

En suppe av språk

*Unge russiske innvandreres levde erfaringer
med språkinnlæring og flerspråklighet*

Dag Vetle Øvergaard

Masteroppgave i Nordisk, særlig norsk, språkvitenskap

NOR4190

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2018

En suppe av språk

*Unge russiske innvandreres levde erfaringer med språkinnlæring og
flerspråklighet*

Dag Vetle Øvergaard

Masteroppgave ved institutt for lingvistiske og nordiske studier

Nor4190

Universitetet i Oslo

Vår 2018

© Dag Vetle Øvergaard

2018

En suppe av språk – Unge russiske innvandreres levde erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet

Dag Vetle Øvergaard

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: CopyCat, avd. Nydalen

IV

Sammendrag

Denne oppgaven baserer seg på kvalitative undersøkelser gjort med tre unge russiske innvandrere i Norge. Jeg har hatt til hensikt å se nærmere på deres levde erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet og hvordan disse erfaringene påvirker dem. Jeg er også interessert i å undersøke om disse erfaringene inneholder negative opplevelser eller kan medføre interne spenninger eller vansker. Tematikken har røtter i sosiolingvistikken, der språkets rolle hos- og forhold til mennesket og samfunnet står sentralt. Vi lever i en tid hvor andelen unge som vokser opp med et annet morsmål enn norsk eller en målform som er lite utbredt i majoritetssamfunnet stadig vokser. Dette fenomenet inneholder utallige nyanser som ofte drukner eller oversees i et større nyhetsbilde. I denne oppgaven ønsker jeg å gi rampelyset til individet og se nærmere på hvordan områder som språkinnlæring og flerspråklighet oppleves hos den enkelte og hva slags rolle det har for den enkeltes liv.

For å observere erfaringer som disse har jeg som metode benyttet meg av personlige, kvalitative dybdeintervjuer og en multimodal oppgave for å samle inn data. Dette har blitt gransket med et teoretisk rammeverk basert på sosiolingvistisk identitetsteori og forskning på andrespråksopplæring. Oppgaven argumenterer for at det kun er gjennom individet vi vil være i stand til å få inngående kjennskap til fenomenet og at slike metoder kan hjelpe til med å avdekke tendenser som ellers ville vært vanskelige å få øye på. Prosjektet avdekker at innvandrere har et aktivt forhold til sin egen flerspråklige virkelighet og er bevisste på flere av prosessene som skildres innen forskningen. Erfaringene skildres med både negative og positive trekk.

Forord

I 2012 begynte jeg på lektorutdanningen ved universitetet i Stavanger med historie og nordisk som dybde- og breddefag. Jeg merket etterhvert at jeg hadde en ivoende interesse for språk og endret derfor studieretning til å fordype meg i nordiske fag. Jeg fullførte min bachelorgrad våren 2015 med undervisningsspråket i norskopplæringen ved voksenopplæringsinstitusjonene i Rogaland som hovedtema. Høsten 2015 fortsatte jeg utdanningen ved universitetet i Oslo, på masterprogrammet for nordiske språk. Her fordypet jeg meg videre med valgfag relatert til andrespråk og sosiolingvistik.

Jeg vokste opp med flere bekjente med innvandrerbakgrunn og jeg merket at jeg ofte var nysgjerrig på deres språk, kultur og erfaringer, Jeg opplevde ofte at mine bekjente syntes det var fint å få rom til å kunne fortelle om sin egen bakgrunn og akkurat som meg, fant det underholdende å reflektere over vaner og normer i samfunnet man kanskje ellers ville tatt for gitt om vi ikke ga hverandre muligheten til å speile oss i hverandres perspektiver.

Av og til fikk jeg også høre mindre hyggelige erfaringer. Det kunne dreie seg om frustrasjon over å skille seg ut eller over å bli konfrontert med holdninger eller nyhetsbilder assosiert med landet de hadde bakgrunn fra. Det kunne også dreie seg om språk. En følelse av å aldri virkelig kunne uttrykke seg fullstendig som følge av at de selv ikke følte de hadde tilstrekkelige språkferdigheter eller at det lange oppholdet i Norge, med fravær av muligheter til å praktisere sitt eget morsmål jevnlig og variert, gjorde det vanskelig å følge med og delta fullstendig i samtaler med andre fra sitt eget hjemland. Det framstod for meg som en følelse av å være ekskludert og utilpass. Jeg skjønnte at det var en type sårbarhet jeg ikke hadde bakgrunn for å kjenne meg igjen i selv.

Da jeg fordypet meg i andrespråk og sosiolingvistiske fag ved UiO leste jeg om flere tilfeller der de skildrede erfaringene var svært like de mine bekjente hadde beskrevet for meg. Jeg forstod at mine bekjente slet med tanker og problemer som var langt fra unike og jeg visste med ett at jeg ville dedikere et framtidig prosjekt til denne tematikken. Ikke bare fordi jeg hadde et ønske om å få innsikt i en virkelighet jeg selv ikke har erfart, men også fordi jeg ønsket å aktualisere en representasjon av innvandrerer som et individ med unike erfaringer.

Jeg vil gjerne aller først få takke mine veiledere, Judith Purkarthofer og Pia Lane ved MultiLing, for bunnløs tålmodighet og støtte til å få realisert prosjektet mitt. Takk for alle faglige innspill og at dere alltid møtte meg med smil, senkede skuldre og konstruktive råd.

Jeg må også takke mine kamerater fra både lesesal og pauserom; Erland og Runar. Mange ord kan falle på plass i en oppgave om man husker å ta seg tid til litt småprat av og til.

Det er derimot få ord som beskriver hvor takknemlig jeg er for å ha hatt Marlin med meg i tiden jeg har arbeidet med oppgaven. Oppgaven har tatt meg med på mange spennende reiser, men det skal bli godt å endelig komme hjem igjen.

Jeg må også takke mor og far, og helt til slutt; dere som har deltatt i dette prosjektet. Takk for at dere delte deres historier med meg.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning.....	1
1.1 Introduksjon	1
1.2 Problemstilling og prosjektpresentasjon	2
Kapittel 2 Teoretisk rammeverk.....	3
2.1 Innledning.....	3
2.2 Overordnede begreper	4
2.2.1 Språk som symbolsk system - Hva er "språk" for oss?.....	4
2.2.2 Språk som symbolsk makt, persepsjon og relasjon.....	6
2.2.3 Desire - vi ser og tolker, ønsker og føler.....	8
2.2.4 Identiteter som sosiale konstruksjoner	10
2.2.5 Subjekt: Å konstruere en identitet er tolkning og posisjonering.....	12
2.3 Oppsummering: Det flerspråklige subjekt	13
Kapittel 3 – Metode.....	15
3.1 Innledning og oversikt.....	15
3.2 Metodevalg - begrunnelse og avgrensning.....	15
3.3 Intervjuet	17
3.4 Undersøkelsen: Språkportrett og intervju spørsmål	18
3.5 Rekruttering - strategisk utvalg	21
3.6 Utstyr, omstendigheter, situasjon og roller	23
3.7 Oppsummering	23
3.8 Transkripsjonssystem	25
Kapittel 4: Analyse.....	26
4.2 Deltakerne	27
4.3 Portrettene	29
4.3.1 Georgs portrett.....	30
4.3.2 Ivans portrett	35
4.3.4 Dobroslavs portrett.....	41
4.3.5 Språkportretter som data: En oppsummering av mine funn.....	44
4.4 Spørsmål og intervjudata.....	45
4.4.1 Den første dagen.....	45
4.4.2 Hvordan er situasjonen i dag?	53

4.4.3 I hvilken grad vil du si at språk spiller en rolle i ditt liv?	58
Kapittel 5: Konklusjon av analyse	68
Litteraturliste	76

Kapittel 1: Innledning

1.1 Introduksjon

I Norge opplever vi at mennesker flytter på seg mer enn noen gang. Mange reiser og opplever land og kulturer forskjellige fra hva de er vant med. Flere emigrerer fra hjemlandet og bosetter seg permanent i nye land. Det er flere årsaker til dette. Noen ønsker kanskje å forenes med partner eller familie som bor i det aktuelle landet fra før. Andre tar imot jobbtillbud eller er på søken etter jobb- og utdanningsmuligheter som er utilgjengelige eller vanskelige å realisere i hjemlandet. I vår tid opplever vi også at en stor andel innvandring skyldes flukt fra katastroferammede områder. Siden 90-tallet har antall innvandrere som har innvandret til Norge steget gradvis. De vanligste innvandringsbakgrunnene er arbeid, familiegjenforening, utdanning og flukt. Arbeid og familiegjenforening har jevnt over vært de mest representerte bakgrunnene for innvandring på statistikken, men f.o.m 2014 har antall innvandrere til Norge med flyktningebakgrunn steget drastisk (Statistisk Sentralbyrå, 2018).

Med andre ord finnes det mange unike skjebner og historier blant innvandrerne. Et resultat av dette er at mange vertsland opplever en økt grad av mangfold da bakgrunn i en rekke nasjonaliteter gjør seg synlige i demografiske statistikker. Innvandrerne utgjør omlag 14,1 % av befolkningen i tillegg til 3,2% som er norskfødte med foreldre født utenfor Norge. Nasjonene som er høyest representert i statistikken er Polen, Litauen, Somalia, Sverige, Pakistan, Irak, Syria, Tyskland, Eritrea og Filippinene (Statistisk Sentralbyrå, 2018).

I en tid der forskjellige kulturer er i nærere og hyppigere kontakt enn noen sinne, er det lett å kun observere migrasjon som nasjonale grupperinger i et overordnet statistisk format, slik som demonstrert ovenfor. Denne MA-oppgaven har som formål å heller rette fokuset mot innvandrerens som individ og utforske de personlige, subjektive og individuelle erfaringene innvandrere gjør seg med språkinnlæring og flerspråklighet. Hos individet er det mulig å nærme seg skildringer av opplevelser som er mindre synlige på gruppenivå, og i en tid preget av migrasjon og stadige nye møter mellom forskjellige nasjonale grupper er det viktig at det personlige og individuelle ikke utelates fra bildet. Disse erfaringene kan bidra til å hjelpe oss å forstå utviklingen vi møter som samfunn i dag.

1.2 Problemstilling og prosjektpresentasjon

Denne masteroppgaven vil i hovedsak fokusere på innvandreres personlige og generelle erfaringer med flerspråklighet og språkinnlæring. Disse emnene er ofte knyttet opp til viktige veiskiller, erfaringer og utviklinger i innvandreres liv. Det jeg ønsker å finne ut av er hva slags personlige erfaringer innvandrere gjør seg med språkinnlæring og flerspråklighet. Videre er jeg interessert i om disse erfaringene rommer forhold som oppleves som problematiske eller vanskelige? Hvordan preges innvandrere som individer av disse opplevelsene?

Prosjektet er en kvalitativ studie. Jeg har utført biografiske intervjuer med tre unge russiske innvandrere som kom til Norge i fra barnealder til tidlige tenår. Samtlige har russisk som morsmål, men har lært seg norsk og brukt språket jevnlig i ettertid. I kraft av disse egenskapene har de erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet. Til tross for at disse emnene figurerer som overordnede diskusjonstemaer i oppgaven synes jeg ikke at begrepene har behov for nøyaktig teoretisk avgrensing. Det er deltakernes erfaringer som er sentrale, først og fremst. Det skal allikevel nevnes at når jeg har etterspurt erfaringer med flerspråklighet, relaterer dette til det å ha innvandret for så å opparbeide seg språklige ferdigheter. Intervjuspørsmålene går ikke aktivt inn for å definere disse kategoriene, men har heller tatt sikte på å la deltakeren gi ordlyd til sine erfaringer med emnene gjennom åpne biografiske spørsmål. Deltakerne har, i tillegg til å delta i intervjuer, også utarbeidet språkportrett - en multimodal aktivitet der utøverens personlige språkrelasjoner illustreres av deltakeren selv. Dataene er analysert med teori hentet fra konstruktivistisk identitetsforskning og flerspråklighetsforskning.

Opgaven åpner med et kapittel som utdyper prosjektets teoretiske rammeverk. Deretter, følger et kapittel som tar for seg metodevalg med begrunnelse, samt en drøfting av intervjusituasjon og andre praktiske detaljer om datainnsamlingen. Til slutt følger et analysekapittel der deltakerne og det innsamlede datamaterialet introduseres og diskuteres før oppgaven endelig konkluderes i det siste kapittelet.

Kapittel 2 Teoretisk rammeverk

2.1 Innledning

Dette kapittelet vil gi en oversikt over teoriene jeg er inspirert av og vil forklare hvordan de er tilpasset problemstillingen og hvordan de vil benyttes i oppgavens analyse. I hovedsak henter jeg mye av mitt teoretiske rammeverk ifra Claire Kramschs bok, *The Multilingual Subject* (2009), og Anna de Finas bok *Analyzing Narrative - Discourse and Sociolinguistic Perspectives* (2012) når det kommer til teorier og definisjoner av relevante faguttrykk. Forskningsspørsmålene mine retter seg mot de individuelle og personlige erfaringene innvandrere gjør seg med innvandring og språkinnlæring, og muligheten for at disse erfaringene rommer vansker eller er kilde til personlige problemer eller forårsaker interne spenninger. Samlet sett, er jeg ute etter å se hvordan deltakerne artikulere og skildrer sine erfaringer for å danne et bilde av erfaringenes generelle natur.

Kramsch (2009) tar for seg andrespråkinnlæreres subjektive erfaringer med språkinnlæring i lys av minner, følelser og forestillinger skildret i innlæreres skrevne memoarer. Kramsch poengterer hvordan tidligere forskning på andrespråksopplæring ofte har hatt hovedvekt på det systematiske og mekaniske aspektet ved språkinnlæring, til fortrinn for innlæreres levde erfaringer. I sin forskning, hevder Kramsch at språkinnlæring i aller høyeste grad påvirkes av innlæreres egne minner, forventninger og opplevelser, og gjør seg individuelle, personlige bemerkninger urelatert til selve språkinnlæringsundervisningen. "We are fooling ourselves if we believe that students only learn what they are taught" (Kramsch, 2009, s. 2-4). Kramsch sine teorier er nyttige i min egen forskning da de legitimerer den menneskelige siden av språkinnlæreren, men det skal allikevel nevnes at hennes arbeid er utviklet med tanke på andrespråksinnlæreres subjektive erfaringer med språkinnlæring i institusjonelle sammenhenger, mens mitt prosjekt heller ser på innvandreres erfaringer med flerspråklighet og språkinnlæring i et mer generelt perspektiv. I mitt prosjekt har det vært spesielt interessant å bruke Kramschs beskrivelse av språk som *symbolske systemer*, hvordan vi presenterer oss selv diskursivt som *subjekter* samt forventningene og antakelsene vi utvikler både i forhold til oss selv og til samfunnet rundt oss med uttrykket *desire*. Disse uttrykkene benyttes av Kramsch og knytter innlæringen av et nytt språk og det å besitte flere

språkformer sammen med levde erfaringer som f.eks. innvandring, som er utmerket for oppgavens formål.

2.2 Overordnede begreper

2.2.1 Språk som symbolsk system - Hva er "språk" for oss?

Et språks rolle for språkinnlærere kan være så mangt, avhengig av hvem språkinnlærerne er, formålet de lærer språket for, om språket læres gjennom undervisning eller uformell samhandling osv. Språk læres med utallige hensikter og unikt engasjement. Kanskje er en deltaker på språkkurs med en drøm om å reise til, eller bosette seg i et annet land. Kanskje har en vokst opp i en familie med røtter i et annet land og ønsker å utforske sitt opphav gjennom å lære seg språket. Kanskje har en et tredjespråk som valgfag på videregående skole og følger noe lunkent med i timen. I mitt prosjekt er det innvandrers erfaringer og opplevelse av språkinnlæring som er interessant. Også blant innvandrere kan engasjement og hensikt med språkinnlæring variere. Kanskje en som nyankommen innvandrer aller mest er opptatt av å kunne manøvrere seg selv i hverdagen og ettertrakter de språklige ferdighetene som fordres av dette så raskt som mulig. Kanskje har en allerede lært et språk fra før og fryder seg over muligheten til å mestre enda et språk. Kanskje har en, noe motvillig, flyttet sammen med familie og ser på det å lære det nye språket som en del av noe nytt og fremmed. Hva et språk er for-, og hvordan det utarter seg for innvandreren er verdt å diskutere.

Læringsprosessen mot det å lære et nytt språk beskrives av og til med illustrasjoner som er misvisende, ifølge Kramsch. Noen forstår prosessen som at et nytt språkssystem enkelt og greit tilføyes og bygger videre på talerens allerede etablerte kommunikasjonsevner og på de grammatiske strukturene i språkene taleren allerede kan. I et slikt perspektiv på språkinnlæring blir innlæreren en passiv, mekanisk mottaker av ny logisk og grammatisk informasjon de skal benytte som et verktøy til å kommunisere og delta i det aktuelle språksamfunnet. Det menneskelige (dvs. det subjektive og individuelt opplevde) ved språkinnlæringsprosessen tas ofte ikke med i analysen. Derfor vil jeg dette prosjektet føye til et perspektiv på språkinnlæring som det å lære hva Kramsch kaller et symbolsk system.

Med dette menes det at et språk må forstås som et system med symboler vi bruker til å konstruere og tolke virkeligheten rundt oss. Ett språk rommer altså én symbolsk virkelighet,

og det å lære et nytt språk gir oss tilgang til en ny symbolsk virkelighet. Et eksempel på et slikt virkelighetsskildrende symbol kan være ordet "bil", som innenfor et annet symbolsk system heller skildres med ordet "auto". Har en vokst opp med norsk som morsmål i Norge virker ordet "bil" såpass ordinært det vel så gjerne kunne vært en del av fartøyet. "Bil" beskriver jo nettopp en bil. Det tyske ordet Auto klinger kanskje mer fremmed selv om Auto er et symbol for akkurat det samme objektet. De som ikke kan tysk ser ingen sammenheng mellom symbolet Auto og virkeligheten som skildres av det. Symboler kan også vise til rituelle språklige fraser, f.eks. konvensjonelle uttrykk som igangsetter eller avslutter en aktivitet. Det vesentlige er at det ikke alltid finnes et en-til-en-forhold mellom de ulike symbolske systemene. Et eksempel hentet fra Kramsch (2009), er den amerikansk-engelske frasen "Let's do lunch sometime". Innlærere vil lære at denne frasen tilsier en uformell invitasjon til å dele et måltid sammen med noen, og kanskje oppleve det som en vennlig gest. Hos amerikanere, kan dessverre denne frasen vel så gjerne være en språklig handling som gjør det enklere for personen å bryte opp en sosial situasjon og forlate sin samtalepartner i en vennlig tone, uten å ha noen som helst intensjon om å spise mat sammen på et senere tidspunkt. Frasen hører hjemme i en sosial virkelighet, men en må ha inngående kjennskap til det amerikansk-engelske symbolske system for å ikke misforstå og tro at det venter en lunsjavgtale kommende uke. Et språk som et symbolsk system betyr altså at språkets grammatikk, uttale, ordomfang, uttrykk, kulturelle fraser og videre innhold alle utgjør symboler som skildrer talernes virkelighet. For to talere med samme morsmål som snakker morsmålet sammen kan man si at beskrivelsene de gjør av omverdenen utgjør virkeligheten i seg selv, for talerne. For flerspråklige og de som er i ferd med å bli flerspråklige blir det å lære et nytt språk som å tre inn i en ny symbolsk virkelighet (Kramsch, 2009, s. 2-4, 6, 10).

Å lære et nytt språk er å lære seg å se virkeligheten gjennom nye symbolske briller, for så å kunne relatere til andre som ser virkeligheten på lignende måte (Kramsch, 2009, s. 27-28). Innlærere møter først de nye symbolene med unik denotasjon som har rotfeste i deres egne primære symbolske virkelighet og erfaringer. Typiske lyder og tonefall i det nye språket, det grammatiske systemet og ordenes klang er alle aspekter som farges av innlærerens oppfatning, forestillinger og inntrykk av språket, samfunnet og kulturen. Til eksempel er det ikke uvanlig at for eksempel fransk har det med å bli beskrevet som et romantisk-klingende språk (Kramsch, 2009, s. 13). Alle, er vi i stand til å gjøre oss lignende subjektive oppfatninger av språk, men innlærere av et nytt språk omgis såpass av det nye språket at de gjør det i langt større grad enn andre, spesielt ungdom og voksne som allerede er godt sosialisert innenfor et symbolsk system som allerede skildrer virkeligheten med symboler de

er vant med (Kramsch, 2009, s. 13). Dersom vi forstår språk som et system bestående av virkelighetsskildrende symboler, møtes det å lære et nytt symbolsk system med forestillinger og forventninger med røtter i innlærerens primære symbolske system, altså deres morsmål og noen tilfeller tidligere innlærte andrespråk, ser vi at innlæringen av et språk er noe mer enn å ta imot informasjon. Det handler jo tross alt om en ny måte å representere seg selv på. Med andre ord, er ikke perspektivet hvor innlæreren sees på som en passiv mottaker av et logisk, grammatisk system tilstrekkelig for å forstå alle elementene i innlærerens læringsprosess. Det også er en opplevelse som farges av hvem vi er som personer, og som til gjengjeld farger hvem vi er.

Det er vesentlig å ikke kun forstå språkinnlæring eller flerspråklighet som det å være i ferd med å lære-, eller det å være i besittelse av flere språkssystemer. I tillegg til det logiske, systematiske og grammatiske aspektet ved tilegnelsen og praktiseringen av et nytt symbolsk system, er det også noe som påvirker oss individuelt. Det åpner opp for en ny måte å uttrykke hvem vi er. Det er dette aspektet jeg vil fokusere på i denne MA-oppgaven. Denne utvidete betraktningen av språkets rolle, gjør selve læringsprosessen til noe personlig som trekker på individets historie, kultur og selvforståelse. Kramsch poengterer at vi lever i en tid der ulike symbolske virkeligheter er i større kontakt enn noen gang, og derfor er det personlige og subjektive aspektet ved språkinnlæring svært viktig å bringe fram i den faglige diskursen rundt andrespråkstilegnelse (Kramsch, 2009, s. 6-8, 13).

2.2.2 Språk som symbolsk makt, persepsjon og relasjon

Å lære seg et nytt språk er å tre inn i en ny symbolsk virkelighet der symbolene er satt sammen i et system bestående av symboler som kan være alt fra ord til kulturelle og rituelle fraser, og av og til også ikke-verbale uttrykk (et klesplagg kan kommunisere noe i en kultur, men være nøytralt i en annen f eks.). Å lære seg å beherske et slikt system, er å opparbeide seg symbolsk makt. Makt til å påvirke og ta del i den nye symbolske virkeligheten. Å opparbeide makt over symbolene i den nye symbolske virkeligheten er altså ikke bare å si ordene riktig, men også å *bruke* ordene riktig (Kramsch, 2009, s. 8). Når innlærere gradvis opparbeider seg symbolsk makt er det ikke uvanlig at de også danner seg inntrykk og forventninger til talerne av det aktuelle språket, samfunnet de lever i og hvordan det fungerer. Man kan si at de får en slags relasjon til talerne og det aktuelle samfunnet.

Denne relasjonen kalles et *imagined community*. Imagined Community refererer til et bestemt aspekt ved hvordan vi relaterer til samfunnet, nemlig det forestilte og det

forventningspregede. Det er ikke bare innlærere som danner seg slike forestillinger, og slike forestillinger oppstår selvsagt ikke bare språkinnlærings situasjoner eller hos innvandrere. Majoritetsspråkstalere i sitt eget hjemland har nok også en idé om hvem samfunnet består av. Det kalles et forestilt samfunn nettopp fordi vi på tross av å ikke kjenne alle medlemmene i samfunnet, allikevel identifiserer oss med- og relaterer til en forestilling av samfunnet som gruppe (Norton, 2012, s. 8, refererer til Anderson 1991). Samfunnet må her forstås i både nasjonale som lokale grupperinger, og kan for eksempel vise til arbeidsmiljø, skole eller religiøs menighet. Vi gjør oss altså alle slike forestillinger og forventninger, men for språkinnlærere bosatt i et nytt land gjør disse forventningene og forestillingene seg svært gjeldende. Som nevnt ovenfor er språkinnlærere og innvandrere i et såpass direkte møte med en ny symbolsk virkelighet at inntrykkene og forestillingene blir unngåelige (jfr. fransk språk og kultur som noe romantisk) (Kramsch, 2009, s. 13). I oppgaven vil jeg bruke oversettelsen *forestilt fellesskap*.

Innlærere danner også forventninger til seg selv i form av *imagined identities* (Norton, 2012, s. 8-9), der de ser for seg selv i en posisjon der de innehar sterkere symbolsk makt. Symbolsk makt refererer her både til muligheten til å bruke symbolene performativt, altså til å påvirke og endre sine omgivelser, og til det å delta i symbolenes konvensjoner og riter. Symbolsk makt er tydeligst representert i interaksjon med andre, da det er i diskurs vi har mulighet til å representere oss selv (Kramsch, 2009, s. 8-9, 14) (Norton, 2013, s. 47). Uttrykket *Other* oppsummerer relasjonen (forventningene og forestillingene) vi har til *de/andre*, altså samfunnet, talere, og oss selv. Både *Imagined Communities* og *Imagined Identities* vil hos Kramsch hete en *imagined other*. I oppgaven bruker jeg oversettelsen *den/det (forstilte) andre* eller *en (forestilt) annen*. Fagbegrepet er nyttig med tanke på studiet av innvandreres personlige erfaringer og hvordan en skal nærme seg disse i en faglig diskurs. Selv om disse forestilte forventningene og inntrykkene er subjektive og oftest munnert ut i forenklete stereotypier, er de fremdeles legitime og tjener en viktig funksjon når innlæreren skal forsøke å danne seg en forståelse av det nye språksamfunnet (Kramsch, 2009, s. 13).

Tilegnelsen av symbolsk makt innebærer for språkinnlæreren å forstå symbolenes konvensjonelle anvendelse som kan deviere i fra konvensjonene rundt symbolene de er vant med, som vist i eksempelet ovenfor ("let's do lunch"). Å forstå disse konvensjonene gir innlæreren mulighet til å manøvrere seg i det nye språksamfunnet, men konvensjonene kan være forvirrende og innlærere kan fort befinne seg i situasjoner der de opplever en symbolsk avmakt så vel som de opplever økt grad av symbolsk makt. I sin søken etter å integrere og forstå det nye symbolske systemet er det ikke uvanlig at innlærere yter en form for strategisk

motstand ut av behov. Det kan oppstå forvirring rundt symbolenes anvendelse, da f eks. om et ord eller en frase er kontekstuellet riktig å bruke i en gitt situasjon til tross for at forklaringer tilbudt av ordbøker skulle tilsi at ordet eller frasen stemmer. Innlæreren opplever å danne seg en slags skepsis, en mistro mot ordene (*distrust of words*), der de frykter at ordet skal forråde deres intensjon og få dem til å framstå som uhøflige eller i verste fall ikke bli forstått (Kramsch, 2009, s. 43-44).

Hensikten med perspektivet på språkinnlæring som et symbolsk system er å illustrere at språkinnlæring ikke bare er innøvde grammatiske regler, men noe som engasjerer oss på et personlig nivå. I dette avsnittet vises det til at innlærere møter nye symbolske systemer, med sanser farget av tidligere erfaringer, minner, identiteter og vaner. Dette kalles på fagspråket for persepsjon (*perception*) (Kramsch, 2009, s. 27). Det å lære et språk innebærer selvsagt det pragmatiske målet om å opparbeide seg kunnskap til å kunne kommunisere, forstå og bli forstått, men i dette målet ligger det et latent ønske om å kunne delta, høre til eller identifisere seg med talerne i det aktuelle språksamfunnet. Å søke tilhørighet rører ved noe fundamentalt i oss som mennesker (Kramsch, 2009, s. 14), og en slik søken etter tilhørighet er en sterk tendens hos språkinnlærere. Denne tendensen blir diskutert ved hjelp av begrepet 'desire'.

2.2.3 Desire - vi ser og tolker, ønsker og føler

Språkinnlæring og anvendelse av nytt innlært språk trekker på noe personlig i oss som mennesker. Å lære et nytt språk er ikke utelukkende en prosess som der språkinnlæreren finner et nytt redskap for å kommunisere, men er også et redskap for å oppnå tilhørighet og representere seg selv tilfredsstillende. Å representere seg selv er tilkoblet det personlige og subjektive, og våre evner til å representere oss er evnene vi har til å produsere sosiale *identiteter*. Særlig om innlæreren jobber utenlands, eller er i ferd med å slå seg ned i et nytt land, blir bevissthet og refleksjon rundt egne språklige ferdigheter og mulighetene og begrensningene innlæreren har når det kommer til å ytre seg selv såpass tilstedeværende at det kan fortone seg som et behov for symbolsk makt. Dette behovet kan oppleves på mange måter, og er ofte såpass sterkt hos innlæreren at det i fagsirkler omtales som *desire*. Jeg har besluttet å ikke oversette begrepet, da jeg mener norske oversettelser som f eks. "begjær", "trang", eller "behov" ikke gir en tydelig nok indikasjon på begrepets hensikt. Desire hos en innlærer er ifølge Kramsch et uttrykk for et ønske om selvaktualisering (Kramsch referer til Kristeva, 2009, s. 14).

Selvaktualiseringen munner ut i et behov for å kunne identifisere seg, altså føle en form for tilhørighet, innpass eller likhet til en forestilt "annen". *Annen* (Other) er som nevnt ovenfor en samlebetegnelse for relasjonen vi har til det andre. I dette tilfellet, for innlæreren, kan de forestilte andre være morsmålstalere av innlærerspråket eller en idealisert framtidig versjon av innlæreren der innlæreren er i besittelse av rikere symbolsk makt. Desire er derfor å regne som eskapistisk ønsketenkning hos innlæreren (Kramsch, 2009, s. 14). Innlæreren forestiller seg selv i en situasjon der de er mindre preget av anstrengelse og forvirring med det nye språket. Det eskapistiske elementet ved desire i språkinnlæring kan også være gjenstand for at det nye språket i seg selv får en bestemt verdi hos innlæreren, der innlæreren bokstavelig talt blir i stand til å rømme fra sine vante former for å uttrykke seg selv. Som et eksempel, er det ikke uvanlig at barn som har vokst opp i flerspråklige hjem finner stor glede i å lære et tredjespråk i skolen som foreldrene ikke forstår, som gir barna en unik arena for 'hemmelig' kommunikasjon (Kramsch, 2009, s. 14-15).

Desire uttrykker blant annet et ønske hos innlæreren om å oppnå symbolsk makt, altså en beherskelse av det symbolske systemet med dets symbolske konvensjoner. Det uttrykker også et ønske om identifikasjon og tilhørighet. Det nye språket er derfor en ressurs som får en unik personlig verdi for innlæreren. I situasjoner der innlæreren vurderer sine egne språklige ferdigheter på det nye språket som mangelfulle, kan desire utarte seg som en kamp for å overleve. Med overlevelse sikter jeg her for eksempel til det å føle at man verken forstår eller blir forstått skikkelig, men også følelsen av å ikke kunne representere seg selv eller slippe til i interaksjon med andre på en tilfredsstillende måte, til tross for å beherske språket nok til å gjøre seg forstått. I disse situasjonene kan språkinnlæringen handle om å tette avstanden mellom de symbolske systemene, og finne symboler og uttrykksmåter i det nye språket som tilsvarer uttrykksmåtene de er vant med fra morsmålet. Slik går en ikke i feller som med "Let's do lunch".

For disse innlærerne representerer morsmålet den trygge og kjente måten å skildre omverdenen og konstruere virkeligheten på. Morsmålet symboliserer også gjerne noe personlig og eget hos innlæreren, spesielt hos innvandrende innlærere i et nytt land. I innledningen nevnte jeg at innvandrere lærer et nytt språk med unik intensjon og engasjement. Å lære et nytt språk utfordrer noen innlæreres integriteter da morsmålet oppfattes som et uttrykk for deres rettmessige indre identitet og selvbylde, som trues eller skyves til siden av det nye språket som i kontrast ikke oppfattes som noe eget. Det er ikke uvanlig at disse innlærerne prioriterer å lære grammatikk og setningskonstruksjon over presis uttale, da enhver gjenværende aksent tjener som et bevis på hvem de anser seg selv for å være og dermed

forsterker deres egen integritet og selvforståelse. Dermed blir språkinnlæring kun en overlevelseskamp om å kunne gjenvinne en trygg måte å uttrykke seg på, ikke nødvendigvis noe som taler til deres egen interesse (Kramsch, 2009, s. 15) (Norton, 2012, s. 21).

Desire kan utarte seg i negativ og positiv forstand hos en innlærer. Det kan handle om å bevare sin integritet i et nytt og ukjent språklandskap. Det kan også handle om å ønske økt grad av språklig beherskelse, der innlæreren drømmer seg inn i en posisjon hvor de er stand til å påvirke og delta i den nye symbolske virkeligheten på den tilfredsstillende måte. Det vesentlige er at desire reflekterer innlærerens selvforståelse og indre identitet. Identitet er et sentralt som relaterer til hvordan vi forstår og representerer oss selv. Det er nok et fagbegrep jeg finner nyttig til oppgavens formål.

2.2.4 Identiteter som sosiale konstruksjoner

Identitet er en teoretisk betegnelse som vil opptre som en rød tråd i denne oppgaven. Derfor er det viktig å presisere uttrykket mot oppgavens intensjon. Begrepet er likevel omfangsrikt og har vært av interesse for-, diskutert og utforsket på tvers av flere fagtradisjoner, deriblant psykologi, antropologi, historie, og lingvistikk. Derfor skal jeg først og fremst fokusere på utviklingen og anvendelsen av begrepet som er relevant for denne oppgaven som tilhører sosiolingvistikk og andrespråksforskning, to felt hvor identitetsbegrepet også er av interesse.

Historisk, har det vært en utbredt oppfatning å betrakte en identitet som noe enhetlig og essensielt. En personlig identitet har vært ansett som noe et hvert menneske er i besittelse av og har vært framstilt som et konstant tilstedeværende og internt *noe*, en akkumulasjon av et individs egen integritet, moral og fornuft som, uavhengig av relasjon og interaksjon med andre, danner grunnlaget for trekk som kontinuerlig utgjør individets personlighet. Denne betraktningen av identitet som enhetlig, personlig, og urokkelig har trolig vokst ut av nyere vestlige tankegods. Renessansens filosofiske ideer om individualisme så vel som det kartesiske ideal, der mennesket betraktes som et grunnleggende selvstendig og rasjonelt vesen, har trolig hatt stor innflytelse på denne forståelsen av hva identiteter er (De Fina, 2012, s. 157).

Det er fortsatt vanlig for mange utenfor akademia, å assosiere begrepet identitet med et uttrykk for individets personlighet og selvbilde. Det ansees som et slags fundamentalt byggverk vi har inne i oss, som utbygges og fostres av våre erfaringer over tid. Også innenfor akademia, spesielt innenfor enkelte skoler i psykologien, brukes identitet som et begrep for

noe konstant om hvordan en forstår og oppfatter seg selv. Forskning innenfor andre akademiske grener, deriblant sosiologi så vel som antropologi, sosiolingvistik og nyere forskning på andrespråkstilegnelse har stilt seg skeptiske til denne framstillingen og har forsøkt å utvide forståelsen av begrepet innenfor sine respektive felt. Sosialkonstruktivisme som forskningssyn tar identitetsbegrepet i en annen retning (De Fina, 2012, s. 157).

Som jeg skal komme nærmere inn på i kapittel 3, er sosialkonstruktivisme et forskningsperspektiv som i korte trekk går ut på at empiri ikke kan isoleres fra omstendighetene den observeres i. Sosialkonstruktivismen som analyseverktøy vektlegger den avgjørende faktoren omverdenen spiller i dataene som observeres, da de sosiale omstendighetene kan virke inn på funnene (Thagaard, 2009, s. 43). Igjennom dette perspektivet har identitetsbegrepet fått en ny tolkning. Vår identitet, hvordan vi opptrer og representerer oss selv samt også hvordan vi forstår og betrakter oss selv, avhenger av situasjonen vi befinner oss i og hvilke posisjoner vi har mulighet til å innta. På denne måten omtales identiteter i flertall, da det sosialkonstruktivistiske synet betrakter identiteter som dynamiske og fluktuerende. Da ingen sosial situasjon er identisk, vil situasjonen alltid legge forutsetninger for at vi konstruerer nye identiteter.

Selvsagt er et individs oppfattelse av sin egen indre identitet en viktig faktor for hvordan vi posisjonerer oss, men disse oppfatningene og skildringene av oss selv er allikevel produsert i en form for diskurs. Oppfattelsen av en indre identitet kommer til uttrykk i sosiale situasjoner i form av minner om tidligere produserte identiteter i sosiale situasjoner som ligner. Dette skal jeg komme nærmere inn på nedenfor. Det vesentlige å få fram her er at identiteter er noe vi konstruerer kontinuerlig i interaksjon med andre. Med andre ord kan man si at identiteter er noe som oppstår (*the emergence principle*). Dette skillet i synet på identiteter, omtales i forskningshistorikk som interaksjonsparadigmet (Bucholtz & Hall, 2005, s. 587-589) (Lane, 2007, s. 44) (Lane, 2009, s. 451-452) (De Fina, s. 2012,155-157). Identiteter må altså heller observeres som et produkt av den sosiale situasjonen, enn utgangspunktet for hvordan den sosiale situasjonen utarter seg.

Hvis identiteter kan betraktes som noe som konstrueres sosialt, og språk og kommunikasjon er såpass fundamentale redskap i sosial interaksjon, må språk være en svært viktig faktor i hvordan identiteter konstrueres. Språket er også den mest tilgjengelige måten å studere identitetsuttrykk hos personer, selv om ikke-språklige midler som f.eks. klær eller tradisjoner også er en kommuniserende faktor som bidrar til å konstruere identiteter (Lane, 2007, s. 44). Sosialkonstruktivismen brøt med antagelsene om at identitet er noe essensielt og uforanderlig og viste til forhold hvor identitet heller måtte være å betrakte som dynamisk,

skapt og endret gjennom handling, aller mest samhandling med andre. Joseph (2004) poengterer allikevel at om man skaper noe, så har man gitt det en essens. Om man skal innta en fullstendig konstruktivistisk innfallsvinkel risikerer man å miste grunnlaget for forskningsanalytiske kunngjøringer (Joseph, 2004, s. 90). Identiteter er altså noe vi har, men viktigst av alt; også noe vi *gjør* og *skaper*. Hvordan identiteter gjøres og skapes kommer til uttrykk i Kramsch' definisjon av *subject* (Subjekt, egen oversettelse) (Kramsch, 2009, s. 17).

2.2.5 Subjekt: Å konstruere en identitet er tolkning og posisjonering

Vi har etablert at en identitet ikke er noe essensielt vi handler ut i fra, men snarere noe som konstrueres gjennom handling, da spesielt i interaksjon og samhandling med andre. I denne samhandlingen er språk som regel den tydeligste formen for identitetsuttrykk.

Kramsch fremhever uttrykket *subjekt* for å skille prosessen fra andre begreper for selvforståelse, deriblant individ, person og selv. Samtlige øvrige termer kommer til syne i våre konstruerte identiteter: *Individ* betegner oss som noen adskilt fra større sosiopolitiske grupperinger. *Person* tar for seg de moralsk bevisste og selvreflekterende sidene av våre konstruerte identiteter, der vi ønsker å verne om egen integritet. *Selv* er vår psykologiske fornemmelse av en indre identitet som vi har fra fødselen av, noe vi gjennom årene utforsker, opprettholder og reproduserer. I følge Kramsch, skiller subjekt seg fra de øvrige definisjonene ved å ta for seg den siden av oss som skapes diskursivt i interaksjon med andre ved hjelp av symbolske verktøy som i hovedsak er vårt kommuniserende språk. Subjektet medierer altså hvem vi konstruerer oss som, som individ, person og selv, og som regel via språk. Kramsch forklarer uttrykket slik: "The *subject* is a symbolic entity that is constituted and maintained through symbolic systems such as language." (Kramsch, 2009, s. 17). Subjektsposisjonering, eller posisjonering som det refereres til som i denne oppgaven, er den sosiale prosessen der identiteter konstrueres diskursivt. Vi posisjonerer oss i interaksjon basert på interne tolkninger av vårt eget selv i lys av de ideelle kognitive modellene som er tilgjengelige i den aktuelle situasjonen. Eksempler på aktuelle situasjoner kan være familien, skolen, vennegjeng eller andre arenaer. Eksempler på ideelle kognitive modeller kan være rollene vi forbinder med den sosiale situasjonen, f eks. om man er elev på en skole, posisjonerer en seg etter det en forventer at elevrollen skal utfylle (Kramsch, 2009, s. 45-46). Elevrollen kan på skolen blandes med rollen skolekamerat som vil plassere en i en ny posisjon etter nye forventninger å konstruere identiteter etter, dersom en er i interaksjon med både vennegjeng og lærer samtidig. Posisjonering av subjektet blir mediert via et symbolsk system, som oftest det talte

språk, men også ikke-språklige ytringer som f eks. klesstil. Vi tolker altså ikke bare oss selv, men også oss selv i samsvar med situasjonen som utspiller seg der vi er når vi posisjonerer oss i våre identitetskonstruksjoner. Vi ønsker, ideelt, å anse oss vårt selv som et kontinuerlig og sammenhengende narrativ. Vi henter tolkninger fra minner og tidligere posisjoneringer for å orientere og representere oss selv i den aktuelle interaksjonssituasjonen, men også fra forventningene vi har til de ideelle kognitive modellene (Kramsch, 2009, s. 45) (De Fina, 2012, s. 158, 163). Denne orienteringsprosessen der en finner et felles, sosialt system for å presentere og forhandle tolkninger av en selv, skildres som *intersubjektivitet* i poststrukturalistisk og feministisk lingvistikk (Kramsch, 2009, s. 19-20).

2.3 Oppsummering: Det flerspråklige subjekt

Vi har etablert at identiteter konstrueres i diskurs. I interaksjon med andre produserer vi våre identiteter basert på 1) tidligere inntatte roller og 2) de tilgjengelige kognitive modellene vi anser som ideelle i situasjonen. Vår fornemmelse av en indre, sammenhengende identitet reproduseres altså kontinuerlig. Til å uttrykke og representere oss selv, benytter vi som regel verbale midler som det talte språk. Den siden av oss selv som produseres i diskurs kaller vi for et subjekt. Flerspråklige befinner seg ofte i en unik posisjon når det kommer til å produsere identiteter i interaksjon med andre da de har flere verbale midler til rådighet. Dette henger sammen med den tidligere forståelsen av språk som et symbolsk system.

Ovenfor nevnte jeg at innlærere av et nytt språk opparbeider seg symbolsk makt ved å lære seg å skildre, se og tolke virkeligheten gjennom et nytt språk. Et språk kan kalles et symbolsk system da det essensielt inneholder både ord og kulturelle, rituelle fraser som denoterer en virkelighet. Symbolsk makt innebærer å kunne bruke det symbolske systemet performativt, altså til å påvirke sine omgivelser (f eks. gjøre seg forstått), men også mulighet for tilhørighet (forstå og delta i symbolenes konvensjoner). Når innlærere lærer seg et nytt språk setter de sammen symboler til å konstruere en ny virkelighet de kan ta del i (Kramsch, 2009, s. 188). Grammatikk, ortografi, fonologi og andre aspekter ved det nye symbolske systemet er med på å danne en forestilt relasjon til samfunnet og talerne, med forventninger som tar utgangspunkt i deres morsmål. Det norske ordet for "skog" vekker kanskje ikke det samme mentale bildet som det tilsvarende ordet på morsmålet, der ordet for skog kanskje vekker minner om skogturer i barndommen. Innlærere og flerspråklige tilskriver ofte ordene i det nye språket en unik betydning avskåret fra assosiasjonene de gjør til ordene på morsmålet, da ordene skildrer en annen virkelighet.

Flerspråklige kan oppleve at de selv innehar varierende grad av symbolsk makt når det gjelder deres andrespråk. For flere oppstår det et behov mot språklig selvaktualisering, et såkalt *desire*, som for noen kan handle om å ønske seg større grad av symbolsk makt, altså å beherske språket bedre, og for andre et ønske om språklig autonomi, der symbolene kan settes sammen til å igjen konstruere en virkelighet som er gjenkjennelig og trygg. Subjektet posisjoneres og konstrueres i samsvar med tolkninger av oss selv og ideelle kognitive modeller i den aktuelle situasjonen i lys av tidligere inntatte posisjoner, minner og følelser, og medieres gjennom et symbolsk system. Flerspråklige har som nevnt tilgang til flere symbolske virkeligheter. Mulighetene for å representere seg selv innenfor de symbolske virkelighetene kan variere med tanke på graden av symbolsk makt de besitter. Gjennom å beherske flere symbolske systemer får de flerspråklige subjektene mulighet til å delta i flere språklige virkeligheter, og hvordan dette påvirker dem og hvilke personlige erfaringer de gjør seg med dette er hva denne oppgaven skal konsentrere seg om. Hva slags erfaringer gjør innvandrere seg i henhold til flerspråklighet og språkinnlæring? Nevner de situasjoner der disse erfaringene oppleves som vanskelige? Har de opplevd situasjoner der symbolsk makt spiller en viktig rolle? Dataene i analysen hentes fra kvalitative, biografiske intervjuer med tre unge russiske innvandrere. I neste kapittel følger en redegjørelse av min metodiske framgang i prosjektet der intervjusituasjon og rekruttering av deltakere drøftes, og i kapittel 4 skal jeg analysere intervjudataene på bakgrunn av framlagt teori.

Kapittel 3 – Metode

3.1 Innledning og oversikt

I dette kapitlet skal jeg gi en oversikt over metodene som har vært tatt i bruk i oppgavens feltarbeid. Jeg skal argumentere for hvorfor jeg mener denne metoden for datainnsamling er best egnet for å besvare min problemstilling og gi en nærmere utdypning av hvilke retningslinjer jeg har lagt for mitt forskningsdesign. Jeg skal vise hvordan jeg har gått fram under rekrutteringsprosessen samt diskutere og begrunne utvalget av informanter. Jeg ønsker å etablere en nøyaktig avgrensning av kvalifikasjoner for respondentene mine samt også å utdype min innfallsvinkel til kvalitativ forskning og refleksjoner rundt intervju situasjonen. Intervjuets struktur og metodene som er brukt vil også bli diskutert. Underveis skal jeg gjøre en refleksjon over hvordan feltarbeidet har foregått, hvilke faktorer som har spilt inn og andre erfaringer jeg har gjort meg. Til slutt skal jeg gi en oversikt over de rent praktiske midlene som er tatt i bruk i feltarbeidet: Opptaksutstyr og tekniske virkemidler, men også omstendighetene der intervjuene har funnet sted da de kan være vesentlige for hva slags data som blir presentert i intervjuene.

3.2 Metodevalg - begrunnelse og avgrensning

Som nevnt i innledningen anser jeg oppgaven som kvalitativ forskning. I denne oppgaven er jeg interessert i å se hvordan innvandrere med russisk språkbakgrunn posisjonerer og konstruerer identiteter i sine egne narrativer med tanke på temaer som flerspråklighet og språkinnlæring. Jeg er spesielt interessert i å se på forhold som kan være spenningsfylte eller særskilt vanskelige for personene det gjelder. Personlige erfaringer egner seg dårlig til å bli skildret gjennom kvantitative data. Der kvantitative metoder er egnet for å kartlegge utbredelse og omfang av et fenomen, søker kvalitativ forskning en dypere, nærgående forståelse av fenomenet i seg selv (Thagaard, 2009, s. 17).

Med dette må jeg også hevde at prosjektet er av fenomenologisk art (Thagaard, 2009, s. 38-39). Der beslektede undergrener innenfor fenomenologisk kvalitativ forskning som blant annet *etnometodologi* eller *symbolsk interaksjonisme* søker å granske betydning av og i mellommenneskelig samhandling, synes jeg spørsmålet om selvforståelse knyttet opp mot egne erfaringer med språklæring og flerspråklighet best lar seg granske gjennom studiet av

enkeltpersoners skildringer av egne erfaringer. Målet er å få en dypere forståelse av hvordan språkkinnlæring og flerspråklighet spiller en rolle i unge innvandreres selvforståelse og rette fokuset mot innvandrernes egne erfaringer og perspektiver om dette, perspektiver som ofte kan tas for gitt og blir usynlige i et større samfunnsbilde.

I min forskning er det dette fenomenet som står i forgrunnen. Det er ikke et emne som lar seg granske på overflaten med kvantifiserbare data og må derfor undersøkes i dybden. Analysen av det innsamlede materialet vil i hovedsak bero på anvendelse av teoriene skildret i kapittel 2. Jeg ønsker å utforske dem sammen med metodiske innfallsvinkler til problemstillingen. Til dette mener jeg at personlige intervjuer er den mest egnede formen for innsamling av data. Intervjuer med informanter med relevant empiri for fenomenet som forskes på er blant de mest anvendte metodene innenfor kvalitativ forskning. "Intervjuet er en særlig velegnet metode for å få informasjon om hvordan informanten opplever og forstår seg selv og sine omgivelser", hevder Thagaard (Thagaard, 2009, s. 61). Sitatet kler problemstillingens formål, nettopp fordi det dreier seg om å oppnå innsikt i informantenes selvforståelse og erfaringer. Det er ikke uten grunn at de aller fleste undersøkelser som tar utgangspunkt i sosiale fenomener før eller siden, bringer forskeren i kontakt med medlemmer av gruppen som undersøkes, og personlige intervjuer har ofte vært inngangsportalen til å få innsikt i det aktuelle temaet innenfor flere kvalitative studier (Wooffitt & Widdicombe, 2006, s. 28). Ettersom vi i det teoretiske kapittelet også etablerte at identitetskonstruksjoner observeres den sosiale interaksjon, hersker det ingen tvil for meg om at intervjuet er en av de mest velegnede metodene og benyttet i prosjektet. En mer inngående drøfting av hvilke muligheter intervjuet åpner for følger i neste avsnitt.

Til slutt mener jeg det er nødvendig å klarere hva slags funn en kan vente seg ved kvalitativ forskning og samtidig vektlegge hvordan min posisjon som forsker vil bidra til å forme kunnskapen som dannes. Forskning vil alltid stille krav om troverdighet, validitet og mulighet for å etterprøve den eventuelt teoretiske kunnskapen som dannes. Siden datainnsamlingen konsentrerer seg om individuelle refleksjoner om fenomenet gitt fra informantenes perspektiv er ikke etterprøvbarehet av mine konkrete funn en sannsynlig eller nødvendigvis en gang et mål det er realistisk å strebe etter i seg selv. Dette kan igjen forklares ved skillet mellom kvalitativ og kvantitativ forskning. Jeg kunne potensielt hatt til hensikt å utføre et kvantitativt prosjekt ved å måle utbredelsen av innvandrere som anser det å forholde seg til flere språkformer som spenningsfylt i forhold til sine egne identitetskonstruksjoner blant et representativt utvalg. På dette viset ville funnene presentert objektiv kunnskap som kunne etterprøves. En kvalitativ innfallsvinkel har ikke til hensikt å presentere objektive funn

i den tradisjonelle forståelsen av ordet. I sosialkonstruktivistisk ånd, der kunnskap blir konstruert avhengig av situasjonen de forekommer i, vil målet med kvalitativ forskning heller være å gå i dybden av sosiale prosesser lik den jeg skildrer i problemstillingen - for så å gjøre prosessen gyldig med mulighet for sammenligning med andre studier (Thagaard, 2009, s. 43).

I tråd med sosialkonstruktivistisk forståelse av kunnskap, nevnt ovenfor, vil heller ikke min rolle som forsker i felten være likegyldig. Problemstillingen er utformet på bakgrunn av mine egne erfaringer og refleksjoner gjort over fenomener beskrevet i faglitteraturen. Min tilstedeværelse i felten har trolig en undertone av bekymring, omtanke og nysgjerrighet. Altså er jeg på forhånd en kilde til å problematisere mine informanternes erfaringer. Det er derfor viktig at datamaterialet som produseres i intervju situasjon betraktes som noe som konstrueres i interaksjon, ikke av intervjuobjektet alene.

3.3 Intervjuet

Intervjuet setter forsker i dialog med informanten. I mitt eget feltarbeid forsøkte jeg etter beste evne å strukturere intervjuet som en samtale hvor begge parter stod fritt til å diskutere innholdet, med kun noen få overordnede spørsmål til å dekke det tematiske innholdet. Jeg presiserte for deltakerne at de kunne bruke så lang tid de ville til å reflektere over spørsmålene, nok til at de fikk spillerom til å tenke seg om. Jeg håpet på denne måten å kunne fange opp spontane tanker eller plutselige innfall rundt temaene. Ustrukturerte intervjuer er oftest benyttet i situasjoner der intervjueren er mest interessert i å utforske temaer sammen med intervjuobjektet, på bakgrunn av at intervjuobjektet sitter på en form for ekspertise om emnet som diskuteres. Slike intervjuer har som oftest en mager spørsmålsliste, eller kanskje bare en liste med temaer intervjueren vil gå igjennom. Intervjuobjektet får rikelig med tid til å svare og kan gjerne bryte med det aktuelle temaet for å fortelle anekdoter og historier som illustrerer et poeng de vil fram til (Wooffitt & Widdicombe, 2006, s. 31). Da undersøkelsen min ettertraktet personlige erfaringer var det ønskelig at deltakerne fikk tid til å snakke omfattende rundt spørsmålene for å få et rikere perspektiv på opplevelsene deres.

I postmoderne forskningstradisjon blir ordets betydning i seg selv tillagt tyngde. Ytringen blir vurdert ut ifra sammenhengen den blir ytret i. Lik Kramsch som i stor grad representerer de faglige teoriene jeg skal ta i bruk i min analyse av datamaterialet, forholder jeg meg også til det innsamlede datamaterialet med postmodernistisk innfallsvinkel. Derfor vil intervju situasjonen bli betraktet som en helhetlig tekst åpen for meningsbærende tolkning (Thagaard, 2009, s. 42).

Jeg er også nødt til å ta hensyn til kontekst. Dette innebærer ikke bare en vurdering av omstendighetene rundt hvor og hvordan intervjuet fant sted, men også min rolle som intervjuer, inkludert hvordan dialogen flyter mellom meg selv og deltakeren, hvor presist jeg presenterer spørsmålene og de overordnede samtaletemaene, men også hvordan disse blir oppfattet og utbrodert av deltakeren. Jeg må foreta en granskning av det meningsbærende i hva informanten kommuniserer, men også være åpen for skjulte betydninger informanten kan ha intendert uten å nødvendigvis være klar over det selv, under argumentasjon for at jeg har gjort en riktig tolkning (Thagaard, 2009, s. 43).

3.4 Undersøkelsen: Språkportrett og intervju spørsmål

Oppgaven har som hensikt å utforske den subjektive opplevelsen av språkinnlæring og flerspråklighet ved å se på identitetskonstruksjonene som dannes i unge russiske innvandreres narrativer. Hvilke metoder er det mulig å anvende for å få et innblikk i nettopp slike erfaringer, og hva slags materiale skal en samle inn for å studere de aktuelle identitetskonstruksjonene? Kramsch har selv undersøkt identitetskonstruksjonene i memoarer skrevet av flerspråklige om tiden de lærte seg et nytt språk og hvordan den aktuelle konteksten rundt språkinnlæringen preget opplevelsen og framgangen av språkinnlæringen. I memoarene får forfatterne mulighet til å formulere seg nyansert og gjennomtenkt. De har mulighet til å veie tyngden av hvert eneste ord de fører ned i tekstene sine med omhu og detaljere opplevelsene på fargerikt vis. Kramsch innrømmer selv at dette kan få en til å anta at analysen er noe distansert fra opplevelsen den forsøker å sette seg inn i; "The testimonies [...] could be taken to be the literary fantasies of particularly talented individuals, who interpret with a certain degree of poetic license language-learning events that they experienced earlier" (Kramsch, 2009, s. 36). Kramsch påpeker likevel at disse memoarene ikke nødvendigvis er så forskjellige fra andre deltakere i lignende undersøkelser (Kramsch, 2009, s. 5, 36).

I min oppgave har jeg valgt å basere analysen på enn annen type innsamling av materiale. Ikke fordi jeg nødvendigvis ser noe kritikkverdig med typen materiale Kramsch benytter seg av, men snarere på bakgrunn av rekrutteringen som jeg skal redegjøre for i avsnittet under. For enkelhetens skyld skal det påpekes at deltakerne i undersøkelsen min ikke er forfattere eller skribenter, vante med å skildre og stilisere sine tanker og erfaringer i tekst, men unge mennesker som til tross for trolig å ha reflektert over sin flerspråklige erfaring ofte, neppe har konkretisert denne refleksjonen i en vitenskapelig sammenheng. Jeg ønsket å delta i deres identitetskonstruksjoner i form av kvalitative, personlige intervjuer med fortrinnsvis

åpne spørsmål. I forkant av disse spørsmålene, lot jeg intervjuobjektene utarbeide et språkportrett.

Språkportrett er lenge benyttet av den østerrikske forskningsgruppen Spracherleben på det lingvistiske institutt ved universitetet i Wien (Busch, 2012, s. 8). Øvelsen består av å fylle en forenklet menneskeformet silhuett med språkene en har en relasjon til, gjerne ved bruk av forskjellige farger som skal representere hvert av språkene eller andre kreative løsninger. Noen velger kanskje å tegne flagg i silhuetten. Andre utsmykker silhuetten med symbolikk, f.eks. kan en påtegnet ryggsekk eller koffert fylt med navn på ulike land symbolisere deltakerens drøm om å få reise til et bestemt land. Det ble i utgangspunktet brukt for å kartlegge språklig bevissthet hos barn i barneskolealder, og gi barn en mulighet til å snakke om språk og hjemland i klasseromssituasjoner. Busch hevder at språkportrettøvelsen, på sett og vis, hadde en nasjonal og multikulturelt fokus allerede fra begynnelsen. (Busch, 2012, s. 8)

Aktiviteten skulle etterhvert også vise seg å kunne fungere som et uttrykk for hvilke følelser taleren forbinder med språkene, hva slags verdier språket tilskrives for taleren og i hvilken grad taleren opplever en tilknytning til språket ut ifra den anatomiske plasseringen på silhuetten språket har fått, og hvordan det er symbolisert. Om språket plasseres i hjertet kan det tolkes som at språket er noe taleren forbinder med sterke følelser, at de verdsetter språket høyt eller at det er et språk de holder 'tett til brystet' mens hendene kanskje okkuperes av et andrespråk de er nødt til å bruke og arbeide med i det daglige. Disse tolkningene er selvsagt subjektive. Et språkportrett er på ingen måte en nøyaktig beskrivelse av talerens språklige repertoar. Illustrasjonen er i mange tilfeller momentan, begrenset til hvordan taleren opplever sine språklige relasjoner i øyeblikket språkportrettøvelsen utføres. Det vesentlige er at øvelsen tillater deltakeren å fortelle en historie, både ved hjelp av visuelle og verbale midler. Språkportrett er sådan en multimodal øvelse som gir et unikt, subjektivt inntrykk i deltakerens refleksjoner over egne språkrelasjoner. (Busch, 2012, s. 8-9)

Det er opp til deltakeren selv å kvalifisere nøyaktig hva som skal til for å føle en relasjon til et språk. Denne åpenheten presiserte jeg også ovenfor intervjuobjektene mine da jeg ba dem tegne sine språkportrett. I utgangspunktet tenkte jeg øvelsen kunne fungere som en god innledning til intervjuet. En slags oppvarmingsøvelse der intervjuobjektene fikk mulighet til å illustrere og gi uttrykk for refleksjonene rundt sine egne språklige virkeligheter som en slags forberedelse til spørsmålene jeg skulle stille kort tid etterpå. Først da jeg arbeidet med analysen av materialet innså jeg verdien av denne øvelsen i lys av mine egne forskningsspørsmål. Oppgaven har som formål å anvende forskningsteori og kvalitative metoder til å få en nærmere innsikt i innvandreres subjektive erfaring med språkinnlæring og

integrasjon. Jeg har hatt som ønske å se hva slags identiteter som konstrueres i formidlingen av slike erfaringer. Et språkportrett er som nevnt ingen objektiv- og kanskje heller ingen tilfredsstillende vitnesbyrd om en konkret forsker på språkrepertoar eller språkinnlæring, men i identitetsforskning kan aktiviteten tjene som et unikt innblikk og en svært hendig og kreativ metode i datainnsamlingen. Språkportrettet fungerte som en god introduksjon til intervjuet, da det aktiverte deltakerne mot en diskusjon av deres flerspråklighet. Språkportrettet ga ikke bare deltakerne en mulighet til å reflektere over språkene de kunne, men også funksjonen og verdien språket hadde hos dem. Et språkportrett tegner en slags i historie fortalt fra utførerens subjektive ståsted. I tillegg til å gi meg en visuell representasjon av hvordan de konseptualiserte sin flerspråklighet, fikk de også visualisert dette for seg selv (Bush, 2018, s. 6).

Etter språkportrettet fulgte intervjuet. Som nevnt, ønsket jeg å ha en relativt løs struktur på intervjuet slik at det heller forekom som en slags samtale, der deltakerne stod fritt til å endre tema etter innfall. Formålet var å la deltakerne få mulighet og rikelig med rom til å reflektere og resonere over egne tanker tilknyttet bakgrunn, innvandring og språkinnlæring. Med dette formålet, forholdt jeg meg til en relativt kort spørsmålsliste fordi jeg ønsket å gi deltakerne god tid til å svare og evt. omformulere seg, strukturere tanker og gå tilbake til tidligere ytrede poenger i samtalene. I motsetning til Kramsch, som har studert utarbeidede skrevne tekster, skal jeg forholde meg til det talte ord. Måten de velger å presentere seg selv eller konstruere identitetsbilder på kan trenge tid, og jeg ønsket derfor ikke å ramme inn samtalen for mye med plutselige temaskifter. Svarene på hvert eneste spørsmål blir konstruert i interaksjon med meg, og jeg tror jeg har hatt mest å hente ut av en 'luftig' struktur på intervjuet. Spørsmålsskjemaet ble utformet som følger;

1) Kan du huske hvordan det var første dagen du kom hit?

2) Hva er annerledes nå?

3) Hva slags rolle har språk spilt i ditt liv?

De tre spørsmålene følger et slags biografisk perspektiv. I begynnelsen av intervjuet ville jeg at deltakerne skulle tenke seg tilbake tiden da de nylig hadde innvandret til Norge. Jeg ville at de skulle dra fram alt fra helhetlige inntrykk til isolerte hendelser som bidro til å sette preg på opplevelsen. Deretter, med spørsmål 2), ville jeg prøve å trekke linjer fram mot situasjonen i

dag så vi kunne sette 'startpunktet' og 'sluttpunktet' i kontrast opp imot hverandre. Med spørsmål 3) ville jeg fokusere på enkelthendelser som kan ha gjort seg markante i minnene deres. Jeg ville stille dette spørsmålet for å se om det fantes noen kjernepunkter i livene deres som har markert endringer, bydd på utfordringer eller åpnet for muligheter. Her håpet jeg også å kunne diskutere deres rolle som flerspråklige mer eksplisitt. Til slutt ønsket jeg også å snakke om hva slags rolle språk har hatt i deltakernes liv som helhet, og mer presist; hvor aktiv rolle språk fortsatt spilte. Her ville jeg diskutere hvordan rollen som flerspråklig preget hverdagen deres og ikke minst, hvorvidt det spilte noen rolle for selvbildet deres.

Spørsmålene var i stor grad stilt for å framstille et bilde av hvordan deltakerne oppfattet sine egne liv både synkront og diakront i lys av den aktuelle tematikken. Jeg ønsket at hvert av spørsmålene skulle by på en utfordrende oppgave, nemlig det å presentere seg selv, konstruere en identitet for den aktuelle situasjonen spørsmålet favnet om. Dette skulle utføres som en samtale, der vi begge utvekslet ideer, perspektiver og antakelser underveis. Jeg tror slik refleksjon kan nyte godt av den sosiale interaksjonen intervjuet gir, og hevder derfor at en løs samtalestruktur for intervjuet kan være en ideell intervju type for denne typen forskning. Som tidligere diskutert, i kapittel 2, er identiteter noe som er lett å observere i samhandling med andre, og et kvalitativt intervju vil nettopp gi en anledning til dette.

3.5 Rekruttering - strategisk utvalg

Problemstillingen legger retningslinjer for hvem som er aktuelle å rekruttere som deltakere. Jeg ønsket å rekruttere et såkalt strategisk utvalg der deltakerne var i besittelse av relevante egenskaper for studiet (Thagaard, 2009, s. 55-57). Forskningen akter å ta for seg selvforståelse og identitetskonstruksjoner blant flerspråklige innvandrere. De endelige ettersøkte egenskapene ble utformet som følger:

- 1) Deltakeren er ikke norskfødt og har bakgrunn som innvandrer fra et ikke-nordisk land.
- 2) Deltakeren har et annet morsmål enn norsk, og har tilegnet seg norsk og benyttet norsk som språkform jevnlig etter innvandring til Norge.

Jeg stilte ingen formelle krav til grad av norsk språklig kompetanse.

Til tross for det brede omfanget av de etterspurte egenskapene, ønsket jeg å opparbeide en viss grad av homogenitet blant utvalget. Jeg besluttet å utelukkende fokusere på innvandrere med russisk morsmålsbakgrunn. Dette ble det tredje kravet jeg stilte til deltakeren. Denne beslutningen ble gjort på bakgrunn av et tilgjengelighetsutvalg da jeg selv har en nær kontaktflate av russiske innvandrere. Et tilgjengelighetsutvalg karakteriseres av at utvalget i tillegg til å besitte de strategiske egenskapene som er etterspurt, også er tilgjengelige for forskeren (Thagaard, 2009, s. 56).

Denne typen rekruttering forekommer heller ikke uten visse etiske dilemmaer og forpliktelser. Positivt sett, er nære bekjente gjerne velvillige til å bistå med hjelp til undersøkelsen, men det fordrer også en utfordring av ens egne relasjoner da rollene plutselig blir endret til forsker og intervjuobjekt i motsetning til nære bekjente. Av hensyn til dette fikk alle deltakerne en nøye gjennomgang av prosjektets natur og informasjon om hvilke regler for personvern som var gjeldende. De ble alle nødt til å gi skriftlig samtykke om deltakelse der de fikk mulighet til å bestemme egne alias for anonymisering og hadde mulighet til å trekke seg fra undersøkelsen ved enhver anledning, også etter at intervjuet var fullført. Som forsker har en et ansvar for å beskytte deltakernes integritet og de fikk derfor tilbud om full rådighet til å klarere hva slags informasjon som ble benyttet til analysen (Thagaard, 2009, s. 26-29)

Videre rekruttering foregikk ved bruk av den såkalte "snøballmetoden" der forskeren sikrer seg flere deltakere med tilsvarende egenskaper gjennom miljøet han eller hun allerede har kontaktet (Thagaard, 2009, s. 56). Snøballmetoden er riktignok ikke helt uproblematisk til tross for å være en effektiv rekrutteringsmetode som kan sikre forskeren flere velvillige deltakere, da de bekjente vil kunne være i stand til å legge inn et godt ord for forskeren ovenfor resten av miljøet. Et problem ligger derimot i at samtlige deltakere allerede har en relasjon til hverandre som kan gjøre dataen man samler inn lite variert, og i verste fall ikke virke representerende for gruppen.

Et annen og mer åpenbar utfordring ligger i informasjonen som blir samlet inn. Dersom det er sensitiv informasjon som deles av informantene vil dette være tilgjengeliggjort for de involverte og kan i verste fall skape komplikasjoner mellom relasjonene i det aktuelle miljøet. Som et motsvar til spørsmålet om variasjon i utvalget kan jeg derimot hevde at samtlige deltakere i mitt prosjekt har emigrert til Norge i varierende alder og tilegnet seg norsk på ulike tidspunkt i livet. Alle har blitt kjent i senere tid og ingen har vokst opp i samme miljø. Altså har de ulike erfaringer i forhold til hverandre og har i liten grad hatt mulighet til å påvirke hverandres opplevelser. Problemstillingen tar også for seg spørsmål som ikke så lett lar seg generalisere, men beror på individuelle personlige erfaringer, altså argumenterer jeg

for at utvalgets interne relasjon til hverandre neppe påvirker svarene de avgir i særlig stor grad, da de først og fremst blir instruert i å reflektere over egne erfaringer.

3.6 Utstyr, omstendigheter, situasjon og roller

Samtlige intervjuer ble utført i deltakernes private hjem i adskilte rom hvor kun jeg og deltakeren befant oss. Som jeg allerede har antydnet, er samtlige deltakere nære bekjente av meg selv. Jeg har kjent hver og en av dem i flere år, fra to år til syv år avhengig av den enkelte. Jeg har vært gjest hos samtlige før. Å være gjest, kan blant annet føre med et krav om oppvarting fra vertene, eller et ønske om at jeg skal kunne føle meg som hjemme og ta meg til rette. Disse besøkene er derimot farget av omstendigheter som endrer rollene fra bekjente, til forsker og intervjuobjekt. Dette vil naturligvis farge fortroligheten jeg har ved spørsmålene som stilles, og må tas hensyn til når jeg skal betrakte intervjusituasjonen i sin helhet. Jeg vil komme inn på dette igjen i analysekapittelet.

For å dokumentere dataene, benyttet jeg meg av opptaksutstyr, både diktafon på mobil og en noe mer synlig usb-mikrofon (av merket Blue Snowball) samt Audacity, en gratis og nedlastbar lydinnspillingsprogramvare. Det at opptaksutstyret var såpass stort og synlig, slår meg i ettertid at kan ha virket som en distraherende faktor. Samtlige informanter startet intervjusituasjonen med å spørre spørsmål lignende; "Er den på?" eller "Skal jeg sitte nærmere?" Jeg tror det er viktig å anerkjenne at synlig opptaksutstyr kan virke pregende på enhver intervjusituasjon da omstendighetene fort kan virke litt kunstige og anspente til å begynne med. I en slik situasjon tror jeg også det kan være fordelaktig at jeg valgte å stille intervju spørsmålene innbakt i en løs og uformell samtalestruktur under intervjuene, slik at intervjuobjektene med tid klarte å "glemme" omstendighetene og klarte å løsrive seg fra anspenheten det kunne ha skapt. Jeg observerte at blikkene til intervjuobjektene mine flyttet seg vekk fra mikrofonen og over på meg, evt. rundt om i rommet for å fokusere på andre ting, dersom de erindret noe eller lette etter formuleringer.

3.7 Oppsummering

Jeg har utført et kvalitativt forskningsprosjekt der et sosialt fenomen er plassert i forgrunnen av studiet. Med utgangspunkt i et strategisk og tilgjengelig utvalg, ønsket jeg å granske russiske innvandreres levde erfaring er med språkinnlæring og flerspråklighet.

Problemstillingen min tilspisser innfallsvinkelen til fenomenet med spørsmål om erfaringene kan romme situasjoner som oppleves som følelsesmessig spenningspregede.

Datainnsamlingen ble gjort ved personlige intervjuer og gjennomføringen av språkportrett. I analysekapittelet skal jeg gå igjennom det innsamlede materialet med et teoretisk blikk, hentet fra teorien som ble presentert i kapittel 2.

3.8 Transkripsjonssystem

Jeg har valgt å benytte en ortografisk selvkonstruert transkripsjonsmetode da den faktiske ordbruken er mest interessant for oppgavens formål. Deltakernes muntlige språk og tidvis grammatiske feil er inkludert med å ønske om å gjengi språket realistisk.

Transkripsjonssystemet er utformet med de stilistiske pregene jeg selv synes var relevante for å illustrere samtalens gang, og er inspirert av transkripsjonskonvensjonene benyttet hos Golden & Lanza (2013).

(.) = kort pause

(...) = Fyllord- eller setninger og "falske oppstarter" er utelatt

(...) = Lengre pause, et segment er utelatt

.. = setningen blir hengende ufullstendig, uten konklusjon

- = selvavbrytelse

_ = samtalepartner avbryter

<utydelig> = ordet er uhørbart

[*anonymisering*] = sensitiv informasjon utelates

presisjon = ordet aksentueres ekspressivt

handling = en ikke-verbal handling inkluderes for å illustrere hva som foregår

Fet kursiv = onomatopoetisk diskursmarkør

Kapittel 4: Analyse

4.1 Innledning

I dette kapittelet skal det innsamlede materialet presenteres og analyseres. Materialet skal gjennomgås og diskuteres med et teoretisk blikk basert på teoriene som tidligere er blitt lagt fram (se kapittel 2). Jeg ønsker å bruke funn fra materialet til å eksemplifisere og drøfte teoriene. Jeg vil hevde at disse metodene og teoriene er velegnede verktøy for å ta for seg tematikken jeg interesserer meg for i forskningsspørsmålene mine, nemlig innvandreres subjektive erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet, og i hvilke tilfeller slike erfaringer kan oppleves som vanskelige eller spenningspregede. En kort repetisjon av de nevnte metodene og teoriene følger:

Jeg har utført kvalitative dybdeintervjuer med biografisk fokus med tre unge russiske innvandrere. Disse deltakerne fikk også utarbeide et *språkportrett* (se kapittel 3) hver. Språkportrettet, som forklart i kapittel 3, gir et visuelt, så vel som verbalt inntrykk av hvordan deltakerne betraktet og konstruerte sin egen flerspråklige virkelighet under samtalen. Dette bildet gir meg et inntrykk av hvordan deltakerne vurderer og betrakter sine egne språkrelasjoner, og hvordan de konstruerer sine identiteter som flerspråklige innvandrere. Intervjuene supplerer med utfyllende eksempler på deltakernes identitetskonstruksjoner omkring spørsmål vedrørende erfaringer med språklæring og flerspråklighet. De kvalitative intervjuene og språkportrettet danner grunnlaget for hvordan jeg tolker deres identitetskonstruksjoner og subjektive, personlige erfaringer. For å utforske det spenningspregede eller vanskelige anvender jeg teorier som desire, symbolsk makt, mistro mot ord, og generelle erfaringer deltakerne gjør seg som flerspråklige subjekter. Teorigrunnlaget er i stor grad hentet fra Kramsch (2009), men suppleres også med annen teori hentet fra forskning på identiteter og flerspråklighet.

I lys av norske språkstudier er utforskningen av den personlige dimensjonen av språkinnlæring og flerspråklighet interessant og relevant i minst to aktuelle områder. Studiet av andrespråksopplæring er, i likhet med all pedagogisk og didaktisk yrkespraksis, uenkelig opptatt av en kontinuerlig refleksjon rundt hva som fremmer effektiv og god læring. Klette (2013) hevder at det relasjonelle aspektet i formidlingen, altså blant annet en evne til å både se, evaluere og forstå eleven eller innlærerens personlige anliggende, kan være avgjørende for

å velge egnede og motiverende læringsstrategier (Klette, 2013, s. 187). Den personlige dimensjonen kan også fungere som en potent sosiopolitisk tankevekker i en tid der språkferdigheter, integrering og det flerkulturelle Norge diskuteres hyppig i det offentlige. Kramsch skriver: "In our times of increased migrations and displacements (...) it is important that we look in richer detail at the lived experiences of multiple language users" (Kramsch, 2009, s. 2)

Kramsch bok, *The Multilingual Subject* (2009), utforsker de personlige og indre erfaringene språkinnlærere gjør seg i det de er i ferd med å lære seg et nytt språk, og presenterer dette som et neglisjert aspekt i forskningen på andrespråksinnlæring. Tendensene i forskningen har tradisjonelt sett på språkinnlæring som en overfladisk prosess mot et mål, der det menneskelige, personlige og erfarte aspektet uteblir (Kramsch, 2009, s. 2). Til tross for at boken i hovedsak tar for seg språkinnlæreres erfaringer med institusjonalisert språkinnlæring, er teoribegrepene anvendelige når det kommer til å granske innvandreres generelle personlige erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet.

Dette kapittelet starter med en presentasjon av deltakerne. Her tar jeg sikte på å analysere både omstendighetene som har ledet fram til og omgir intervjuene samt min relasjon til de intervjuede. Etter dette skal jeg gi en presentasjon av språkportrettene deltakerne har ferdigstilt. Observasjonene jeg gjør her vil være toneangivende for videre analyse, når identitetskonstruksjonene skal drøftes med teoretisk blikk.

4.2 Deltakerne

Jeg har intervjuet tre unge russiske innvandrere, som alle er i starten av tjuårene. Alle tre kjenner hverandre, men har hatt separate oppvekster, både i hjemlandet og i Norge, og har stiftet nærere bånd først i senere tid, de siste tre til fire årene. Som nevnt i metodekapittelet ble deltakerne valgt og rekruttert etter strategisk utvalg. Samtlige deltakere er født utenfor Norge og har snakket russisk som morsmål før de flyttet til Norge. Etter å ha flyttet til Norge har de snakket og benyttet norsk jevnlig. Deltakerne er rekruttert gjennom et tilgjengelig utvalg (Se kapittel 3). Jeg er selv en bekjent av de intervjuede og har kjent dem i hva som varierer ifra to års tid til syv år. Som nevnt, kan en slik rekruttering by på utfordringer da min rolleendring fra "venn" til "forsker" er en faktor som kan påvirke intervjusamtalene. Intervjusituasjonen fordret at deltakerne posisjonerte seg etter andre kognitive modeller enn de er vant med. Som nevnt i kapittel 2 konstruerer vi våre identiteter og aktiveres som subjekter i interaksjon med andre blant annet på bakgrunn av de ideelle kognitive modellene som er tilgjengelige i

situasjonen, altså våre tolkninger av hvilke roller det forventes at vi skal innta i den aktuelle situasjonen. Interaksjonen oss imellom var her preget av nye forventninger og åpnet for nye kognitive roller. Deltakerne har aldri befunnet seg i situasjonen der de intervjues av meg som forsker, og så vidt det er meg bekjent, har de heller ikke vært i lignende situasjoner tidligere, med få minner eller erfaringer om hvordan et slikt intervju utføres. Denne rolleendringen kunne trolig by på forvirring, men demonstrerer samtidig hvordan identitetene vi produserer sosialt fluktuerer og er av gjenstand for dynamisk forandring ut i fra sosiale omstendigheter. Den praktiske måten dette ble håndtert er skildret i metodekapittelet, men jeg synes det kan være av interesse å utdype omstendighetene rundt hvordan kommunikasjonen med deltakerne ble initiert.

Etter mitt eget skjønn, virket samtlige av deltakerne positive til å bli rekruttert. De har alle hatt kjennskap til utdannelsen jeg har arbeidet med og det hersket ikke nøling når det gjaldt å stille opp. Riktignok uttrykte samtlige en slags tvil vedrørende hvor inngående eller tilfredsstillende svar de kunne gi meg i undersøkelsen, som regel på bakgrunn av at undersøkelsen var av akademisk art, og kun en av deltakerne har høyere utdanning, men som der igjen ikke er innenfor språkrelaterte fag eller humaniora. De visste derimot at oppgaven hadde et fokus på språk og at deres innvandrerbakgrunn gjorde dem ettertraktet som intervjukandidater.

Intervjusituasjonen hadde et lite snev av forvirring og alvorspreg til å begynne med. Intervjuene foregikk i lukkede rom i deltakernes private hjem. Jeg har vært gjest hos samtlige tidligere, men dette er første gangen mitt besøk både har berodd seg på dynamikken mellom venner og den mellom forsker og intervjuobjekt på samme tid. Jeg tolket den innledende stemningen som både nysgjerrig, forventningsfull og forsiktig avventende. Vennekapsdynamikken skapte til slutt allikevel et noe uformelt og avslappet preg på intervjusituasjonen og samtalene fløt sporadisk over i andre temaer etter hvert som intervjuet var kommet ordentlig i gang. Som nevnt i metodekapittelet var deltakerne fult klar over graden av anonymitet de rettmessig ble tildelt, men jeg må fortsatt ta høyde for at rollene vel så gjerne kan ta form som en venn som betror seg til en bekjent, i dette tilfellet; meg, som det kan ta form som en respondent som svarer på forsknings spørsmål og at dette kan ha preget hvordan de posisjonerer seg i svarene. Som nevnt i kapittel 4, ble deltakerne oppfordret til å bruke pseudonymer. Ingen av deltakerne virket videre bekymret vedr. anonymisering, men besluttet etter hvert å ikle seg pseudonymer inspirert av alt fra typiske navn gitt til russiske roller i amerikanske filmer til russiske navn som per dags dato grenser til det arkaiske.

En kort presentasjon av deltakerne:

"Georg" - Kom til Norge da han var fem år. Har jevnlig kontakt med russisk familie og vært på besøk i Russland nå og da. Bodd med russisk familie i Norge. Jeg har kjent ham i syv år.

"Ivan" - Kom til Norge i midten av tenårene. Har hatt kontakt med familie og besøkt hjembyen sin ved jevne mellomrom. Bodd med russisk familie i Norge. Jeg har kjent "Ivan" i fire år.

"Dobroslav" - Kom til Norge da han var 14 år. Har reist mye og bodd i andre land over kortere perioder, men hovedsakelig bodd i Norge, der han har fulgt grunnskoleutdanning og bosatt seg. Har kun vært i Russland ved to korte anledninger der han har truffet bekjente. Bodd med russisk forelder i Norge. Jeg har kjent "Dobroslav" i litt over to år.

Intervjuene er transkribert med et selvkonstruert ortografisk system, som kan konsulteres i kapittel 3

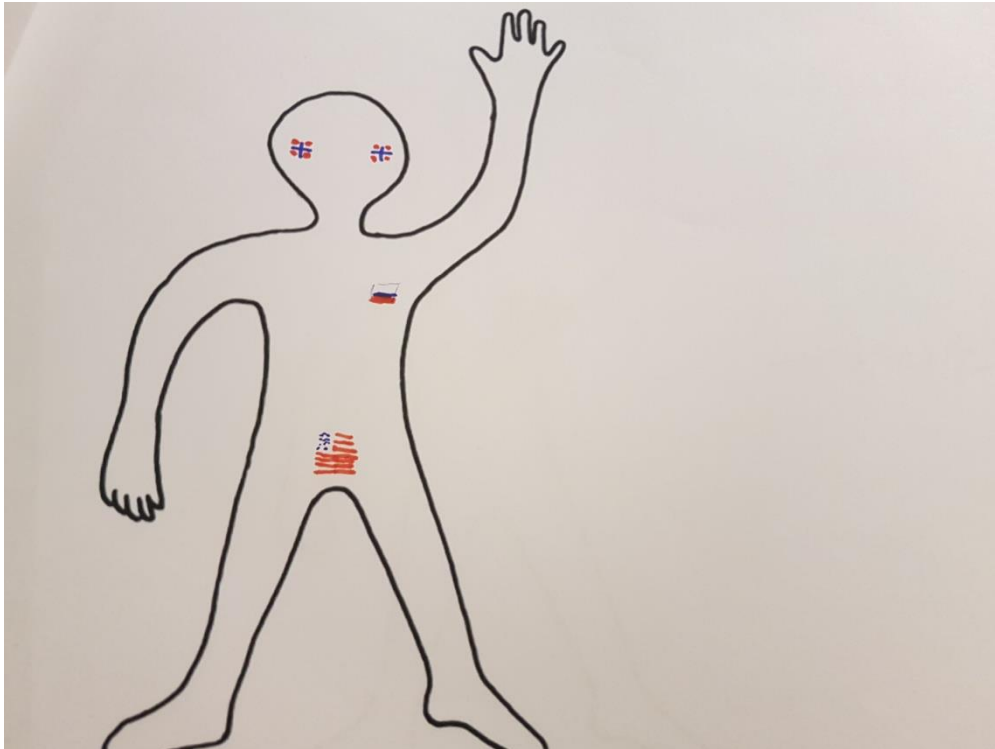
4.3 Portrettene

Jeg startet samtlige intervjuøker med å tildele hver av deltakerne et språkportrett. Det hersket noe forvirring over oppgavens formål til å begynne med. Jeg forklarte det som en slags oppvarmingsøvelse der de fikk en mulighet til å reflektere over hvilke språk de hadde et forhold til og la vekt på at de kunne utføre øvelsen med akkurat så detaljrike, enkle eller abstrakte illustrasjoner de måtte ønske. Som nevnt i kapittel 3, er det metodisk opp til deltakerne selv å definere hva det å ha et forhold til et bestemt språk egentlig betyr. Portrettet trengte altså ikke kun å inneholde språk de snakket, men kunne også romme språk de følte var spesielt viktige, spilte en betydelig rolle i livene deres, eller språk de ønsket å lære blant andre kategorier. Oppgaven ble presentert åpent til deltakerne med enkle instruksjoner og fordret ingen tematisk tolkning. Jeg skal kort diskutere noen overfladiske visuelle trekk som synes å være spesielt interessante i portrettene ved første øyeblikk under gjennomgangen, før jeg i neste

avsnitt går over til den teoretiske analysen, hvor portretter og utdrag fra intervjuer vil tjene som analytiske eksempler.

4.3.1 Georgs portrett

Det norske perspektiv, det fargeløse, og det frie i engelsk

Georg lot størsteparten av silhuetten være åpen. Han har ikke ført inn noe tekst, men har brukt forskjellige farger til å tegne flaggene tilknyttet språkene han forholder seg til. I hjertet har han tegnet et lite russisk flagg. Der øynene skulle vært har han tegnet to tilsvarende små norske flagg. Han nevner at han har et "norsk perspektiv" i intervjuet, som kler den anatomiske plasseringen av de norske flaggene i øynene godt. Han vender tilbake til denne formuleringen flere ganger i intervjuet.

Georg: når jeg ser ting så kan det virke litt som jeg har norsk perspektiv

Intervjuer: det er jo kult da for du ser det kanskje litt- også har du russisk i..

Georg: hjertet

(...)

Georg: ja jeg kommer tilbake til hjemlandet mitt da som er russland(.) også ser jeg liksom ting fra det norske perspektiv(.) også begynner jeg å dømme ting som om

det var norsk men jeg- (.) det ligger liksom *baki der* (.) og jeg må liksom prøve å holde styr på det for jeg *er* jo russisk (.) så jeg burde jo tenke som- og jeg gjør det samtidig (.) så da blir det sånn ikke konflikt en gang det blir bare- (.) *samtidig*

I dette utdraget skildres "det norske perspektiv" som noe Georg mener han har med seg "baki der". Det er noe han "dømmer etter", da kanskje etter norske kulturelle og sosiale normer som avviker fra de russiske. Allikevel betrakter han seg tydelig som russisk først og fremst, blant annet også ved å presisere Russland som sitt hjemland. Det norske perspektiv er noe han må "holde styr på", da det usagte, potensielt kontrastive russiske perspektiv kanskje oppleves som det Georg mener at burde være det dominante perspektivet. Han avbryter så seg selv, og gir videre legitimitet til denne tolkningen da han først begynner med å hevde at han "burde jo tenke som-". Han avbryter seg enda en gang og presiserer deretter underforstått, at han opplever å betrakte hjemlandet sitt med to angivelig kulturelle og sosiale perspektiv på ett og samme tid, "og jeg gjør det samtidig". Jeg legger merke til at han raskt avkrefter at dette perspektivet byr på konflikt, som om han forventer at jeg skal frykte dette. Jeg vil derfor heller forsøke å lese skildringen hans på en annen måte.

Golden & Lanza (2013) ser på hvordan innvandrere bruker metaforer for å beskrive sine opplevelser med kulturforskjeller mellom landene de opplever en tilknytning til. Det norske perspektiv skildres av Georg i samsvar med slik Golden & Lanzas intervjuobjekter skildrer opplevelsen av kultur som et objekt. Kultur som objekt forklares som en slags ryggsekk en har med seg der en kan bruke innholdet av ryggsekken fritt, i situasjoner der den kan være til nytte (Golden & Lanza, 2013, s. 303-309). De nasjonale/kulturelle perspektivene Georg nevner (det norske kontra det unevnte russiske) blir på denne måten kanskje ikke å forstå som to kontrasterende perspektiver som kjemper om dominans i måten han opplever, dømmer og reagerer i møtet med hjemlandet, men to sidestilte syn han opplever som tilgjengelige i sin egen kulturelle bagasje. Kanskje er han noe forbauset over at "det norske perspektiv" ikke er noe som forlater ham når han returnerer til hjemlandet sitt, men er noe som har blitt en del av ham.

I utdraget ovenfor presiserer han som nevnt raskt at dette ikke nødvendigvis fortøner seg som en konflikt i ham, og i utdraget nedenfor utdyper han dette videre og rammer opplevelsen heller inn som en ressurs. Det å ha et norsk perspektiv, som Georg beskriver det som, er å være utstyrt med et valgfritt utenfor-perspektiv på russisk kultur, samtidig som han har en genuin indre forståelse for kulturen i hjemlandet.

Georg: det er lett å si at det blir konflikt(.) for da tenker du at- (.) da blir det irriterende og da blir det ille og da blir det sånn(.) og da- ja hodet ditt begynner å bli *crazy men det gjør ikke det* (.) det blir litt sånn kombinert(.) (...) det blir bare- (.) et veldig unikt perspektiv(.) og det gjør deg smartere(.) og det gjør deg så utrolig mye mer klar for alt sammen

Intervjuer: bare litt sånn det med perspektiver (...) var det litt sånn at du kanskje mente at du kanskje ser ting litt parallelt da- kanskje at du på en måte ser ting med både et norsk perspektiv og et russisk perspektiv samtidig

Georg: mhm

Intervjuer: litt sånn side om side at du betrakter deg litt sånn-

Georg: ja det blir litt sånn samfunnsmessig- litt sånn situasjonsmessig kritiske situasjoner- kritiske tankeganger(.) du tenker liksom litt.. hvordan hadde jeg som en ola nordmann gjort sånn og sånn og hvordan hadde jeg som en russer gjort det(.) hvordan hadde jeg som engelskmann og ja- også videre(.) og da ser jeg alle de tingene for meg med en gang

Det flerspråklige perspektivet gjør ham "klar", altså forberedt i større grad for å møte sine omstendigheter med et "veldig unikt perspektiv". Det blir en slags forsterket tolkningsevne som gjør deg "smartere" og utrustet til å forstå to kulturer med to simultant opererende kulturelle perspektiv. Det å være flerspråklig har en iboende positiv ressurs, synes Georg, da det "gjør deg smartere" og "mer klar for alt sammen". Det trenger ikke bety at det ikke skaper konflikt eller personlige vansker på andre områder. Men til tross for å uttrykke forbauselse over å oppdage at han har et norsk perspektiv, sitter Georg igjen med en positiv erfaring når det gjelder å forstå sin egen flerspråklige virkelighet.

Det later til at Georg som flerspråklig subjekt, innehar et rikt omfang av språklig symbolsk makt (kapittel 2), når det kommer til aspektet tilhørighet. Han er i stand til å se og tolke de symbolske konvensjonene i både russisk og norsk, tilfredsstillende nok til å ta del i virkeligheten de respektive symbolske systemene konstruerer og reflektere over dem. Som vi skal se etter hvert, er Georg heller usikker når det kommer til å bruke språkene performativt. Men først vil jeg adressere et siste element Georg har inkludert i språkportrettet sitt. Norsk og russisk er nemlig ikke de eneste språklige relasjonene Georg har illustrert. I skrittet har han tegnet et amerikansk flagg. Jeg lo oppmuntrende av innfallet hans i håp om å få startet en dialog rundt akkurat dette valget, og for å vise Georg at selv om intervjuet ble gjort i forskningsmessig sammenheng, fordret det ikke at vi måtte holde en formell, sofistisert eller

alvorspreget samtale tone. Da han ble bedt om å utdype valget, avfeide han ønsket om en forklaring med at detaljen er åpen for tolkning, sagt med spøkefull innlevelse.

Intervjuer: (...) det var spesiell plass- (.) amerikanske flagget *spørrende* (.)
latter hvorfor har du plassert..

Georg: den får du selv tolke *smilende*

Intervjuer: *latter* ja den får jeg selv tolke- hvor du har plassert den ja

Dette kan indikere at han blant annet forholder seg til engelsk, da spesielt amerikansk innflytelse, og bruken av det engelske språk som en måte å uttrykke vulgaritet og humor på. Det at han har valgt å inkludere språket, blant kun de to andre, kan allikevel gi en antydning om at ser på amerikansk engelsk som en integrert del i sitt språklige repertoar og blant de mest framtrædende mulighetene for å uttrykke seg selv. Det er på sett og vis en del av ham. Han bemerker seg det finurlige med at engelsk har blitt en hyppig forekomst i norsk ungdomsspråk som f.eks. i slang, da han ikke har observert dette i verken Russland, Estland eller enkelte land han har feriert i.

Georg: ja jeg synes det fascinerende og se på noen land og noen språk og du drar dit(.) som for eksempel Sverige- der har de- akkurat sånn som i Norge- hvor de blander litt engelsk (.) jeg drar til Estland liksom(.) ingen gjorde det(.) jeg drar til Russland- *PSSJ* ingen kommer til å gjøre det! (...) de har liksom- de har sitt språk(.) *det holder*(.) i massevis(.) de liksom.. mangler det noe med de skandinaviske språkene liksom *spørrende*

Det er en helt legitim observasjon at mange, spesielt unge, benytter seg av fraser, uttrykk og glosser fra andre språk, ofte i slang der engelsk er høyt representert (Dewaele, 2004, 96). Allikevel virker det som om engelsk har en noe viktigere rolle hos Georg. Til tross for betraktningen hans i utdraget ovenfor om at bruken av engelsk vitner om at skandinaviske ordforråd kanskje kommer til kort, mener Georg at hans egen bruk av engelsk er av en annen type nødvendighet. Det er et verktøy for å kunne uttrykke seg nøyaktig:

Georg: jeg bare.. liker å irritere meg over at jeg snakker sånn dårlig sosialt på russisk da(.) og snakker dårlig.. halvveis dårlig okei på norsk(.) men på engelsk så kan jeg liksom *POSJ* si ting nøyaktig det jeg vil si- nøyaktig åssen jeg vil føle det.

I motsetning til mine antagelser, viser det seg at engelsk for Georg ikke nødvendigvis kun er et språk til bruk for humoristiske eller kulturelle referanser, vulgaritet eller annet. Engelsk viser seg å ha vesentlig verdi hos Georg og tjener snarere som en funksjon for å være presis og til bli forstått i visse omstendigheter. Kanskje kan det komme av at engelsk ikke er et språk som er knyttet til bestemte hendelser i livet hans, som det å flytte fra Russland til Norge, men snarere er en ekstern 'enhet', et språk som ikke hører til de to nasjonene han anser som sine hjem. Å snakke engelsk blir derfor kanskje såpass upersonlig og distansert fra stemmene han kaller sine egne, til at det å uttrykke seg oppleves som tryggere og fritt fra kritikk mot ordlegging og språklig kompetanse.

Georg betviler sine performative evner på norsk og russisk. Norsk og russisk er begge symbolske systemer farget av Georgs erfaringer og minner da de er nært knyttet til hvordan han representerer seg selv i samtalen. Han "*er* jo russisk", men har også opparbeidet seg et norsk perspektiv, der han har det norske symbolske systemets konvensjoner og riter til rådighet når det kommer til å reflektere over hans opplevelser av kulturelle forskjeller. Engelsk blir et "nøytralt" språk i denne sammenhengen, hvor Georg opplever å ha performativ symbolsk makt til å uttrykke seg akkurat slik han ønsker. Trolig skyldes dette at innlæringen av engelsk som symbolsk system har fordret et lavere krav til Georg om å måtte oppleve tilhørighet hos- eller å måtte identifisere seg med talerne i det engelske språksamfunnet, da han ikke har bodd i et land der engelsk er majoritetsspråk. Norsk og Russisk er derimot språk som tilhører landene der han har bodd og derfor språk som utfordrer hans tilhørighet og integritet i større grad enn engelsk gjør. Det å oppleve symbolsk performativ makt i den grad Georg skildrer sitt forhold til engelsk i utdraget ovenfor, vitner om at han har et mindre anstrengt forhold til å posisjonere seg på engelsk, da språket kanskje ikke utfordrer hans integritet på samme måte som norsk og russisk. Symbolsk performativ makt (kapittel 2) handler om å kunne bruke språket til å påvirke sine omgivelser og både bruke og delta i språkets kulturelle konvensjoner og riter. I tillegg til å føle at han behersker engelsk godt er kanskje det å mediere sitt selv i interaksjon med andre mer komfortabelt for Georg på engelsk, da han ikke opplever de samme forventningene.

4.3.2 Ivans portrett

Blandinger oppstår med vansker om å få språkene i ett.

Ivan har ikledd silhuetten bukser, sko, genser og lue samt hår, skjegg og en tent sigarett i den hevede hånden. Han har også gitt silhuetten enkle tegneserieaktige trekk i form av øyne, munn og mer detaljerte hender. Bildet framstår som en karikatur av Ivans daværende utseende med mange gjenkjennelige trekk. Dette er grunnen til at jeg valgte å ikke inkludere portrettet hans i oppgaven, da jeg mener det utfordrer anonymiteten Ivan har krav på.

I hjertet på brystet til silhuetten har han tegnet et hjertesymbol med "russisk" skrevet i tekst over. I ansiktet, der munnen ville vært, har han ført inn engelsk og norsk med tekst. Den anatomiske plasseringen for språkrelasjonene er det mest slående ved språkportrettet. Russisk er plassert alene i hjertet, mens norsk og engelsk er gruppert sammen i munnen. Her vil jeg forsøke meg på en tolkning: Hjertet og hodet i kontrast, kan leses som et symbol på skillet mellom (respektivt) følelser og tanker. Det at Ivan har plassert russisk i hjertet kan det bety at språket har en kjær, personlig verdi for ham, knyttet til betydelige følelser. Engelsk og norsk er plassert i silhuetens hode, men kan fint tolkes til å ha blitt plassert i munnens posisjon. Dette kan tilsi at norsk og engelsk er språk som opptar tankene hans mer, som han er nødt til å benytte oftere i Norge, mens russisk oppbevares 'trygt' i hjertet. Det kan også leses som at de tre språkene er til hans disposisjon til å uttrykke seg, mens russisk er det eneste han opplever å ha en personlig og nær tilknytning til. Ivan utdyper ikke plasseringen av språkrelasjonene nærmere, men i starten av intervjuet karakteriserer han norsk og russisk med trekk han forbinder ved språkene.

Ivan: russisk er jo litt mer (.) *rolig*

Intervjuer: _ja

Ivan: og norsk er kanskje litt mer.. (.) ekspressivt (.) vil jeg si

Intervjuer: _ja

Samtaleemnet byttes raskt etter Ivans refleksjoner, så nøyaktig hva han legger i at russisk er rolig og norsk, ekspressivt, blir dessverre ikke utforsket nærmere. Allikevel tjener utdraget fra intervjusamtalen som et godt eksempel på hvordan innlærere og flerspråklige ofte tilskriver språkene de lærer og snakker fantasifulle og unike betydninger og fornemmelser, som

tidligere vist med eksempelet der fransk av noen blir oppfattet som et romantisk språk (se kapittel 2). Språkene skildres med motsatte karakteristikk, dersom vi tolker ekspressivt i retning å være høylytt, direkte eller konfronterende og rolig i retning dempet, vag eller behersket. I lys av portrettet, der norsk opptar munnens posisjon, kan det tenkes at Ivan opplever det å snakke norsk, lyden av norsk eller kanskje til og med nordmenn i seg selv som direkte og konkrete, i motsetning til russisk som kanskje oppleves mer dempet, avslappet med rom for nyanser. Karakteristikken alene, vitner om at språkene engasjerer fantasien hos Ivan, og kanskje til og med legger til grunn for hvordan Ivan mener språkene ideelt kan brukes. Han nevner i intervjuet å både ha lært og ha snakket estisk på et tidspunkt, da han bodde blant den russiske minoriteten i Estland på et punkt før han flyttet til Norge. Dette har han ikke valgt å inkludere i portrettet, på bakgrunn av at han "ikke er så flink i det lenger", som han selv sier. Dette kan støtte opp om den siste tolkningen, der Ivan kan ha valgt å bruke portrettet til å beskrive hvilke uttrykksformer som er til disposisjon for ham. Da Ivan har ikledd portrettet karakteristiske trekk som minner svært mye om hvordan han så ut i perioden intervjuet ble utført, kan det være at Ivan har forsøkt å skildre et slags status quo av seg selv og språkrelasjonene som er relevante for ham, her og nå.

Tolkningene mine viser hvordan det er mulig å lese et språkportrett, og som vi ser er det mulig å trekke flere konklusjoner. Som jeg nevnte i kapittel 4, er ikke et språkportrett alene en objektiv framstilling av talerens språklige repertoar, men snarere et momentant, multimodalt og selvreflekterende uttrykk for hvordan taleren opplever sine språklige virkeligheter og erfaringer (Busch, 2012, s. 9). For å betrakte Ivans identitetskonstruksjoner, supplerer spørsmålene i intervjuet portrettet med kontekst. Her viser det seg at språkformene norsk, engelsk og russisk ikke nødvendigvis er så adskilte for ham som en skulle tro, men kanskje heller ikke helt sammensveiset. Norsk og engelsk er ikke nødvendigvis kun praktiske hverdagslige språk, ansvarliggjort av tanker og fornuft brukt utelukkende for å kommunisere i Norge, hvorav russisk er språket han bruker til å kommunisere noe rolig og personlig. De er alle tre en del av den Ivan mener han er, men hvordan delene forholder seg til hverandre er ikke alltid like oversiktlig for ham.

Ivan: ja.. (.) altså ja- jeg føler at nå har det bare blitt en sånn (.) blanding av ehh (.) russisk norsk engelsk og.. (.) ja litt estisk kanskje siden jeg kunne det fra før

Intervjuer: _ja du kan estisk?

Ivan: ja bittelitt

Intervjuer: ah det visste jeg ikke

Ivan: ja jeg forstår litt av det men.. eh ja- er ikke så flink på det lenger

(...)

Ivan: (...) nå føler jeg at jeg snakker kanskje (.) russisk, men *på norsk* *liten latter* det- det er litt rart å si det (.) men ehh ja- altså før så var det litt sånn at jeg måtte oversette alt i hodet mitt før jeg- før jeg kunne si noe men *innpust* nå så (.) tenker jeg russisk også går det ut av munnen på norsk

(...)

Intervjuer: (...) det er situasjoner hvor du kanskje må skifte mellom de forskjellige språkene sånn ehh...

Ivan: ja ehh når man for eksempel (.) drar hjem til familien..

Intervjuer: mhm

Ivan: etter å ha vært her for eksempel her i oslo for en ganske lang periode

Intervjuer: mhm

Ivan: så drar man hjem igjen *innpust* også er det veldig vanskelig å (.) tilpasse seg igjen til å snakke russisk igjen (.) og.. det har blitt- det har blitt sånn nå (.) med familien min for eksempel at ehh... (.) de snakker jo sånn halvt norsk (.) halvt russisk

Intervjuer: mhm

Ivan: også først er det russisk men noen ord kan dem bare ikke oversette i det hele tatt til russisk da så (.) det blir bare til norsk og det blir bare en sånn skikkelig blanda (.) blanda tale da

Intervjuer: mhm

Ivan: det blir en sånn suppe av språk.

Ivan skildrer sin flerspråklighet som en blanding av språk, eller nærmere bestemt "en suppe av språk." Han benytter seg av russisk, engelsk og norsk jevnlig og overgangen mellom språkene kan by på tilpasningsvansker. Uttrykk han vanligvis assosierer med det han ønsker å uttrykke i en samtale lar seg av og til ikke oversette på det aktuelle språket og han ser seg nødt til å bytte fra det ene språket til det andre for å få uttrykt seg skikkelig. Dette kan minne litt om det norske perspektiv beskrevet av Georg, som han oppdaget, noe forbauset, at ikke forlot ham selv når han vendte tilbake til hjemlandet. Det norske språket med dets skildringer og assosiasjoner av opplevelser, har med tid også blitt internalisert hos Ivan slik at det påvirker hvordan han ordlegger seg i samtaler. Der Georg fokuserer mest på kulturelle perspektiver i samtalen vår, er det blanding som er det sentrale temaet i min samtale med Ivan. Å bytte mellom språk i det daglige er også noe jeg diskuterer med Georg og dette er et tema jeg skal

vende tilbake senere. På bakgrunn av Kramsch teorier om å betrakte språk som symbolske virkeligheter og erfaringene delt i memoarene (Kramsch, 2009, 1-2) diskuterte jeg og Ivan mulighetene for å oppleve seg selv annerledes avhengig av hvilket språk en snakker. Dette kunne romme alt fra det å bevisst veksle språk for å uttrykke f.eks. humor eller bestemte følelser, til inntrykket en har av seg selv, hvordan en opptrer og oppfattes når en snakker det bestemte språket. For å vende tilbake til Ivans karakterisering av norsk og russisk, kunne det tenkes at han opplever seg selv som roligere når han snakker russisk? Ivan tolket dette inn mot blandingstematikken.

Ivan: ja man utvikler faktisk en sånn (.) ja forskjellige personligheter i seg selv da.. akkurat nå så har jeg for eksempel da tre forskjellige personer i meg(.) altså det-det er en norsk ivan en russisk ivan og en engelsk ivan og.. (.) problemet som ja det problemet som jeg har hatt ganske lenge nå er at (.) det går ikke å bare få dem sammen i ett (.) det-det er den som er den største utfordringen føler jeg(.) å faktisk ja..

Intervjuer: på en måte finne en måte å komme til -

Ivan: ja altså finne et sånt midtpunkt også (.) *der* liksom har jeg det også der kan alle forstå meg *innpust* og der høres jeg faktisk best ut men den (2 sek) har jeg ikke funnet enda *liten latter*

Ivan forteller at hvert språk svarer til en egen personlighet, som ikke oppleves som forenlige. Det er en utfordring, og den eneste måten å overkomme den på er å finne et slags midtpunkt. Skildringen er noe kryptisk, men ut ifra hvordan Ivan har snakket om hvordan språkene ofte ender opp med å blandes i samtaler, supplert med kommentaren om at 'midtpunktet' er der han 'høres best ut', tolker jeg det dit hen at det dreier seg om grad av symbolsk makt. Ivan forteller i intervjuet at det tok lang tid, nærmere to år, før han virkelig gjorde et forsøk på å snakke norsk. Dette forklarer han at skyldtes frykt for å si noe feil eller bli misforstått. En slik usikkerhet er ikke uvanlig blant språkinnlærere og det forekommer ofte i starten av læringsløpet at det utvikles en slags mistro mot ordene, altså en frykt for at ordene en benytter seg av ikke skal kommunisere den meningen en selv har intendert eller deviere kontekstuell fra betydninger som er oppgitt i ordbøker (Kramsch, 2009, s. 43). Løsningen for Ivan var lenge å snakke engelsk eller si så lite som mulig. Dette er en strategi som åpenbart begrenser språkinnlæreren, og kan være et vanskelig hinder å overkomme i ens språklige utvikling. Det er ikke umulig at denne erfaringen med språkinnlæring har ført til at Ivan fortsatt er kritisk til

egne språkferdigheter, til tross for å ha opplevd en grad av forbedring jfr. utsagnet der han forteller at russiske tanker lett flyter ut som norsk tale i det daglige. 'Å få dem (de tre 'personlighetene' eller språkene) sammen' kan vitne om at Ivan ønsker en form for komplett autonomi over språkformene han behersker, der han vil høres 'best' ut. Med andre ord, å kunne uttrykke seg selv uten frykt for å bli misforstått eller si noe feil, og kanskje selv oppnå en kontroll over språkvalget.

Dette ønsket om å, som Ivan kaller det, "å få dem sammen" er også vesentlig å diskutere videre, da det uttrykker noe mer. Det vitner om at han har en slags persepsjon av seg selv som en person med noe ufullendt eller uoppgjort, språklig sett. Det å få "dem sammen i ett" er et slags diffust mål hos Ivan som kan handle om å opparbeide en slags autonom stemme som "høres best ut". Jeg kan tolke det som at Ivan ønsker å bytte mindre mellom språk, da han kanskje anser det som en språklig svakhet. Det kan også tenkes at han ønsker å opparbeide mer likestilte språkferdigheter slik at han ikke opplever et like stort bytte av personlighet, eller å måtte innta ulike stemmer ut ifra hvilket språk han snakker. Poenget er at Ivan gir uttrykk for et ønske om endring. Denne handlingen kan knyttes opp mot det teoretiske uttrykket *desire*, som jeg skildret i teorikapittelet (Kramsch, 2009, s. 14-16). I samtlige intervjuer gis det uttrykk for desire, og jeg skal diskutere dem samlet nedenfor. Inntil videre, skal jeg raskt kategorisere hvordan Ivans uttrykk relaterer seg til teorien.

Språkinnlæring er selvaktualisering, heter det som nevnt hos Kramsch (2009) og desire er først og fremst en form for eskapisme for språkinnlæreren, der den de ser for seg en situasjon der de innehar større språklig autonomi og symbolsk makt (Kramsch, 2009, s. 14). Ivans desire kan ved første øyeblikk virke som om det relaterer seg kommunikasjonsevnene hans, der han ønsker seg flere muligheter for å bruke språkene performativt. Jeg tolker dette på bakgrunnen av at han ettertrakter en utvikling eller endring der alle er i stand til å forstå ham, som han sier. Han har til gode å finne det han kaller et midtpunkt der han føler at han snakker med en slags forent stemme, uavhengig av språkene. Slik han beskriver sin nåværende situasjon, finnes det en norsk Ivan, en russisk, en engelsk osv. Det å veksle mellom språkene blir det samme som å veksle mellom hvem han har mulighet til å representere seg selv som. Han beskriver en situasjon der han bort imot daglig bruker de tre språkformene om hverandre slik at det oppleves som en "suppe av språk". Der han kontinuerlig må veksle uttrykk fra de andre språkene for å gjøre seg forstått.

Desire, kan fortone seg hos noen som et ønske om å beherske språk godt nok til at det ikke truer ens egen opparbeidede integritet (Kramsch, 2009, s. 15). Ivan betegner blandingen som et problem han har "hatt ganske lenge" og utsagnet kan lett leses som en opplevd trussel

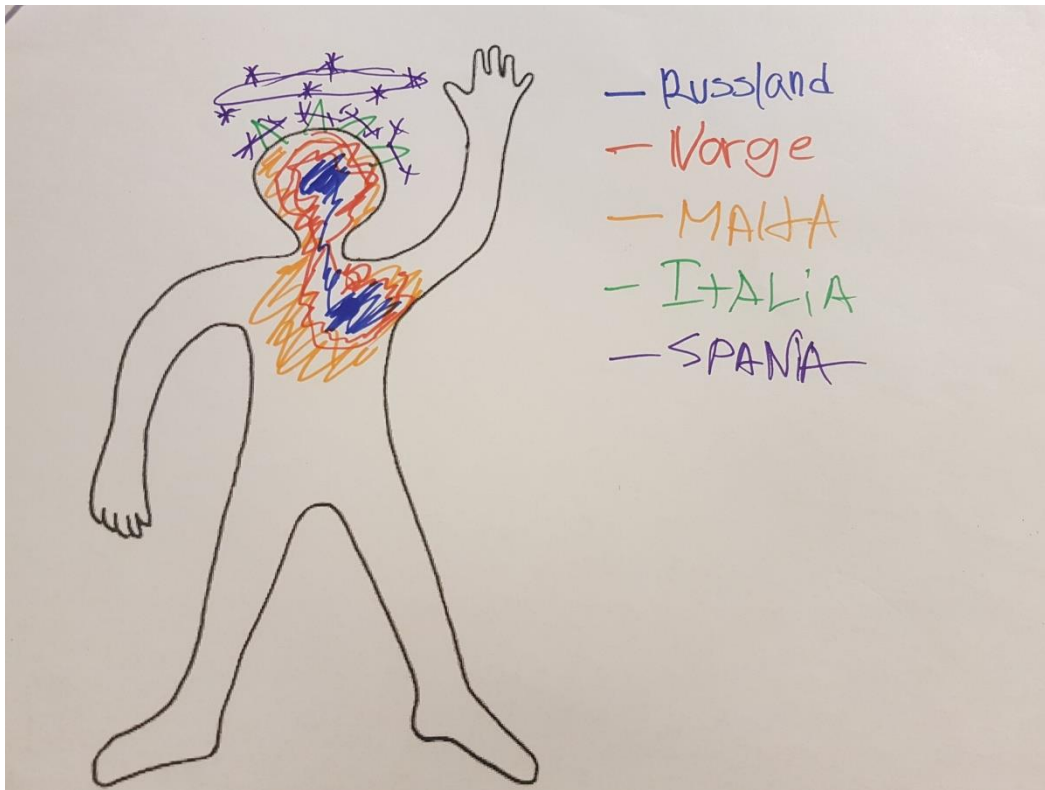
mot egen integritet, da det kan virke som at Ivan føler at hans muligheter for kommunikasjon, også på morsmålet, er endret om ikke redusert. En slik reduksjon kan forstås som en følelse av avmakt når det kommer til å representere seg selv tilstrekkelig. Allikevel, tror jeg det er mer til Ivans utsagn enn en avmaktsfølelse.

I kapittel 2, skildret jeg hvordan den faglige forståelsen av identitet som en intern, uforgjengelig gjenstand møtte kritikk og dekonstruksjon innen flere fag (De Fina, 2012, s. 157), og argumenterte for at identiteter heller bør betraktes som noe vi kontinuerlig produserer i oss selv i kontakt med andre. Ivans "språkblending", i mangfoldige intersubjektive situasjoner, gir ham en følelse av å bytte mellom flere versjoner av seg selv. Det er allikevel ikke intersubjektiviteten, altså samspeillet mellom to subjekter posisjonert i diskurs, som legges til grunne av Ivan for det han kaller sitt "problem". Til tross for at han konstruerer dette problemet som et resultat av språkblending, sier han eksplisitt at problemet oppleves internt. Det er tre forskjellige personligheter i ham, forteller Ivan. Ønsket om å få disse sammen handler ikke nødvendigvis for Ivan om konformitet med andre talere eller å bevare egen integritet, det være seg på norsk, engelsk eller russisk, men om å oppnå en egen stemme, der han selv opplever at han "høres best ut". Kramsch viser til Taylor som kaller dette "*the drive for subjectivation*", eller det å kunne konstruere en indre generert identitet (Kramsch, 2009, s. 15).

I likhet med Georg, betviler Ivan sine egne performative språklige evner. Ivans bekymringer er mindre rettet mot hvor godt han behersker språkene, og mer konsentrert om mulighetene for å representere seg selv. Ivan ser virkeligheten gjennom tre symbolske systemer, men i motsetninger til Georg som mener han er i stand til å anvende og konvertere symbolske konvensjoner etter hva som passer ham, oppleves det for Ivan som en språkblending han ikke har råderett over. Ivan ser seg av og til nødt til å bytte mellom språkene, da det han ønsker å skildre ikke er tilgjengelig for ham på språket han snakker der og da. Som flerspråklig subjekt later det til at Ivan har vansker med å mediere sine identitetskonstruksjoner diskursivt, da enkelte symbolske konvensjoner relaterer til minner og tidligere posisjoneringer som er eksklusivt å finne i ett av språkene. Dette kommer tydelig fram, da Ivan først og fremst snakker om uttrykk og konsepter som ikke lar seg oversette, kontra det å finne det riktige ordet. Altså er det ikke manglende ordforråd som begrenser ham, men det å forholde seg til flere symbolske virkeligheter som utgangspunkt for sine identiteter. Senere i intervjuet forteller han om konkrete erfaringer i hans eget liv som bygger opp under denne tolkningen. Disse historiene skal jeg komme tilbake til nedenfor.

4.3.4 Dobroslavs portrett

- Om å bevege seg utenfor blokka si, uten å glemme hvem man er

Dobroslav har brukt en rekke farger til å symbolisere både språk han kan og språk som har omgitt ham. Han benytter seg ikke av tekst om ikke man regner med forklaringen han gir til fargekodene. Fargene ligger utenpå hverandre i lag som skulle kunne tilsi graden av relevans han tilskriver dem. Innerst i kjernen har han tegnet en blå amorfisk krusedull som dekker hodet og brystet. Dobroslav forklarer at fargen symboliserer Russland. Rundt denne figuren har han skriblet med rødt. Denne fargen symboliserer Norge. Utenfor denne sirkelen igjen, har han et lag med oransje som symboliserer Malta, hvor han oppholdt seg i et halvt år. Han har gitt silhuetten en eksentrisk hårfrisyrer i grønt som symboliserer Italia og tegnet stjerner i lilla som tilsynelatende svirrer omkring hodet på silhuetten for å symbolisere Spania. Til tross for at han refererer til fargene som nasjoner, kommer det tydelig fram at det dreier seg om språk. Italiensk ble snakket av flere av vennene hans på Malta og han sier selv at han kan snakke språket, om enn bare litt. Spansk, så vel som portugisisk og andre språk i den romanske språkfamilien mener han selv er såpass like italiensk, at han ikke burde ha noen problemer med å forstå dem. I intervjuet foreslo han også at han kunne farge "mellomfingeren" (langfingeren) rød for å symbolisere U.S.A, etterfulgt av en spøkefull latter

som kan tyde på at han, lik Georg, også forbinder amerikansk engelsk og kanskje også amerikansk kultur med vulgaritet og humor. Dette besluttet han til slutt å ikke gjøre, og antyder i intervjuet at han ikke har noe negativt forhold til U.S.A. Flerspråklige benytter ofte et andrespråk, eller reserverer foretrukne språk til for eksempel banning. Banning og vulgariteter oppleves ofte som noe distansert og mindre alvorlig på et andrespråk (Dewaele, 2004, s. 87).

Dobroslavs portrett er interessant, da han, til forskjell fra Georg og Ivan, ikke har gitt noen tilsynelatende anatomiske funksjoner til språkene. Samtlige oppholder seg i hjertet og hodet med unntak av italiensk og spansk hvor det sistnevnte opptrer kun for assosiasjonens skyld. Språkformene er heller ikke nødvendigvis de han behersker selv, i motsetning til Ivan som valgte å *utelukke* språk han har lært, men er heller representert for å symbolisere viktige hendelser i livet hans og mennesker han har hatt relasjoner til.

Dobroslav: hm.. jeg vet ikke- det første jeg kommer er liksom- er litt sånn (.) sånn her(.) *tegner og mumler uhørbart i 14 sekunder* *russia* *blid stemme*

Intervjuer: *yeah*(.) den har du liksom på hodet og hjertet liksom

Dobroslav: den er der.

Intervjuer: det var veldig kult.

Dobroslav: men så egentlig så er det jo også.. *tegner i omtrent 30 sekunder*

Intervjuer: mhm

Dobroslav: det her(.) som er(.) norge

Intervjuer: aha

Dobroslav: også har vi kanskje også her en sånn en smule med oransje da.. *tar en pause for å tegne* og tegne sånn her litt sånn overalt da *tegner* *men det er ikke- jeg vet ikke hva det er (.) det kan være.. (.) jeg vil mest tro det er malta da *kort latter*

Intervjuer: malta?

Dobroslav: ja

Intervjuer: kult (.) hva med- kan du maltesisk eller *spørrende*

Dobroslav: nei men- (.) jo litt- altså *litt*

Intervjuer: ja har du-har du vært i malta *spørrende

Dobroslav: ja jeg bodde der et halvt år

Intervjuer: jøss *nice*

Dobroslav: *tegner* så har vi litt grønn og sånt (.) det er (.) eh.. *italia*

Intervjuer: *italia* ja *spørrende* (.) på håret liksom *spørrende*

Dobroslav: hm *spørrende*

Intervjuer: ja

Dobroslav: det er ehhe jeg hadde så mange italienske venner der så vi ehhe
comprendo poco italiana *latter* [*Oversatt: "Jeg forstår litt italiensk"*]

Intervjuer: ja okei *stilig* *latter*

Dobroslav: (...) noe som er mer spansk er kanskje (.) nei, vi tar *lilla(.) fuck it*

Intervjuer: *jaja*

Dobroslav: *lilla* er ikke spansk <uhørbart> men *jeg tar det*

Intervjuer: (...) er det liksom venner du hadde i- på (.) på malta liksom.. Italienske og spanske

Dobroslav: italia og spania og alt mulig rart sånn jeg vet ikke jeg bare <uhørbart>
(...)

Dobroslav: (...) ellers så er det.. (.) ikke noe annet.. (.) kan liksom.. liksom tegne en
sånn rød finger(.) min mellomfinger- så kan jeg skriv *u.s.a* *latter*

Intervjuer: *latter* ja

Dobroslav: *latter* *fuck the u.s.a* - men det har ikke jeg noe- altså det er bare tull

Intervjuer: ja

(...)

Intervjuer: (...) jeg liker at du tok med noen for venna dine liksom.. det ja_

Dobroslav: _det er de folka- altså de folka du prater - de du (.) har gjennom livet
ditt truffet som har påvirket ditt personlighet på en måte også

Dobroslav har ikke "spart på kruttet" når det kommer til å inkludere språkrelasjoner i portrettet sitt. Han latet ikke til å stille store krav til hva en språkrelasjon trengte å være i motsetning til, som nevnt, Ivan som lot være å inkludere estisk, et språk Ivan har snakket og som har omgitt ham. Jeg leser portrettet av Dobroslav som en åpen person som ikke vegrer seg for å koptere sine møter med andre språk og kulturer inn i sin egen indre identitet. Dobroslav snakker mye om opplevelsene sine med å lære seg norsk i intervjuet, og har en positiv ressursorientert innstilling til det å flytte til Norge og reise generelt. Han reflekterer mye over det harde arbeidet som ligger i å lære seg språk, og vektlegger innlærerens ansvar i denne prosessen. Dobroslav uttrykker en metaspråklig bevissthet rundt prosessen å opparbeide seg symbolsk makt, både som performativ evne og for å kunne høre til og delta. Han er kritisk til innlærere som yter motstand mot språkinnlæringen.

Dobroslav: alle har spørsmål men ingen spør for alle er redd for at spørsmål blir for dum (.) og folk er redd for at de skal se litt annerledes på deg også (.) "*hvorfor skal jeg spørre(.) kanskje de kommer til å tenke at jeg er dum og spør som sånne ting*" (.) *hallo*spørrende** du er her for å *lære*(.) hvis du ikke vet noe og er usikker så *må du spørre*

I likhet med Georg har Dobroslav en tilbakevendende metafor i samtalen der han snakker om innvandrere som holder seg trygt inne i høyblokken sin i stedet for å gå ut i omverdenen, altså søke tilhørighet. Dobroslavs metaforer for hvordan innlærere møter nye kulturer og symbolske virkeligheter skal jeg utforske nærmere nedenfor. I motsetning til Georg og Ivan, virker det imidlertid som at Dobroslav ikke betviler sine performative evner, men har et mer litt mer pragmatisk forhold til det aspektet av symbolsk makt som omhandler det å søke tilhørighet og identifisere seg med samfunnet.

4.3.5 Språkportretter som data: En oppsummering av mine funn

De første spørsmålene jeg er nødt til å stille angår hvordan disse portrettene egentlig skal tolkes og brukes. Jeg har gitt oppmerksomhet til elementer i portrettene som kan tolkes i retning svarene som blir avgitt i intervjuene. Disse elementene, samt andre uttalelser skal jeg se nærmere på. Nokså ordrett har jeg i hvert av intervjuene bedt deltakerne om å skildre hva slags språk de forholder seg til eller har et forhold til før de gikk i gang med portrettet. Dette var ment for å oppfordre deltakerne til å selv definere kriteriene for å inkludere et språk i portrettene, uavhengig av om det er språk de selv snakket flytende eller praktiserte aktivt (Bush, 2012, s. 9). Til tross for intensjonen om åpenhet, er det ikke utenkelig at selv denne formuleringen kan ha vært begrensende, da det å både forholde seg- eller ha et forhold til et språk kan innebære at språket må inneha en viss form for verdi hos taleren.

Overflatisk sett, skildrer portrettene tre unge innvandrere fra Russland som alle kom til Norge tidlig i sin oppvekst og rollen språk har spilt i deres liv. Med et blikk tilbake til forskningsspørsmålene er jeg nødt til å spørre nøyaktig hva som kommer til uttrykk. Hva slags identitetskonstruksjoner dannes med tanke på flerspråklighet? Dukker det opp tegn til spenninger, følelser eller ønsker? Som nevnt i kapittel 2, er vi preget av et ideal om å kunne konstruere en indre identitet og ha en følelse vårt selv som et sammenhengende narrativ når vi posisjonerer oss diskursivt. Deltakerne er alle flerspråklige subjekter med tilgang til flere symbolske systemer. De ulike symbolske systemene inneholder hver for seg, måter for

deltakerne å konstruere virkeligheten på, posisjonere seg og finne tilhørighet. Hvilke utfordringer dukker opp her, og hvordan utarter de seg for deltakerne? Utover i analysen skal jeg diskutere de verbale og visuelle uttrykkene som kommer fram i portrettene videre og få et nærmere innblikk i deltakernes levde erfaringer for å forstå deres erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet.

4.4 Spørsmål og intervjudata

I dette avsnittet skal jeg presentere korte utdrag fra intervjutranskripsjonene der deltakerne gjør påstander eller bemerkninger jeg synes er interessante. Utdragene vil bli analysert med teoretisk innblikk og sammenlignet med hverandre. Målet er å finne trekk ved opplevelsene som til tross for å være personlige og subjektive gjenfortellinger i individuelle biografiske intervjuer, fortsatt kan gi et innblikk i språkinnlæringens og det flerspråklige subjekts generelle natur. I metodekapittelet snakket jeg om hvordan det er viktig å ta høyde for at en intervjusituasjon, der de aktuelle respondentene er rekruttert ut ifra nære relasjoner (slik som vennskap i dette tilfelle) ofte kan være utfordrende, å skape et kunstig og unaturlig preg på samtalen. Retrospektivt, undrer jeg på om ikke denne bekymringen aller mest gikk ut over meg selv, som inntar rollen som forsker ovenfor mine bekjente. Fra mine egne transkripsjoner observerer jeg at jeg sjelden forsøker å presisere spørsmålene eller diskutere svarene, i frykt av å lede deltakerne mot svar jeg selv ville syntes var interessante. På den annen side, kan dette også ha fått en utilsiktet konsekvens i at deltakerne har blitt usikre på hvordan de skulle tolke spørsmålene. Denne usikkerheten hos deltakerne kan så ha blitt brakt videre inn i hvor komfortable de var med å svare på spørsmålene, i fall informasjonen de ville oppgi skulle være uinteressant for min egen del. Allikevel, sitter jeg igjen med skildringer og svar på spørsmål, som jeg etter eget syn, finner interessante. Tolkningene av spørsmålene har variert fra deltaker til deltaker, men jeg finner også en del sammenfallende skildringer som ofte oppstår uavhengig av spørsmål eller samtaletema.

4.4.1 Den første dagen

Det første spørsmålet i intervjukjemaet mitt brakte deltakerne mine tilbake til de første dagene til tilbrakte i Norge; "Kan du huske hvordan det var første dagen du kom hit?" -

deltakerne erindret alle tilbake til denne tiden, gjerne med spørsmål for å høre om de hadde forstått spørsmålet riktig. Var det snakk om konkrete hendelser? Følelser? Den faktiske første dagen, eller den første tiden litt mer helhetlig. Jeg svarte at de stod fritt til å svare på spørsmålene på nøyaktig den måten de syntes passet, og at alle detaljer de måtte ønske å legge til beretningene ville være relevant. Jeg skal først rette blikket mot Georgs svar. Han tok spørsmålet på strak arm og forteller utfyllende om sin første dag, så vel som den første tiden i Norge med noe anstrengte bemerkninger.

Georg: (...) fornebu var et skittent sted ass(.) det var skitten flyplass jeg tror ikke jeg har sett maken til den dag i dag(.) og ehh ja.. også husker jeg at det første ordet jeg lærte på norsk det var fly faktisk

Intervjuer: ja

Georg: også neste jeg lærte var- så vidt jeg husker ehh leverpostei (.) også bodde vi i en sånn skikk- crappy enmannsleilighet til stefaren min på den tida

(.) og det eneste jeg gjorde var å.. alltid gå ut og ehh utforske liksom

(.) [Nærområdet der han først bodde] åh *fy faen* jeg ser på [Nærområdet] i dag(.) jeg vil ikke- det er så grått sted(.) bygningene er gråe og skyene over er.. *gråe* og det er bare grått

(...)

Georg: (...) jeg bare følte at dette- dette stedet- det virker ikke som det har- det var ikke noe særlig mye hjerte her på noe sted(.) det var ikke noe mye kultur- det var ikke noe særlig farger.. det var bare sånn.. tilpasse seg til et sånt sted det var veldig rart(.) for du kommer fra et sted som var bare fylt av masse.. *overalt*(.) forskjellige folk forskjellige følelser forskjellige tankeganger(.) selv når du var liten så kunne du plukke opp sånne ting for alle var så spesielle og alt var så spesielt(.) Også kommer du hit også virker det bare som- det er ikke så veldig mye av det(.) det er sånn kanskje mindre biter her og der(.) kanskje(.) hvis du leter nøye(.) det gjør du når du er eldre(.) når du er liten så ser du ganske- sånn ting på overflaten ikke sant(.) også ser du liksom (.) det ser ganske grått ut(.) *kort tørr latter* men det var greit(.) det var rolig i hvert fall(.) like rolig som meg liksom

Intervjuer: ja det var bråkete i_

Georg: _ja det var bråkete som *faen* det er bare bråk i [Russisk hjemby] *shit* særlig der jeg bodde på i-i sentrum(.) *bare bråk*

Det er ikke vanskelig å se at den første tiden i Norge hadde en nokså negativ ettersmak hos Georg. Ting skildres som grått, traurig og hjerteløst, særlig når det blir satt i kontrast med det mer viltre og personlighetspregede inntrykket han har av hjemlandet. Det er en forandring som var krevende og, i dette tidsrommet, trolig uønsket. Å tilpasse seg Norge beskrives som rart. Hvor virkelighetstro og faktisk fargeløst skildringen av nærområdet i Oslo han vokste opp i egentlig var på denne tiden er uvisst, men samtidig irrelevant. Det er en subjektivt helt legitim og ekte relasjon Georg har i sitt tilbakeblikk på nærområdet som et *forestilt fellesskap*, og vitner om at innvandring for barn, ofte kan være en voldsom omveltning og plutselig forandring de ønsker å frastøte seg og stritte imot (Kramsch, 2009, s. 43).

Georg nevner ingen andre personer mens han forteller om sin første tid i Norge, med unntak av stefaren som eide en stusselig leilighet. De tidlige inntrykkene av innvandringen skildres med grå bygninger, mangel på kulturliv, monotoni og andre adjektiver som står i kontrast med hvordan han skildrer den mer fargerike og livlige hjembyen i Russland. Dette forsterker inntrykket mitt av at han opplevde denne tiden som preget av ensomhet og at han følte seg utilpass. Uoppfordret, før jeg har rukket å spørre ham det neste spørsmålet om hvordan ting har endret seg, tilskriver han denne erfaringen som måten et barn gjerne oppfatter verdenen og at man kanskje klarer å se mer nyansert på omgivelsene når man blir eldre.

Både i utdraget der Georg beskriver den første tiden i Norge, samt utdraget ovenfor hvor han snakker om å plutselig ha integrert et norsk perspektiv i møte med hjemkulturen presenterer han to situasjoner i livet sitt hvor han har opplevd noe han tilsynelatende ikke var forberedt på at skulle skje. Jeg merker meg at han tar et narrativt grep i begge utdragene der han raskt presiserer at fortellingene har et positivt utfall. Det norske perspektiv ansees som en ressurs og det overflatiske barndomsperspektivet ble etter hvert farget av nyanse. Trolig innser han at han utleverer alvorstunge, personlige erfaringer og ønsker å representere seg selv i en lettere mindre alvorlig posisjon.

Ivan assosierer spørsmålet om den første dagen med inntrykkene han fikk av det norske språk og språkinnlæring. Uten videre instruks forteller han om sin egen vegring mot å bruke språket i begynnelsen i frykt for å si noe feil. I motsetning til Georg som kom til Norge da han var fem år, var Ivan i starten av tenårene, og havnet godt inn i det norske skoleløpet. Det er kanskje ikke så rart at hans første assosiasjoner går til nødvendigheten av å opparbeide språkferdigheter, i kontrast med Georg som ble introdusert til- og måtte håndtere et nytt og ukjent miljø i yngre alder og derfor heller fokuserte på visuelle minner som farget hans opplevelser.

Ivan: første dagen *langt innpust* da kunne jeg kanskje bare *lett krent* ehm ja.. bare noen få ord på norsk- sånn typ ti stykker eller_

Intervjuer: mhm

Ivan: _noe jeg kunne ehh (.) drosje ehh *latter* men ingen sier det her lenger *latter*

Intervjuer: nei

Ivan: (..) også var det koffert(.) hei(.) selvfølgelig.. ehh god dag(.) og.. ja(.) sånn(.) ehh you know.

Intervjuer: ja

Ivan: the basic shit liksom

Intervjuer: mhm

Ivan: det var litt vanskelig *kort latter* så jeg bare snakka.. engelsk nesten ehh.. nesten bare eksklusivt(.) for ehh de to første årene jeg var her (...)

Ivan: (...) men.. (.) før så pleide jeg å bry meg mye mer om (.) hva jeg sa (.) *innpust* og åssen jeg sa det (.) *innpust* og.. på grunn av det.. så.. var jeg for det meste bare stille (.) *innpust* fordi jeg.. jeg bare ehm (.) jeg bare- var ikke for redd men ehh (.) *jeg ville ikke si noe feil*

Ivans tanker om den første tiden i Norge går umiddelbart til tiden han brukte på å lære seg språk. Han var i ungdomskolealder, og som skoleelev var han nødt til å utvikle krevende ferdigheter raskt, for å kunne delta i undervisningen og i det sosiale. Frykten for å bruke ord feil, er vanlig for mange språkinnlærere som har innvandret mens de forsøker å integrere seg i sitt nye land, simultant mens de opparbeider seg språkferdigheter. Det er en utfordring om å tilpasse seg, og den inntil videre manglende symbolske makten kan tjene som en kontinuerlig påminner om at en fortsatt ikke hører helt til eller konsekvensene det kan få. Det drøftes om ikke dagens globale nivå av migrasjon, kommunikasjon via internett og lignende har gjort at det å føle en tilhørighet rangeres som en langt viktigere prioritet enn det å beholde stabil integritet og selvfølelse (Kramsch, 2009, s. 15).

Dobroslav kom til Norge omtrent i samme alder som Ivan. I likhet med Ivan er minnene hans fra den første tiden i Norge preget av møtet med skolehverdagen og det plutselige behovet for å lære seg norsk raskt. I motsetning til Ivan later ikke Dobroslav til å ha følt seg like utilpass når det kom til å benytte språket. Han konstruerer snarere et narrativt

bilde av en ungdom som plent var nødt til å lære språket for å overleve. Arbeidet skildres som hardt, men han peker på god oppfølging fra skolen som oppmuntrende og benytter spørsmålet til å gi et detaljert bilde av undervisningssituasjonen. Det er ikke utenkelig at siden Dobroslav er klar over at prosjektet mitt dreier seg om språk, derfor prøver å konsentrere svarene og diskusjonen mot generelle erfaringer og observasjoner om språkinnlæring til fortrinn for indre, personlige erfaringer, til tross for formuleringene i spørsmålene. Jeg stilte allikevel spørsmålene etter standarden om at spørsmålene kun skulle fungere som organiserende temaer i samtalen, hvor deltakeren selv fikk tolke hva slags innhold de trodde spørsmålene siktet til. Intervjuet med Dobroslav bærer uansett stort preg av iver og livlighet, da det transkriberte materialet avslører at vi ofte avbryter hverandre eller bekrefter og istemmer hverandres påstander.

Dobroslav: til slutten av desember 2005 kom jeg(.) og jeg hadde egentlig *innpust* bare vore hjemme_

Intervjuer: _mhm_

Dobroslav: _hele tiden til jeg ehh skulle starte på skolen(.) skolen starta *innpust* (.) starten av januar.. (.) så jeg kom- *latter* ble kasta rett ut i skolen

Intervjuer: ja du bare begynte.. vårsemesteret liksom?

Dobroslav: ja ja ja- ble bare *kasta ut* liksom (.) så- så klart så de har ikke- hadde noe sånn.. (.) ja det- dere- *velkommen i klassen her er alle elevene* *stilisert lærerstemme* (.) ja altså jeg kunne litt engelsk da- de prøvde å snakke engelsk med meg jeg skjønnte ikke (.) alt heller(.) ingen norsk- litt da for jeg begynte å lære alfabetet før jeg kom hit (.) og begynte å lese på.. liksom(.) prøve å lese litt bøker og prøve å lære meg noen ord (.) på norsk før jeg kom hit og det er kanskje ja (.) *innpust* jeg vet ikke kanskje jeg lærte 50 ord da.. sånn før jeg kom hit(.) sånn *jeg og du* og.. forskjell mellom *du og do* *latter* du vet *spørrende*

Intervjuer: ja *latter*

Dobroslav: (...) så det var det.. (.) jeg husker det var- jeg husker det var- husker det var mye engelsk, så jeg lærte jo egentlig veldig mye engelsk i mens jeg drivde å lære norsk *latter* når jeg drive å lese på- lese på.. (.) ehh aviser (.) hver dag (.) på skolen så hadde vi en ekstra lærer så hadde en norsklærer som var bare leste avisa sammen med meg og en til da som har jo også ikke vært ehh som ikke var norsk der(.) ehh.. (.) og så.. (.) var egentlig det.. det var egentlig gjennom det jeg begynte å lære språket. for at det.. var hele tiden egentlig sånn.. *hva betyr det* *spørrende,

stiliserer samtale* (.) *åh, det er når du gjør sånn og sånn* også begynte han å forklare på norsk også bare skjønte jeg ikke ehh helt også bare på engelsk da (.) litt på norsk (.) litt på engelsk også litt sånn fingerspråk også ehh.. skjønte jeg det

Dobroslavs pragmatiske holdning til språkinnlæring minner også om et slags *desire*. Det er ikke bare et desire om å lære seg språket for å kunne delta eller identifisere seg med talerne av majoritetsspråket, det er også en nødvendighet. Han konstaterer flere ganger i intervjuet hvor viktig språkerfardigheter er for integrering og han er veldig tydelig på at han mener det lett kan oppstå ulemper for innvandrere som ikke lærer seg språket nok til å delta i samfunnet. Som vi skal se i utdraget nedenfor bruker han, som nevnt, et metaforisk bilde av å bo i en høyblokk med andre innvandrere med samme morsmål som en selv; du har valget mellom å bli værende i høyblokka hvor det er trygt, eller du kan bevege deg ut og oppnå noe mer. Dobroslav bruker altså, i likhet med Georg, også en metafor for å skildre erfaringene med kulturmøte og språkinnlæring, men i stedet for å presentere det som et objekt du kan ta med deg (som det norske perspektiv hos Georg), rammer Dobroslav inn opplevelsen som et objekt du støter på, og må håndtere der og da (Golden & Lanza, 2013, s. 302-303, 309).

I samtalen hvor Dobroslav konstruerer et bilde av seg selv som en innvandrer som kom til Norge med manglende språkerfardigheter og som ikke "skjønte så mye", blir språkinnlæringen en overlevelsesstrategi for å bevare sin egen integritet. Dobroslavs *desire* er hans indre motivasjon og drivkraft mot å oppnå symbolsk makt, slik at han blir i stand til å kommunisere og delta, og utdraget nedenfor sementerer dette standpunktet tydeligere. Når vi senere diskuterer hvordan han opplever sin språklige situasjon i dag, konstaterer han at han fortsatt "sier mye feil", men at han som innvandrer aldri kan forventes å lære språket plettfritt, til tross for at han vil fortsette å prøve. Dobroslav fastholder på denne måten sin interne identitet som innvandrer, og at det å mestre norsk til å kommunisere best mulig er en strategi for å unngå å få sin egen kjente integritet utfordret.

Dobroslav: (...) først og fremst jeg synes er viktigst med de som kommer til et annet land- det kan være hvilken som helst land- at det er språket helt så klart(.) hjelper ikke at du har ehh.. (.) at hele blokka di er russere og du er russer og du kommer dit å bare-*heey* (.) og fortsatt er det ikke blokka di som er hele landet- hele landet er hele landet- du skal- (.) ehh rett og slett.. (.) først for å ku- kunne (.) gjør noe som helst forskjell for deg selv eller for andre så må du jo kommunisere med alt annet enn ehh utafor det blokka eller utafor det huset.. da må du ha språket(.)

Intervjuer: mhm

Dobroslav: for det andre så er det ehh.. for andre folk å forstå deg(.) det er ikke minst viktig hvordan du blir sett på(.) fordi.. (.) ser du en russer- ser du en- to russere som *ikke* kan noe helt annet- som bare står å- å fingerspråk og sånn der, så tror du sikkert at alle russere er mongo *latter* fordi du har bare møtt på tre- eller *ti da* eller hele blokka som ikke snakker(.) nå sier jeg eksempel bare russere da men det kan være hvilket som helst land og hvor som helst

Intervjuer: jaja

Dobroslav: (...) det er jo det, så jeg synes det er viktig sånn at hvis du (.) er ehh.. (.) ehh.. (.) stolt og- stolt av å være det du- der du kommer fra- nei- ikke stolt(.) men altså at du ehh.. (.) at du er det du er rett og slett(.) du kommer fra der du kommer fra.

Intervjuer: mhm

Dobroslav: men hvis du ehh.. ikke vil integrere deg eller prøve det- prøver å gjøre det (.) og ehh.. det viktigste er jo språket da (.) det blir en ehh- du- du (.) du.. (.) *innpust* ser verden rundt deg på en feil måte for du skjønner ikke hva som skjer helt hundre prosent, du skjønner bare noe av det(.) det du ser og det du hører men du igjen forstår ikke alt du hører (.) fordi det er *et annet språk* for selv om du står i køen også er det noen som dytter deg og han sa unnskyld- du skjønte ikke hva han sa- han trod- du trodde kanskje han sa at *din hæstkuk* (.) *latter* også begy- har- du begynte å *slå ham da* *latter* sånn *i verste fall* da

Intervjuer: mhm

Dobroslav: så ehh det er viktig (.) og ehh selv om vi er mange nasjon- nasjoner- jeg sier ikke at du skal glemme hvem du er men at ehh at du skal først og fremst kunne kommunisere

Dobroslav benytter som vist, anledningen til å snakke om språkets betydning for integrering. Konsekvensen av å ikke lære seg språket er å isolere seg selv, ifølge ham, og kan i verste fall lede til uheldige eller uønskede situasjoner, selv om disse situasjonene forhåpentligvis ikke utarter seg like ekstremt som i de overdrevne og humoristiske scenarioene Dobroslav illustrerer. Essensielt, skildrer han det han mener er innvandrers ansvar; du skal lære deg språket så du kan kommunisere og forstå. Det gjelder ikke bare for å verne om din egen integritet med også for andres som deler ditt nasjonale opphav.

Dobroslav demonstrerer i dette utdraget at han er bevisst betydningen av symbolsk makt. Det nye samfunnet og det aktuelle symbolske systemet er noe som møter innvandrende

språkinnlærere. Dobroslav bruker en metafor for å skildre opplevelsen og ansvaret som påfaller dem. Du kan bli i blokka der det bor andre innvandrere med samme morsmål, hvor det er trygt, men det er ikke "blokka di som er hele landet". For å gjøre "noe som helst forskjell for deg selv eller for andre så må du jo kommunisere" med de som befinner seg utenfor blokka, og for dette er språket viktig, sier Dobroslav. Dette samsvarer med det å kunne bruke et språk performativt, altså til å påvirke sine omgivelser. Han nevner også at dersom man ikke besitter symbolsk makt i form av å forstå symbolenes konvensjoner og riter, mister man også en mulighet for tilhørighet. "du (...) ser verden rundt deg på en feil måte for du skjønner ikke hva som skjer helt hundre prosent (...) Fordi det er *et annet språk*." Her ser det også ut til at Dobroslav er bevisst språkets symbolske og virkelighetsskildrende natur, og opplever språkinnlæring i tråd med Kramsch' teorier. Å lære seg et språk blir altså å lære seg å se virkeligheten på en *riktig* måte, i samsvar med hvordan de andre utenfor blokka ser den. Først da har en mulighet til å realisere seg som flerspråklig subjekt.

Mot slutten i utdraget ovenfor gjør han også en rask slutning der han påpeker at det er viktig å huske på "at du er det du er rett og slett", der det later til at han konstruerer en slags identitet for innvandrere som en gruppe med en iboende plikt om å lære seg språket i det nye landet, slik at man kan delta, kommunisere og forstå (og enda viktigere; ikke misforstå!), men samtidig at man er den en er. Man skal ikke måtte gi fullstendig slipp på sin tidligere indre identitet, selv om han vegrer seg for å bruke ordet stolthet i denne sammenhengen. Dobroslavs skildring av språkinnlæring reflekterer trolig hans egne erfaringer og forventninger. Det sier også noe om hans forestillinger av Norge som et forestilt fellesskap og hvilke forventninger som tildeles innvandrere. Dobroslav er som nevnt, svært bevisst over betydningen av symbolsk makt, men til motsetning fra Ivan og Georg, later han ikke til å bekymre seg over sine egne muligheter til å bruke språket performativt. I samtalen presenterer han seg ovenfor meg som en innvandrer som i starten "ikke skjønnte så mye", men stadig lærer og jobber mot å inneha et rikere omfang symbolsk makt, en forventning han, som nevnt, retter mot alle innvandrere. Han presiserer nødvendigheten av dette ettertrykkelig, til den grad at det framstår som en overlevelsesstrategi. Kramsch (2009) nevner at desire av og til kan fortone seg som et ønske om å overleve hos innvandrerene, der språkinnlæringen handler om å finne tilsvarende symboler i det nye symbolske systemet slik at en igjen kan konstruere virkeligheten slik en er vant med (Kramsch, 2009, s. 15). Dobroslav forsikrer om at man ikke trenger "glemme hvem man er", men man må først og fremst kunne kommunisere. Altså framstår det for meg som at Dobroslav muligens vektlegger betydningen av symbolsk makt, nettopp fordi det er en mulighet til å verne om egen integritet. Kan man kommunisere, er

sannsynligheten mindre for at noen vil utfordre din egen tilhørighet jfr. Inntrykket han er redd for at uengasjerte språkkinnlærere vil gi.

Mitt neste spørsmål i undersøkelsen tar for seg en sammenligning av opplevelsene og inntrykkene fra de første dagene i Norge, opp mot hvordan deltakerne betrakter situasjonen sin i dag. Deltakerne har foreløpig fått redegjøre for sine erfaringer med språkkinnlæring og flerspråklighet. For å få et mer fullstendig bilde av deres erfaringer, ønsker jeg å se hvordan de opplever at opplevelsene utartet seg over tid.

4.4.2 Hvordan er situasjonen i dag?

Dobroslav: så klart det er mye enklere *kort latter* men ehh det fortsatt mange ganger ord som ehh som ehh (.) jeg ikke (.) har (.) ehh.. har fått med meg(.) men det som er da- se her at ehh.. det er mange ord som jeg ikke kan oversette til russisk

Intervjuer: mhm

Dobroslav: jeg kan beskrive cirka hva det kan være men det kan ta litt tid for.. (.) når du sier det på norsk så vet jeg nøyaktig ehh.. (.) exact hva du mener

Intervjuer: mhm

Dobroslav: når jeg skal (.) hmm beskrive det på russisk så kan jeg beskrive det det kommer til å være forståelig men (.) akkurat det ordet der(.) den oversettelsen- det kan jeg ikke

(...)

Dobroslav: jeg vet at "omvendt" er_

Intervjuer: _ja_

Dobroslav: _motsatte(.) Omvendt (.) motsatte(.) Det er en syno- ehh anto- synonym ehh.. til det

Intervjuer: mhm

Dobroslav: men når jeg skal begynne å beskrive på russisk så er det ehh.. (.) det er flere ord som kan beskrive det men en av de ordene er det riktige oversettelsen men ehh det er flere (.) ord som er i hodet mitt så det blir liksom (.) det blir ofte litt rot *latter*

I utdraget ovenfor beskriver Dobroslav en utvikling som er svært lik den både Ivan og Georg tok initiativ til å dele. Han beskriver først hvordan han med tid, føler han har lært seg norsk nok til at det har blitt enklere å kommunisere, til tross for at han fremdeles oppdager nye norske ord han "ikke har fått med seg" som han blir nødt til å lære. Han forteller raskt at det også forekommer tilfeller der norske ord komplimenterer det russiske ordforrådet hans. Han kjenner ikke til den russiske motparten til et norsk begrep og må benytte seg av en eller flere fraser for å kunne komme med en tilfredsstillende oversettelse fra norsk til russisk. At uttrykksformer uttrykkes forskjellig på norsk og russisk, der noe som kan bli sagt med ett ord på det ene språket kanskje trenger flere ord for å beskrive det samme på det andre språket, virker kanskje selvsagt og heller som regel enn unntak for enhver som kan mer enn ett språk. Det er heller ikke dette jeg ønsker å poengtere her. Snarere, er det opplevelsen av at noen virkelighetskildrende symboler er mer tilgjengelige på det ene språket enn det andre jeg synes er interessant. I kapittel 2 snakket jeg om hvordan subjektet, den siden av oss selv som produseres i interaksjon med andre, medieres gjennom et symbolsk system. Som flerspråklig subjekt besitter Dobroslav flere symbolske systemer som skildrer virkeligheten. Noen aspekter ved virkeligheten har han antageligvis lært å kjenne gjennom det norske språk i lys av å ha bodd i Norge siden han var i starten av tenårene, og derfor trekker han på de norske symbolene når det aktuelle temaet diskuteres.

Dobroslav: (...) det fi- finnes ett- noen ord som er ehh.. som jeg kan egentlig på russisk men så blir det så mye enklere å si det på norsk

Intervjuer: mhm

Dobroslav: fordi vi er i Norge og det beskriver så mye mere i den situasjonen eller ehh hendelsen på norsk da(.) også ehh.. hva skal jeg si da at det- å søke er veldig mye brukt(.) søke

Intervjuer: mhm(.) på-på norsk eller på_

Dobroslav: _på norsk(.) for jeg sier- vi sier liksom ehh.. ja jeg må sende den- jeg må *søke(.)* jeg søkt

(...)

Dobroslav: men istedenfor å bruke det russiske ordet for det passer jo faktisk mye bedre **latter**

Intervjuer: mhm(.) så dere kan faktisk si søke midt i en russisk setning **spørrende**

Dobroslav: ja *lett* og det er flere ord som er sånn(.) ehh.. jeg driver-drivde **stønner** hva var det ordet **spørrende** *oppsigelsen*

Intervjuer: oppsigelsen *spørrende*

Dobroslav: jeg kom ikke- ja oppsige- jeg kom ikke på ehh.. ja etterpå så kom jeg på det ehh riktige ordet på russisk men jeg sa ehh *gjengir samtale* "*ja det kom en sånn brev oppsigelsen du vet*" og <Dobroslavs kone> bare "*oppsigelsen *spørrende* hva*" - altså for meg så var det helt vanlig.

Dobroslav finner nøyaktighet og presisjon i å bruke enkelte norske ord, og vil bruke lenger tid dersom han skulle beskrevet det samme på russisk. Han forteller om hvordan han og kona blant annet har begynt å bruke norske ord som "søke" eller "oppsigelse" når de snakker russisk sammen, og bøyer ordene etter russisk grammatikk, rett og slett fordi han mener det er et mer presist ordvalg. Det kan vitne om at assosiasjonene de gjør i hverdagen både trekkes ut av norske som russiske begreper, og at det norske språket rett og slett har blitt kooptert inn i deres symbolske konstruksjon av virkeligheten. Jeg nevnte i kapittel 2 at symbolene innlærerne lærer ofte vekker forskjellige assosiasjoner og knyttes til andre minner. Det later til at ordet for å søke, f eks. i sammenhenger som å søke jobb, er en del av Dobroslavs norske symbolske virkelighet og at uttrykk relatert til jobsammenheng assosieres til norske symboler. Allikevel, blir det ofte litt rot, nevner Dobroslav, ikke ulikt hvordan Ivan beskriver sine flerspråklige opplevelser som "en suppe av språk." Den vesentlige forskjellen er at Dobroslav ikke ser noe truende i dette, eller opplever at hans integritet eller personlighet endres. Det er heller ikke vanskelig å se hvorfor det å måtte bytte mellom språkene oppleves som forvirrende for Ivan. Det å oppleve at det man ønsker å kommunisere må medieres gjennom flere språk på bakgrunn av det man selv kanskje opplever som utilstrekkelige språklige performative evner, må kjennes begrensende. Senere i analysen vil dette utdraget fra samtalen med Dobroslav hentes fram og granskes i lys av spørsmål som direkte konfronterer hans erfaringer med flerspråklighet. Først, skal vi se nærmere på hvordan Ivan sammenligner sin første tid i Norge med situasjonen i dag.

Ivan: nå liksom*spørrende* enn det var..

Intervjuer: ja

Ivan: enn- enn det var ehh.. fra første dagen *spørrende*

Intervjuer: ja- fra første dagen liksom hvis du kan.. er kanskje en litt rar ting å sette i perspektiv liksom men ja..

Ivan: jeg vet ikke- alt.. virker mye enklere *latter* altså det- det er bare å (.) skjønne åssen(.) systemet fungerer da og.. etterhvert så skjønte jeg at norsk var egentlig

ganske lik engelsk i sitt(.) struktur da(.) *innpust* åssen- åssen man bygger opp setninger ja(.) bruker ord og sånt

(...)

Ivan: på norsk så en sånn safe choice for meg var å være stille nesten hele tia

Intervjuer: mhm

Ivan: men nå har jeg bare lært meg å gi litt mer faen i det og bare(.) få det ut liksom

I likhet med Dobroslav, føler Ivan også at det har blitt enklere med årene, ettersom språkferdighetene hans har opparbeidet seg. Gjennom å knekke de grammatiske kodene og finne likhetstrekk med de symbolske konvensjonene i engelsk har Ivan fått et mer avslappet forhold til det å snakke norsk, og kvier seg ikke lengre i stillhet. Jeg legger spesielt merke til hvordan han sier at det er "alt" - etterfulgt av en kort pause og latter, som har blitt enklere før han spesifiserer hva det var som skulle til, altså en rikere språkforståelse. Det kan tyde på at hverdagen i Norge med tid ble mer overkommelig og mindre utfordrende. Ivan nevner at han tidlig eksklusivt kommuniserte på engelsk, så vi kan gå ut ifra at han allerede hadde en slags mulighet for å søke tilhørighet i sine sosiale omgangskretser. Altså sikter han nok ikke kun til at kommunikasjon er blitt enklere, men også det å forstå og ta inn over seg de kulturelle konvensjonene i Norge.

Når Georg blir bedt om å sammenligne situasjonen i dag med de første dagene, som i stor grad ble skildret som preget av isolasjon og et implisitt savn etter det velkjente, vender han tilbake til sitt begrep om å innta perspektiver, slik han beskrev i språkportrettet.

Intervjuer: er det- er det annerledes nå liksom i inntrykk og_

Georg: _åja sånn (.) ja.. kanskje litt *spørrende* kanskje litt når du har fått litt flere perspektiver på verden rundt deg kanskje(.) og ikke bare sitte på samme sted på en måte og surmule hele tiden sånn som jeg gjorde en god stund (...) ja det er greit å ikke bli ett og samme sted i norge sånn som jeg var lenge(.) sånn tenåra til.. (.) ja for når man var tenåring så gadd ikke jeg å reise noe sted med foreldra(.) da måtte du reise med foreldra og da ville du ikke gjøre det(.) for alle reisene med dem var bare dritt(.) så du bare- fuck *reising* period(.) alltid vært bråk alltid vært krangel alltid vært et helvete(.) også bare slutter du å gjøre det også blir du sittende på et sted ganske lenge(.) også bare hater du omgivelsene dine fordi du ser (.) altfor mye på detaljene(.) også selvfølgelig begynner du å mislike det men- men det tror jeg du får (.) hvor som helst(.) hvis du bor i *det* landet som kanskje er helt fantastisk i *de* andre sine øyne(.)

og du bor der- du bor der- og du bor der hele tiden(.) da blir det drittkjedelig(.) så i ettertid da så fikk du litt perspektiv- fikk reist litt også var det bare sånn.. ja.. det er dårlig men det balanserer seg ut da så overall norway is pretty cool da

I utdraget ovenfor beskriver Georg hvordan inntrykkene fra de første dagene utviklet seg over tid, snarere enn å sette inntrykkene fra den første tiden i kontrast med hvordan han betrakter sin situasjon i dag. Beretningen hans, fortalt til det generelle 'du', beveger seg fra barndommen hvor han følte seg isolert og fremmed i et miljø han sier han som barn overflatisk dømte som pregløst; til tenårene, hvor han i kontrast heller mener han ble altfor detaljfokusert. Han forteller at han stort sett oppholdt seg på ett sted, da reiser med familien ikke virket særlig innbydende, noe som i og for seg kanskje ikke er en ukjent holdning hos tenåringer flest. Georg bemerker at dette muligens ikke resulterte i noen sunn utvikling da det hindret ham i å faktisk gjøre egne erfaringer, og utvide sitt 'perspektiv' som han kaller det, og skapte i stedet en grobunn for bitterhet. I ettertid, når han med tid og stund fikk reist, gjort seg opplevelser og kanskje også sosialisert seg mer, nok til å gjøre hverdagen og livet mindre monotont, fikk han endelig 'litt perspektiv'. Dette resulterte i at de dårlige og bitre inntrykkene han satt med av Norge, om ikke annet, 'balanserte seg ut' slik at han til slutt måtte konkludere med at Norge kanskje ikke er så ille som han først hadde tenkt. Georg vektlegger ikke språkinnlæring eller flerspråklighet som en innvirkende årsak for denne utviklingen, men det er tydelig at hans erfaringer med innvandring har medført å føle seg utilpass.

Analysen har hittil tatt for seg identitetskonstruksjonene som forekommer i språkportrettene, i tillegg til og i lys av utsagn som har dukket opp i intervjusamtalene vedrørende deltakernes første tid i Norge samt deltakernes egne evalueringer av hvordan deres situasjon ser ut i dag sammenlignet med hvordan ting var til å begynne med. Det dukker opp en slående likhet i samtalene med Ivan og Dobroslav, som begge kom til Norge i starten av tenårene, da erindringene deres stort sett konsentrerer seg om innlæring av språk. Når de så blir spurt om hvordan de ville sammenligne sine tidligste minner med situasjonen deres i dag, bygger de naturligvis videre på minnene de allerede har skildret. De forteller om en vanskelig innlæringsprosess, preget av forvirring, forsøk på å bruke engelsk som et midlertidig kommunikasjonsspråk og i Ivans tilfelle, en vegring mot å snakke norsk i det hele tatt. Med tid opplevde begge to en større følelse av symbolsk makt, og de konkluderer med at hverdagen blir enklere om du er i stand til å forstå konvensjoner og kommunisere performativt. Georg, som kom til Norge bare fem år gammel, minnes en ensom barndom i

sine første dager og bygger heller videre på disse minnene i oppfølgingsspørsmålet.

Jeg har hatt et spesielt fokus på å tolke dataene i lys av det teoretiske begrepet *desire*, som i språkforskning karakteriseres som et sterkt ønske om selvaktualisering der språkinnlærere identifiserer seg med en annen, en utgave av seg selv i besittelse av sterkere symbolsk makt. Dobroslav konstruerer seg selv som en lærenem og hardtarbeidende innvandrere i intervjusamtalen. Han skildrer karikerte og overdrevne scenarioer for hva et forsøk på å motsette seg språkinnlæring kan volde en og presiserer viktigheten av å opparbeide seg symbolsk makt. Da Dobroslav selv også presenterer seg som en innvandrere, en av de 'andre' i et majoritetssamfunn, kan hans ønske om å lære språk vel så gjerne framstå som en overlevelsesstrategi for ham selv, der han blir i stand til å uttrykke sine tanker og sin integritet på norsk tilnærmet like fritt som han gjør på morsmålet. Georg snakker svært lite om den faktiske læreprosessen ved det norske språk, men han fokuserer snarere på å fortelle om opplevelsen av å miste det kjente og trygge til et samfunn hvor han ikke opplever noen form for tilhørighet. Dette kan også leses som en trussel mot Georgs egen integritet, da *desire* også brukes om situasjoner der innvandrere motsetter seg læringsprosessen, eller i dette tilfellet, prosessen mot tilhørighet.

Ivans *desire* blir drøftet på bakgrunn av språkportrettet hans, der det er hans flerspråklighet som kommer i fokus, og en følelse av mangel på en selvstendig og autonom talende stemme Ivan kan identifisere seg med. Erfaringer med å være flerspråklig har vi også sett diskutert hos Georg og Dobroslav, i form av det norske perspektiv hos Georg og innlemmelsen av norske ord i russisk dagligtale hos Dobroslav. Den siste halvparten av analysen vil i hovedsak drøfte deltakernes erfaringer med flerspråklighet.

4.4.3 I hvilken grad vil du si at språk spiller en rolle i ditt liv?

Georg: ja *kort latter* jeg snakker tre språk hver dag(.) det er ikke bare russisk når jeg drar til russland liksom(.) enten så er det hjemme med mora mi (.) eller så er det her hjemme med [Navn på russisk romkamerat] så er det- mora mi ringer annenhver dag så da blir det- hver dag- alle tre språkene

Intervjuer: mhm

Georg: og det er interessant

Intervjuer: ja(.) at du switcher litt og sånn og_

Georg: _hele tida liksom(.) så det er litt ehh.. (.) det blir litt irriterende når du

snakker for eksempel russisk da(.) å switche *spørrende*(.) *der* *spørrende*(.) det er litt pinlig føler jeg(.) hvis jeg switcher på russisk- det er så *stønner* det er så *nederlag*

Intervjuer: mhm

Georg: jeg snakker med mora mi for eksempel og hun bare ehh hun sier bare si det på norsk- og jeg bare *nei* (.) jeg vil *få det til* *latter*

Intervjuer: ja *latter*

Georg: jeg får det ikke til- jeg får liksom ikke ordet(.) du vet- jeg vet ikke om- vet ikke om du vet den følelsen- du prøver å si det på det språket også blir det helt stone wall

Intervjuer: mhm

Georg: og du stopper helt og du bare *stønner* du blir helt rød i trynet du vil bare få det ut men du klarer det ikke

Jeg nevnte ovenfor at Georgs vurdering av egne evner til å bruke språket performativt ville bli et tilbakevendende diskusjonstema i analysen. I utdraget ovenfor er Georg ivrig og noe opphisset i tonen. Han avbryter seg selv flere ganger og legger ekspressivt trykk på flere av ordene (*Nederlag, vil få det til*) der han omtaler sine egne performative evner. Han ler, kanskje selvironisk, eller for å dempe Alvoret. I samtalen ler jeg med ham for å hjelpe ham å dempe Alvoret og for å stemme i med tonen i samtalen i et forsøk på å anerkjenne ytringene hans. Jeg brukte betegnelsen "å switche", her ment til å referere til Georgs bytte mellom de forskjellige språkene i uspesifisert sammenheng, ikke nødvendigvis i tråd med faguttrykk som kunne være til forveksling. Jeg var ute etter å høre mer om hvor frekvent Georg bytter mellom språk og hvordan det utarter seg for ham. Før jeg var ferdig med å snakke tok Georg initiativ til å fortelle videre om dette.

Det er tydelig at Georgs flerspråklighet spiller en aktiv rolle i livet hans, da han bytter (i samtalen kalt "å switche") mellom de tre språkene; norsk, engelsk og russisk daglig. Han konstaterer raskt at russisk selvsagt ikke bare er et språk han tar i bruk i hjemlandet. Han forholder seg også til russisk familie og russiske venner. Samtlige av deltakerne i undersøkelsen min har konstatert at det norske språket har slått kraftig og kanskje til og med uventet rot i deres respektive språklige repertoarer, etter at de har innvandret til Norge, lært seg språket og forsøkt å finne seg til rette i samfunnet. I Georgs tilfelle opplevde han å ta med seg det han kaller et norsk perspektiv når han besøkte hjemlandet som etter min egen tolkning

tilsier at han har fanget opp kulturelle tolkningsmekanismer han ser på som iboende i det norske språk og oppdaget at han kunne benytte seg av disse mekanismene simultant med en russisk kulturell forståelse. Han røper på sett og vis, å ha blitt forvirret over dette i utgangspunktet, da han essensielt erklærer seg selv som russisk først og fremst i samtalen, og forventet nok ikke at han skulle tolke omgivelsene sine på nye eller endrede måter i det han reiste tilbake til Russland. Han sluttet fred med denne forvirringen da han konkluderte med at han satt på en perseptiv ressurs.

Georg beskriver også engelsk som et slags språklig fristed der han kan uttrykke seg med nøyaktighet. Han snakker etter egen oppfattelse ”okei norsk” og ”klønete sosialt på russisk” og det er først i utdraget over at han utdyper dette. Han benytter som nevnt russisk jevnlig i hverdagen, men opplever allikevel situasjoner der samtalepartnerne hans ber han bytte til norsk. ”å switche *spørrende*(.) der *spørrende*” - Å måtte bytte til norsk fra russisk for å kunne gjøre seg forstått i samtale med andre russiske talere, beskrives som et nederlag og pinlig av Georg. Dette vitner om at russisk har en særegen viktig posisjon i Georgs språkrepertoar og det å bli utfordret på sine egne språkferdigheter av russiske samtalepartnere er ukomfortabelt for ham. Han uttrykker et ønske om å få til å bruke russisk, men opplever ofte å måtte lete etter de riktige ordene og mister målet lik en 'stone wall', en steinmur.

Her demonstrerer Georg et interessant tilfelle av desire: Det sterke ønske om selvaktualisering i språkinnlæring retter seg derimot ikke mot å søke identifikasjon med- eller mulighet for å benytte majoritetsspråket i Norge performativt, men mot hans eget morsmål. Ettersom Georg kom til Norge i svært ung alder, tilsier forskning at han skal ha hatt et bedre utgangspunkt for å tilegne seg norsk enn hva Ivan og Dobroslav hadde, på bekostning av at morsmålet står i fare for å forvitne (Schmid, årstall ukjent). Georg identifiserer seg tydelig som russisk og det å få sine performative evner i morsmålet satt på prøve, oppleves som et nederlag, en slags trussel mot hans egen integritet og selvbilde. Han motarbeider den språklige makten samtalepartnerne hans har til å diskvalifisere språkferdighetene hans ved å kreve rom til å snakke og praktisere morsmålet sitt.

Som vist i utdraget fra samtalen med Ivan ovenfor, nevner også Ivan at det oppstår en slags kommunikasjonskonflikt når han snakker russisk hjemme hos familien. Samtalene går halvparten av tiden på russisk, og halvparten av tiden på norsk, ofte fordi noen ord og uttrykk vanskelig lar seg oversette. Han fortalte at han kunne føle seg som tre personligheter i ett; en russisk, en norsk og en engelsk - tre personligheter som beskriver virkeligheten med tre symbolske systemer, som hekter ord og uttrykk fra alle de tre språkene til konkrete opplevelser slik at det aktuelle ordet han vil si på russisk, snarere dukker opp på norsk i

repertoaret hans. Slik ser han seg nødt til å bytte språk. Allikevel erkjenner han seg selv som heldig, som tross alt fikk bo lenge nok i Russland til å ikke oppleve at han stod i fare for å miste språket fullstendig, og reflekterer samtidig over hvordan situasjoner som hans egen skiller seg fra andre som har innvandret i ung alder, slik Georg har gjort.

Ivan: ja det-det har jeg faktisk hørt også ganske mange ganger at ja man vil gå liksom tilbake til sine røtter altså sitt språklige(.) origin liksom eller ja snakke med disse-dine landsmenn liksom for eksempel men at man får ikke det til men jeg blei faktisk litt heldig med det fordi jeg flytta hit når jeg var ehh.. (.) ja fjorten

Intervjuer: mhm

Ivan: fordi ja da- da har jeg gått på skolen en stund i russland da(.) og lærte meg språket og alt og jeg kan liksom..*innpust* ja de ehmm.. (.) små(.) kulturelle tingene da (.) også sånne (.) ordtak og.. (.) ja små ting også kontekst og shit you know
spørrende

Intervjuer: mhm

Ivan: og hmm(.) ja for eksempel(.) noen andre folk som flytter hit når de er fortsatt sånn små kids(.) en femåringer eller noe sånt og(.) også bor de her da også får de ikke nok av sitt morsspråk- eller hva heter det på norsk *spørrende*

Intervjuer: ehh morsmål

Ivan: ja morsmål ja(.) Og de ender opp med en sånn(.) sånn blanding da(.) av ehh.. (.) ja det språket som de måtte lære i det landet i alle de årene og ehh.. (.) morsmålet sitt

Som tidligere vist, er Ivan var på at tilegnelse av andre- eller tredjespråk fort medfører det han kaller en 'blanding' hos taleren. Ut ifra beskrivelsene han har tilskrevet uttrykket blanding, minner det umiskjennelig om erfaringene Georg uttrykker som det norske perspektiv eller Dobroslavs opplevelser i å få ordforrådet sitt komplimentert med norske gloser. Som flerspråklige subjekter opplever de alle at tilegnelsen av norsk som symbolsk system har tatt bolig i dem. Med dette menes det at de i sine identitetskonstruksjoner ofte posisjonerer seg ut ifra minner og tidligere inntatte posisjoner de har mediert via norsk som symbolsk system, og disse minnene blir utgangspunkt for hvordan de skildrer virkeligheten. Når Ivan snakker om at språkene blandes virker som en slags utvikling hos ham der nye symbolske konvensjoner nærmest har tvunget seg inn på ham, og til tross for at Ivan i samtalen innrømmer at han syntes språkinnlæring både har vært morsomt og interessant, er han den blant deltakerne som

tydeligst uttrykker at dette også kan bidra til å skape grobunn for interne spenninger og vansker. Nedenfor følger to utdrag fra samtalen med Ivan, der han forteller to historier som sammenfaller med Georgs erfaringer av å ha tatt med seg et norsk perspektiv til hjemlandet. I stedet for å merke seg kulturelle kontraster og tolkninger slik som Georg gjør, er det symbolske konvensjoner Ivan opplever at har blitt med ham til hjemlandet.

Ivan: (...) jeg var på besøk i russland da hjemmebyet mitt var for ehh.. (.) fire år sida kanskje ja også det var (.) da faktisk begynte å bli litt bedre i norsk (.) og jeg husker at jeg- jeg bare- jeg var inne i byen jeg skulle på butikken eller noe også.. ehh.. (.) begynte jeg å tenke (.) okei jeg skal på butikken nå(.) åssen kan jeg si det og det og det på norsk (.) også jeg begynte å tenke liksom på forhånd før jeg faktisk var på stedet (.) hva kan jeg si da også.. hva kan jeg si til hvis jeg møter den og den personen hva skal jeg si da *innpust* på norsk

Intervjuer: så du tenkte på norsk i_

Ivan: _ja jeg tenkte på norsk også hva kunne jeg si sånn man tenker veldig på forhånd

Intervjuer: det var når du var i hjembyen din sa du *spørrende*

Ivan: ja

Intervjuer: ja

Ivan: også det- det var det som var(.) kjemperart(.) altså man skal liksom ta seg en pause fra- fra å snakke norsk hele tida men så- men så kommer det automatisk

Intervjuer: mhm

Ivan: og hvorfor i *hælvete* skal du snakke norsk med russere *spørrende*

Intervjuer: ja ikke sant

Ivan: ja altså det- it makes no sense men tankene kommer fortsatt

Intervjuer: mhm

Ivan: og man bare slipper ikke unna det for en eller annen grunn

Intervjuer: nei

Ivan: og ja det - det var faktisk på den tida ja når jeg faktisk (.) ja (.) starta å snakke norsk mer jevnt kan man si

I utdraget ovenfor forteller Ivan om at han under et besøk i hjemlandet, etter å ha bodd i Norge i en lengre periode og begynt å opparbeide symbolsk makt (han nevner at han hadde begynt å snakke norsk jevnlig), tar seg selv i å utøve en av språkstrategiene han på dette tidspunktet ofte benyttet seg av i Norge. I Norge forberedte han seg på sosial interaksjon ved å

memorere gloser, spørrefraser og annet som kunne være nyttig i den aktuelle situasjonen han skulle tre inn i. Når han i Russland gjør seg klar til å gå på butikken for å handle, oppdager han at han også nå terper på sine norske språkferdigheter selv om det under ingen sannsynlig omstendighet ville være nødvendig. Dette beskriver han som forvirrende. Å komme hjem til Russland betydde å ta seg en pause fra alt det norske, sier han, og likevel opplever han at ikke er i stand til å gi slipp på strategiene han tar i bruk i den norske hverdagen. Tankene kommer fortsatt og man slipper ikke unna, beskriver han det som. Kanskje forventet Ivan at det å reise tilbake til Russland ville bety at han kunne gjeninnta en tidligere etablert rolle og identitet? Det later allikevel til som at han er farget av sine erfaringer, og at tiden hans i Norge bringer med noe nytt til den han konstruerer seg selv som i hjemlandet. Altså, er det ingen statisk posisjon som venter ham. Snarere er erfaringene fra Norge med språkinnlæring med på å prege dynamikken i hvordan han konstruerer seg selv. Dette opplever han også i sosiale situasjoner, der identitetskonstruksjoner som kjent lar seg observere. Nedenfor følger en annen gjenfortelling fra Ivan som forekommer like etter han i samtalen vår skildret at han følte at det bodde tre personligheter i ham:

Ivan: jaja faen det jeg fikk nesten sånn ja liten (.) depresjon for ehh.. (.) to år sida tror jeg

Intervjuer: ja

Ivan: altså jeg dro til hjemmebyet mitt på (.) på ferie (.) og.. (.) jeg satt der på fylla sammen med vennene mine(.) og jeg tenkte at <uhørbart> alt- alt føles sånn jævlig rart ut det er ikke som før *kort latter*

Intervjuer: nei

Ivan: også noe har blitt annerledes og jeg bare (.) altså nei noe er feil ass også på den tiden tenkte jeg mye på det (.) på de språklige greiene og at (.) jeg må liksom (.) få det i ett (.) og (.) ja (.) det er litt (.) det er ikke vanskelig å snakke om det men det er litt vanskelig å sette ord på det akkurat nå

Intervjuer: jaja- herregud jeg ehh.. det skulle bare mangle holdt jeg på si det er jo det ehh.._

Ivan: _altså det sånn greier det kan fucke deg opp ganske mye hvis du tenker for mye på det

Intervjuer: ja

Ivan skildrer eksplisitt at han opplever en form for spenning, når han omgås gamle bekjente i hjemlandet. Nøyaktig hvordan spenningen utarter seg, synes han ikke det er lett å sette ord på, men han beskriver at det følte ut som om noe "var feil", "annerledes", "ikke som før" og litt som en "liten depresjon" som potensielt kunne skape mye hodebry om han skulle tenke for mye på det. Han attribuerer "språkgreiene" som en delaktig faktor og gjentar vanskene han opplever om å "få det i ett." Her tolker jeg Ivans opplevelse med vennene i lys av hvordan han beskrev sine første år i Norge.

Ivan var mye stille den første tiden, med en uttalt frykt for å bruke feil ord eller bli misforstått. I Norge opererte Ivan med andre ord, med en redusert mulighet til å uttrykke seg. Den norske personligheten han snakker om, opplever han kanskje som en stille og forsiktig utgave av seg selv som veier ordene han sier nøye, mens den russiske personligheten har mulighet til å snakke uten denne usikkerheten. Det er ikke vanskelig å forestille seg hvordan disse personlighetene oppfattes som vanskelige å forene av Ivan. Han har angivelig lenge opplevd seg selv som stille eller usikker i sosiale situasjoner, og hans identitetskonstruksjoner i sosiale sammenhenger bærer preg av dette. Dersom det er denne selvforståelsen han tar med seg tilbake til Russland, er det heller ikke vanskelig å skjønne hvorfor han opplever at noe, kanskje til og med ham selv, føles annerledes. Ivan har på denne måten kanskje opplevd en form for tap av egen selvfølelse.

Intervjuer: ehh (.) kommer du på en spesiell situasjon (.) eller hendelse (.) eh hvor språk ehh har spilt en viktig rolle *spørrende*

Dobroslav: hm(.) det hele- hele mitt liv her egentlig- har spilt- tror jeg har spilt en veldig viktig rolle *latter* hadde ikke altså (.) hadde ikke jeg (.) lært det på det nivået- hadde ikke jeg ehh (.) egentlig blitt pushet til å lære det

Intervjuer: mhm

Dobroslav: ehh.. jeg har blitt pusha av mor mi det første året og bare- bare lære de ordene og (.) har vært kontrollert og sånt(.) og det takker jeg stort for, for at det ehh.. ellers så hadde jeg kanskje ikke vært like flink(.) men det er jo hm.. (.) du får jo høre veldig mye sånn- "*ja hvor er du fra*spørrende*" jeg er russer(.) "*Åja men du er så flink i norsk*" det får jeg høre hele tiden

Intervjuer: du får det *spørrende*

Dobroslav: ja men *hallo*- jeg har jo bodd her i *elleve år* *kort latter* hadde ikke jeg vært det- jeg sier hadde ikke jeg vært det (.) hva- da hadde jeg sikkert ikke vært her- jeg hadde sikkert vært død hvis jeg ikke- jeg klarte meg- hvis jeg ikke klarte å lære

språket på elleve år så hadde jeg sikkert ikke klart å steke pizza og brent hele huset ned og sånt også

(...)

Dobroslav: (...) det har egentlig bare spilt positiv rolle, siden jeg lærte ehh.. (.) Jeg kan ikke si at jeg har lært det godt nok- det blir aldri godt nok fordi jeg- det er ikke morsmålet mitt

Intervjuer: så man fortsetter_

Dobroslav: _man fortsetter stadig så du aldri er ferdig med å lære hvertfall ehh.. (.)

Altså jeg kan ikke hundre prosent russisk heller(.) altså jeg kan snakke flytende men plutselig finner jeg noen ord som ikke jeg har peiling på hva betyr

(...)

Dobroslav: det finnes kanskje en person som kan både og(.) på like nivå og like bra(.) og sånn flytende helt

Intervjuer: ja

Dobroslav: sånn at du kan to språker som er- som er- det er 99 prosent

Intervjuer: mhm

Dobroslav: for du har gått på norsk skole så du kan- du har det- du kan det ehh.. fra ehh.. du gikk på ehh.. jeg vet ikke- femte-fjerde klasse(.) Samtidig som du har gått.. du kan- du kan ikke *latter* altså du kan ikke gå på to skoler samtidig i to forskjellige land

Intervjuer: nei

Dobroslav: så du- en- et eller annet (.) detter ut så det blir litt sånn vanskelig

Intervjuer: mhm

Dobroslav: men vi får se da(.) etter kanskje ti år til så blir jeg ehh.. blir jeg enda bedre i språket her da (.) og forhåpentligvis så glemmer jeg heller ikke russisk(.) jeg tror ikke det skjer da

Dobroslav konkluderer med at språk stort sett har spilt en positiv rolle i hans liv. Han verdsetter det harde, disiplinerte arbeidet med språkinnlæring i de tidlige årene i Norge og demonstrerer, nok en gang med humoristiske scenarioer, hvor avgjørende og viktig språkinnlæringen har vært for at han skal kunne finne seg til rette. I utdraget ovenfor kommenterer Dobroslav også sin egen flerspråklighet. Han vurderer seg ikke som ferdig med å lære norsk, men han mener samtidig at man aldri egentlig blir helt ferdig, heller. Han hevder at han aldri heller kommer til å bli "god nok" i norsk fordi norsk ikke er hans morsmål. Han

utdyper ikke de nøyaktige kravene for hva det vil si å være "god nok", men det kan tenkes at han for eksempel mener å snakke språket grammatisk korrekt og flytende uten spor av utenlandsk aksent.

Tidligere i oppgaven (se kapittel 2) diskuterte jeg sider ved begrepet desire der innlærerens ønske om å identifisere seg med forestilt "annen", å drømme seg til en framtidig idealisert identitet de håper å innta og som er i besittelse av rikere symbolsk makt, stammer fra et ønske om å verne om egen integritet og beholde sider ved seg selv de anser som fundamentale aspekter ved deres egen selvforståelse. De strever mot en posisjon der de er i stand til å bruke det nye symbolske systemet til å skildre virkeligheten slik de ville gjort på morsmålet sitt (Kramsch, 2009, s. 15). Språkinnlæringen blir på denne måten en overlevelsesstrategi, der det er innlærerens egen indre genererte selvfølelse de forsøker å beskytte. Jeg er ikke sikker på om Dobroslav ville kjent seg igjen i denne beskrivelsen selv, men måten han skildrer sine erfaringer på har noen slående fellestrekk denne karakteristikken av desire.

I et tidligere utdrag sier han at innlærere ikke skal måtte glemme hvem de er, så lenge de først og fremst prøver å kommunisere og delta. De må bevege seg utenfor blokka si, for å bruke Dobroslavs egen metafor. Dobroslav presenterer seg som en som kontinuerlig lærer og er interessert i å lære mer. Han har jobbet hardt for å bevege seg ut av sin egen blokk, til tross for at han hevder at han aldri vil kunne snakke norsk "hundre prosent", da norsk ikke er hans morsmål. Her ser jeg Dobroslavs konstruksjon av seg selv som en innvandrer som er i stand til å leve opp til sine egne forventninger. Han kommuniserer og arbeider for å inkludere seg selv i språksamfunnet, men han er fortsatt i stand til å holde fast ved noe i han selv ved å posisjonere seg selv i en utenfor-rolle.

Dobroslav nevner også at han ikke nødvendigvis snakker russisk "hundre prosent". Han hevder han snakker det flytende, men innrømmer at det finnes ord på russisk han ikke vet hva betyr. Her er det ikke utenkelig at han refererer til de norske ordene han opplever som mer presise og virkelighetsskildrende ordene, kontra det å finne lengre fraser til å si det samme på russisk. Altså finner Dobroslav mangler med sine performative evner både på norsk og på russisk. Dette ser ikke ut til å bekymre ham i samme grad det opptar Georg og Ivan, og Dobroslav tilbyr en metafor som forklarer hvorfor han er såpass avslappet med det hele. Han synes det rett og slett er urealistisk at flerspråklige subjekter skal oppleve en komplett autonomisk forståelse av språkene. Han tror ikke det finnes så mange som kan snakke to språk flytende og samtidig kjenne fullt og helt til språkets konvensjoner. "Du kan ikke gå på to skoler samtidig" sier han. Her referer han til oppvekst og det å ha lært seg og sosialisert seg

innenfor et symbolsk system. Mye av sosialiseringen, der du lærer språkets symbolske konvensjoner og riter, foregår i oppveksten og i grunnskolen, mener Dobroslav. Selv har han bortimot halvparten av grunnskolen i Russland, og den resterende halvparten i Norge. Han kunne imidlertid ikke ha fulgt grunnskolen i begge land på samme tid, og derfor heller ikke bli sosialisert innenfor to symbolske systemer nok til å oppnå like god forståelse ("På like nivå og like bra") for begge de symbolske virkelighetene. "Et eller annet detter ut", som Dobroslav sier. Noe vil mangle. Dobroslav snakker avslappet om sine erfaringer med flerspråklighet. For min del virker det som han er tilfreds med konstruksjonen av seg selv i intervjusamtalen vår. Han skaper et sammenhengende narrativ ved å fokusere på seg selv som en språkinnlærer, som innfrir sine egne forventninger til denne rollen. Han erkjenner og oppfordrer alle innlærere til å ettertrakte symbolsk makt, men skaper også trygghet i sin identitetskonstruksjon når det kommer til å evaluere egne språkferdigheter.

Kapittel 5: Konklusjon av analyse

I denne oppgaven har jeg blitt kjent med unge russiske innvandreres personlige erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet. Jeg ønsket å se nærmere på hvor stor innflytelse disse temaene hadde på deres liv og deres eget selvbylde. Mer spesifikt, var jeg nysgjerrig på om erfaringene deres inneholdt elementer de selv beskrev som vanskelige eller problematiske. Jeg var interessert i å høre hvordan de selv skildret sine opplevelser og hva slags elementer i deres historier som ble vektlagt. Jeg synes det er viktig å gi individets erfaringer oppmerksomhet da det kan avdekke tendenser ved et fenomen opplevd av mange, som ellers ville vært vanskelige å observere. Norge har i de siste årene opplevd økt grad av mangfold, både når det kommer til språk og kultur. Statistisk sentralbyrå regner f.o.m mai 2018 14,1 % av Norges befolkning som innvandrere, og 3,2 % som norskfødte med innvandrerforeldre (Statistisk Sentralbyrå, 2018). Det er en tilstedeværelse så betydelig at jeg selv mener den er nødt til å betraktes med nyans, da den er sårbar for generaliseringer. Oppgaven min konsentrerte seg om innvandreres erfaringer og opplevelser med språkinnlæring og det å være flerspråklig. Hva slags personlige erfaringer finner man blant prosenttallene presentert i statistikken ovenfor? Og hvorfor er det viktig å vie oppmerksomhet til disse erfaringene? Jeg mener det er viktig i kraft av å være et eksisterende fenomen. Det er viktig å forstå hvilke maktforhold som eksisterer i det språklige samfunnet vårt og hvordan det møtes av innvandrere. Andrespråksopplæringen bør ha innlærernes erfaringer utenfor klasserommet i tankene, og det relasjonelle aspektet i deres pedagogiske praksis bør reflekteres av dette. Dette gjelder også lærere i grunnskolen så vel som i videregående skole. Statistikken ovenfor burde tilsi at mange vokser opp i Norge som flerspråklige, og skolen bør være beredt til å forstå flerspråklige elevers ståsted og eventuelle utfordringer. Også flerspråklige innvandrere med kjennskap til det norske symbolske system i tillegg til morsmål og eventuelle andrespråk preges av dette. Det kunne definitivt vært interessant å utvide problemstillingen min ifra dette studiet til å omfavne unge innvandreres oppvekst i Norge og deres forhold til hvordan språkinnlæring, innvandring, integrasjon og flerspråklighet blir framstilt i media og hvordan dette påvirker deres selvfølelse og identitetskonstruksjoner ved et senere studie.

Det teoretiske rammeverket i oppgaven min bygger på to grunnleggende teoretiske perspektiver. Det ene er Kramschs (2009) skildring av språk som et symbolsk system, det andre er forståelsen av identiteter som noe som kontinuerlig reproduseres i sosiale sammenhenger (se kapittel 2). Når et språk betraktes som et symbolsk system menes det at

språket utgjør et system av symboler som beskriver virkeligheten. Et slikt symbol kan f.eks. være ordet bil som på norsk symboliserer nettopp en bil. Morsmålstalere av norsk har dette symbolet såpass integrert at det er en helt logisk beskrivelse av fartøyet. En innlærer vil i de fleste tilfeller, til å begynne med, ikke forbinde noe som helst med dette ordet når de kommer i kontakt med symbolet og vil nok oppleve ordlyden som arbitrær, men vil integrere det som et virkelighetsskildrende symbol på sikt. Et symbol kan også være en konvensjonell, kulturell frase som igangsetter eller avslutter en aktivitet. I disse tilfellene er det snakk om symboler som ikke nødvendigvis lar seg tyde ved grammatisk og leksikalsk innsikt av språket alene. I kapittel 2 i oppgaven brukte jeg et eksempel fra det amerikansk-engelske symbolske systemet "Let's do lunch sometime", som i stedet for å bety en invitasjon til å spise lunsj, like gjerne kan fungere som en replikk for å bryte opp en samtale i en vennlig tone. Et annet eksempel kan være det norske "det burde du slå til på", som heller ikke burde forstås bokstavelig. Poenget med disse eksemplene er å illustrere at språkinnlæring ikke kun dreier seg om å lære glosser eller grammatiske systemer, men å tre inn i en ny virkelighet bestående av nye symboler en skal benytte. Altså er ikke språkinnlæring en mekanisk prosess, men noe som engasjerer hvordan vi som individer deltar i og opplever omverdenen. Dette kommer tydelig fram i samtalene jeg har i mitt eget studie:

Deltakerne forteller om erfaringer der de opplever å ha vunnet kontroll, men forteller også om opplevelser som kjennes overveldende og utrygge. De reflekterer og vurderer sine erfaringer, og forteller om opplevelser som munner ut i et ønske om å endre sin egen situasjon. Av og til skildres ønsket om endring som en vilje som kan mobiliseres, andre ganger som et hinder. Dobroslav er tydelig på hvordan en må utnytte situasjonene rundt seg for å opparbeide seg symbolsk makt, i stedet for å la seg begrense av dem. Georg beskriver et endret syn på det å flytte til Norge til det positive etter å ha fått erfaringene sine satt i perspektiv over tid. Alle tre registrerer de innflytelsen det å lære norsk og oppholde seg i Norge over lengre tid har hatt på dem. De opplever det å ha lært seg språket som noe ressursfylt, det være seg i form av Dobroslavs nysgjerrighet eller det norske perspektiv, som Georg snakker om. De har også opplevd situasjoner der språket har utfordret deres selvbilde som f.eks. nederlaget Georg opplever med å måtte bytte fra russisk til norsk i samtale med andre russere, eller Ivans følelse av at noe oppleves som annerledes, ved gjensynet med hjemlandet.

Identitetskonstruksjoner er også et område som omhandler måten vi deltar og opplever omverdenen. Etter sosialkonstruktivistisk forskningssyn, behandler denne oppgaven identiteter som noe fluktuerende og dynamisk som kontinuerlig reproduseres i interaksjon

med andre. Vi produserer identiteter ut ifra de ideelle kognitive modellene som er tilgjengelige i situasjonen, altså forventninger vi har til rollene vi inntar. Eksempler på slike roller kan være rollen som venn i en bestemt vennegjeng, elev i en skoletime osv. Identiteter produseres også ut ifra hvordan vi tolker oss selv i en sosial situasjon, og bygger på minner, opplevelser og erfaringer fra tidligere inntatte posisjoner som minner oss om den aktuelle situasjonen. Med andre ord konstrueres våre identiteter ut ifra hvordan vi tolker situasjonen vi er i, og hvordan vi tolker oss selv i den aktuelle situasjonen. Den siden av våre identiteter som skapes i interaksjon kaller Kramsch for subjekt. I følge Kramsch medieres subjektet stort sett via et symbolsk system, da verbalt språk er et vanlig element i sosial interaksjon (Kramsch, 2009, s. 17). Dette tilsier at et flerspråklig subjekt medierer sine identiteter gjennom flere symbolske virkeligheter og vil i noen tilfeller ha flere kognitive modeller og assosiasjoner å konstruere ut ifra. Vi ser et eksempel på dette i hvordan Georg snakker om det han kaller det norske perspektiv, da han så å si eksplisitt uttrykker at det å kjenne til flere symbolske virkeligheter gir ham flere kognitive modeller og symbolske konvensjoner å handle ut ifra.

Disse teoretiske perspektivene er fundamentale for oppgaven og er nyttige grep for å observere og analysere personlige erfaringer hos innvandrere, da de anerkjenner språkinnlæring og flerspråklighet som noe som påvirker oss personlig og forutsetter at det kan endre mulighetene vi har til å uttrykke oss. Forskningsspørsmålene mine dreier seg videre om erfaringene med språkinnlæring og flerspråklighet skildres av innvandrere som negative eller vanskelige. For å få et videre innblikk i hvordan innvandrerne skildrer sine personlige erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet. har jeg også benyttet meg av begreper som desire, som tar for seg en språkinnlærers behov for- eller ønske om å oppnå en høyere grad av symbolsk makt. Symbolsk makt handler om lære seg et nytt symbolsk system nok til å kunne bruke språket performativt, altså til enten å påvirke ens egne omgivelser eller oppnå en form for tilhørighet. Desire og symbolsk makt mener jeg er egnede begreper for å observere uttrykk der språkinnlærere vurderer egne språklige evner. Det er også interessant å se på hvordan deltakeren vurderer seg selv opp mot en forestilt annen, altså en forestilling av det øvrige språksamfunnet eller en forestilling av seg selv. Teoriene er alle valgt med formål om å kunne observere hvordan deltakerne i undersøkelsen opplever seg selv og sine egne erfaringer.

Undersøkelsen bestod av kvalitative biografiske intervjuer med tre unge russiske innvandrere. Studiet av individuelle personlige erfaringer kan gi mulighet for å få en forståelse for hvordan språkinnlæring og flerspråklighet fortone seg hos innvandrere og avdekke og gi rom for å diskutere detaljer som fort kan forsvinne i datainnsamlingsmetoder med et mindre tilspisset fokus. Kramschs sine teorier, med tydelig fokus mot den enkelte

språkinnlærers levde erfaringer, var derfor et godt redskap i undersøkelsen av dette fenomenet. Intervjuene var strukturert som åpne samtaler, der deltakerne til å begynne med fikk i oppgave å fortelle om sine egne liv og utføre et språkportrett. Disse metodene ble valgt for å gi deltakerne rom til å reflektere over sin egen flerspråklighet og forsøke å konstruere et sammenhengende narrativ over deres eget liv hva slags rolle språk har spilt for dem. Når det kommer til å konkludere metodevalg vil jeg benytte anledningen til å kort løfte fram den potensielle gevinsten av å benytte et språkportrett i lignende kvalitative forskningsprosjekter. Metoden har, som tidligere antydnet, blitt møtt med skepsis vedrørende sin vitenskapelige relevans. Allikevel kan aktiviteten bli nyttig dersom formålet med studiet er å observere personlige erfaringer og subjektsposisjoneringer. I tillegg til å skape et godt utgangspunkt for samtale under en intervjusituasjon, kan språkportrettet ha mye å si for datamaterialet som blir produsert, da silhuetten blir ett lerret der intervjuobjektet bruker ikke-verbale midler til å skape mening og formulere tanker (Busch, 2018, s. 5-7).

I undersøkelsen min blir det klart at erfaringene med språkinnlæring og flerspråklighet har spilt en aktiv rolle i deltakernes liv og i hvordan de ser på seg selv. Jeg finner tilfeller og situasjoner de skildrer som vanskelige og forvirrende, men også situasjoner der deltakerne skildrer erfaringene sine som positive og ressursfylte opplevelser. Samtlige av deltakerne viser til konkrete tilfeller der de opplever at erfaringene med språkinnlæring og flerspråklighet har endret dem. Georg er bevisst på at han tar del i to symbolske virkeligheter, noe han skildrer via sin metafor for kultursyn; det norske perspektiv. Han konkluderer at dette er en positiv ressurs han er i besittelse av som følge av sine erfaringer. Han har derimot mer negativt ladde erfaringer med innvandring, da han viser til en isolert oppvekst som kan ha ført til begrensede muligheter til å bruke sitt russiske morsmål performativt. Georg opplever ofte å måtte bytte til norsk når han snakker russisk med familie og bekjente, av og til på oppfordring fra samtalepartnerne sine så han kan gjøre seg forstått. Han uttrykker eksplisitt et *desire* om å inneha sterkere performativ symbolsk makt når det kommer til å snakke sitt morsmål. Da han tydelig også identifiserer seg som russisk i samtalen er det ikke vanskelig å se hvorfor dette er et sårt punkt.

Dobroslav har tilsvarende erfaringer, da han også i samtalen nevner at han benytter norske ord og uttrykk mens han snakker russisk da han ikke finner et tilsvarende russisk ord med mindre han tenker seg godt om. De norske uttrykkene blir mer presise. Dobroslav har en langt mer pragmatisk innstilling i sine refleksjoner over sine muligheter til å bruke språkformene performativt, da han anser det å gjøre språklige feil som en mulighet til å lære. Forskjellen på Georg og Dobroslav er her at språkbyttet forklares mer som et bevisst valg fra

Dobroslav sin side, til tross for at han innrømmer å ikke kjenne til enkelte ord på morsmålet. I hans fortelling i samtalen er utfallet en praktisk løsning, hvorav Georg rammer det inn som et nederlag. I Georg sine samtaler kommer det også fram at det kan være samtalepartnerne hans som ber ham bytte språk, som dermed innskrenker mulighetene hans for å uttrykke seg selv. I stor grad konkluderer Dobroslav sine erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet som positive. Han har et avslappet forhold til flerspråklighet og det å ikke fullstendig beherske et språk, da han anser full beherskelse som urealistisk. Dette illustrerer han ved å bruke en metafor der han sier at en "ikke kan gå på to skoler samtidig" - dermed er det ikke mulig å høre fullstendig til enten det ene stedet eller det andre. Det viktigste for Dobroslav er at man prøver og at innsatsen er noe man må anerkjenne. Han har selv opplevd at han har jobbet hardt med språkinnlæring for å oppnå symbolsk makt, og stiller lignende forventninger til alle innvandrere, da han også konseptualiserer ervervingen av språklig makt som et nødvendig middel for å overleve og opprettholde ens egen integritet. Dobroslavs synspunkter og konklusjoner gjennom samtalen munner ut i et bilde av innvandring, flerspråklighet og språkinnlæring konstruert av Dobroslav selv, som han også finner tilfredsstillende.

Ivan er den som i størst grad skildrer vansker og problematiske situasjoner i sine erfaringer. Han forteller at han tidlig opplevde et tilfelle av mistro mot ord, der han valgte stillhet eller å kommunisere på engelsk framfor å snakke norsk, da han ikke ønsket å si noe feil. Først etter to år begynte han å snakke norsk jevnlig. I denne tiden benyttet han flere kommunikasjonsstrategier, blant annet å planlegge samtaler på forhånd og vurdere hvordan han skulle posisjonere seg i samtalene innenfor de ideelle kognitive modellene. Han forteller at det å lære seg norsk opptok tankene hans mye, og etter å ha vært på besøk i hjembyen sin i Russland, opplevde han på lignende måte som Georg, at erfaringene hans i Norge ikke var noe som forlot ham. Han var ikke i stand til å legge fra seg vanene fra språkinnlæringen, og selv i selskap av venner, forteller han at noe var blitt annerledes. Ivan snakker også om det å oppleve seg selv ulikt avhengig av hvilke språk han snakker. Mulighetene hans for å bruke språkformene performativt varierer i fra språk til språk og dette resulterer i at mulighetene hans for å representere seg selv endrer seg mellom språkformene. Han beskriver erfaringen som "en suppe av språk", der språkene flyter over i hverandre. Også Ivan opplever å måtte bytte til norsk mens han snakker med russiske bekjente, uten å ønske dette språkbyttet selv. Han beskriver at han ønsker å "få språkene sammen i ett" som jeg tolker som et ønske om å kunne snakke hvert av de tre språkene ut ifra den samme indre stemmen. Han beskriver en følelse av å oppleve seg selv som forskjellige personer avhengig av hvilket språk han snakker. Eftersom han var mye stille i starten av botiden sin i Norge kan det være at han forbinder det

norske språket med en side av ham som er innesluttet. På russisk opplever han seg selv kanskje annerledes. Ideelt ønsker Ivan muligens å oppleve seg selv likt uavhengig av språkene han snakker. Han skildrer i starten av samtalen norsk som et ekspressivt språk, og russisk som et rolig et. Ivan utdypet ikke disse beskrivelsene med videre karakteristikker, men opplevelsen av språkene er fortsatt legitim. Det kan her tenkes at Ivan med ekspressivt, mener at språket er mer stressende og krevende, hvorav russisk oppleves som mer avslappende å snakke.

Det at Ivan blir nødt til å bytte språk kan komme av at mulighetene han har til å benytte språket performativt er såpass forskjellige på hvert av språkene, og at Ivan ofte medierer seg som subjekt via flere symbolske systemer. Noen symboler (ord og fraser) relatert til visse temaer er mer tilgjengelige innenfor et av de symbolske systemene enn de er i de andre. Når han ordlegger seg vil han kanskje assosiere virkelighetsskildrende symboler til den norske uttrykksmåten, mens andre assosieres til det russiske. Derfor oppstår det et bytte mellom språk i samtalene hans. De symbolske virkelighetene flyter rett og slett over i hverandre. Ivans desire handler etter min tolkning om å inneha en tilsvarende grad av performativ symbolsk makt som gjør han i stand til å bli oppfattet likt på alle språkene han snakker.

Det finnes altså tilfeller av vansker og problemer i innvandrernes personlige erfaringer, men det finnes også noe positivt. Georg snakker om et utvidet perspektiv som gjør han mer oppmerksom og reflektert, og Dobroslav finner bekreftelse på egne evner gjennom å erkjenne sitt harde og nødvendige arbeid med å opparbeide seg symbolsk makt. Det viktigste funnet i denne oppgaven er at språkinnlæring og flerspråklighet gir sterke opplevelser som rører ved individets selvforståelse og utvikling. Det å være flerspråklig framstilles som en svært aktiv side i deltakernes selvforståelse, og som noe som opptar dem. Det å forstå innvandring og integrering som et bytte av lokasjon, språkinnlæring som akkumulering av grammatikk og gloser og flerspråklighet som separate språklige systemer der språkene ikke har noen som helst påvirkning på hverandre gir derfor et alt for overfladisk bilde av innvandrernes personlige erfaringer. Å forstå språk som et symbolsk system der en både ser, tolker og reproducerer selve virkeligheten, omverdenen og en selv gjennom er derfor en kraftfull metafor som bidrar til å forstå hvor omfattende og eksistensiell opplevelsen av temaene er for enkeltpersonen.

Den kvalitative tilnærmingen i oppgaven har gitt meg en mulighet til å nærme meg disse erfaringene, da det er i individets identitetskonstruksjoner de blir synlige. Ettersom teoriene og metodene har avdekket lignende erfaringer hos de tre deltakerne mine kan jeg argumentere for at lignende erfaringer også er kan finnes i andre innvandreres erfaringer. På

spørsmålet om i hvilken grad innvandrere preges av sine erfaringer med språkinnlæring og flerspråklighet må jeg svare følgende: Det er ingen tvil om at flerspråklighet spiller en aktiv rolle i deltakerne sine liv. I kraft av å bruke flere språkformer jevnlig, er dette et aspekt ved deltakerne selv, som de blir møtt med i det daglige. Flerspråklighet spiller også en aktiv rolle i form av hvilke valgmuligheter de har i forhold til samtalepartnere. Deltakerne posisjonerer seg aktivt ut i fra flere symbolske virkeligheter, noe de virker klare over. Dette kan oppleves som en ressurs, der deltakerne opplyser om at enkelte språk åpner for å uttrykke seg mer presist enn på de andre språkene. Dersom et bytte av språk i samtalen ikke sees på som ideelt av taleren, kan derimot dette virke begrensende eller ydmykende i forhold til det å uttrykke seg. Altså, ser vi både positive opplevelser der språkene får en unik funksjon hos deltakeren, men også situasjoner der blandingen av språk beskrives som overveldende og som noe som angriper deltakernes selvbilde. Erfaringene med språkinnlæring og flerspråklighet later til å prege hvem deltakerne regner seg selv for å være, og hva slags muligheter de har for å delta og påvirker omgivelsene rundt dem. Å se opplevelsene i et biografisk perspektiv, gjør det lettere å se hvordan erfaringene preger den enkelte. Dette er neppe unike erfaringer. Vi lever i en tid der symbolske virkeligheter er i stadig mer kontakt enn før, og derfor er det svært viktig at vi forsøker å forstå implikasjonene dette har for oss og menneskene det gjelder.

Litteraturliste

Bucholtz, M. & Hall, K. (2005) Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach *Discourse Studies*, 7 (4–5.) 585–614. doi: 10.1177/1461445605054407

Busch, B. (2012). The Linguistic Repertoire Revisited, *Applied Linguistics*, Oxford University Press: Oxford, 1-22, doi: 10.1093/applin/ams056

Busch, B. (2018) *The language portrait in multilingualism research: Theoretical and methodological considerations*, Urban Language & Literacies, (236), 1-13, University of Vienna: Wien.

De Fina, A. (2012). *Analyzing Narrative - Discourse and Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge University Press: Cambridge

Dewaele, J-M. (2004) Blistering barnacles! What language do multilinguals swear in?!, *Estudios de Sociolingüística: Linguas, Sociedades e Culturas*, 5 (1), 83-105, doi: <http://dx.doi.org/10.1558/sols.v5i1.83>

Joseph, J. E. (2004). *Language and Identity - National, Ethnic, Religious*. Palgrave Macmillan: Basingstroke.

Klette, K. (2013). Hva vet vi om god undervisning? Rapport fra klasseromsforskningen. I R. J. Krumsvik & R. Säljö (Red.), *Praktisk Pedagogisk Utdanning – En Antologi* (s. 173-201). Bergen: Fagbokforlaget.

Kramsch, C. (2009). *The Multilingual Subject*. Oxford University Press: Oxford.

Lane, P. (2007). Språk som identitetsuttrykk: Kodeveksling i et kvenskspråklig samfunn, *NOA Norsk som andrespråk*, 40 (1), 37-56.

Lane, P. (2009). Identities in action: a nexus analysis of identity construction and language

shift, *Visual communication*, 8 (4), 499-468, doi:10.1177/1470357209343360

Lanza, E. & Golden, A. (2013) Metaphors of culture: Identity construction in migrants' narrative discourse. *Intercultural Pragmatics*, 10 (2), 295-314. DOI: 10.1515/ip-2013-0013

Norton, B. (2013). *Identity and Language Learning - Extending the Conversation* (2. utg). Multilingual Matters: Bristol.

Satistisk sentralbyrå (2018), *Innvandring*. hentet fra <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>

Schmid, M. (Årstell ukjent). *What is language attrition?* Hentet fra <https://languageattrition.org/what-is-language-attrition/>

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode* (3. utg.) Bergen: Fagbokforlaget.

Wooffitt, R. & Widdicombe, S. (2006). Interaction in interviews, i P. Drew, G. Raymond, & D. Weinberg, (red.) *Talk and interaction is social research methods* (s. 28-49) SAGE publications ltd, London. doi: 10.4135/9781849209991.n3